

Luceafărul

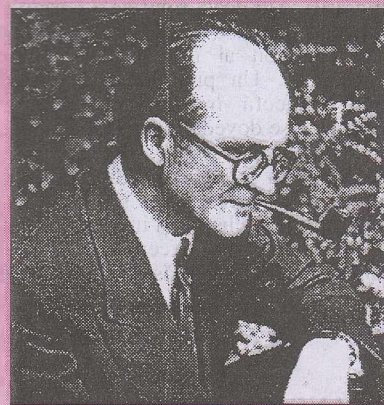
Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **17** (788)

Miercuri, 2 mai, 2007

„Un cititor consecvent al lui Mircea Eliade observă cum obsesiile copilului sau adolescentului Mircea Eliade se proiectează în existența copiilor. Copiii au, în opera lui, o voință teribilă, o personalitate puternică, uneori o sexualitate dezlănțuită. Trăiesc transferuri ale personalității. Dacă facem comparația dintre eroii din jurnal, din corespondență și cei din romane sau din nuvele (uneori își păstrează numele) observăm violența raptului.“

(cornel ungureanu)

mircea eliade

pag. 15

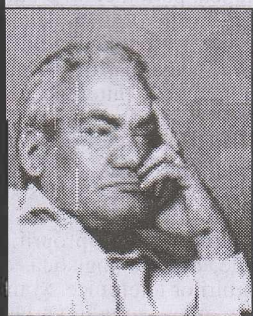
stop cadru

Un avangardist discret

adrian romila

denzil romero

Magician pe la bâlciuri, prin taverne
hâsitate de fum, seraiuri sordide și în-
peri întunecoase, în fața unor vremeli-
e adunături de fumători de opiu și
cântori de cârți și de zaruri măsluite,
cules cele mai înflăcărâte aplauze cu
monstrațiile de iluzionism și presti-
tatie cu foc. În acest chip am ajuns,
la voia mea, la un *modus vivendi*.

thalia

Pașaport spre moarte

alina boboc

pag. 20

Vivere periculosamente: războiul impurităților sau metanoia ratată a lui Traian Băsescu

bogdan ghiu

Ne plac întortochelile și virajele. Riscul absurd. Înghesuiala, claxonul și șmecheria. Scurtăturile zdumecate, de-a dreptul prin prăpastie. Trăim cu poftă de accident. Trăim periculos fără să ne ceară sau să ne impună nimeni.

Proști și iraționali, cu vedere scurtă, tocmai de aceea urzind planuri și conspirații, politicienii români, altfel spus șoferii de TIR, taxi sau microbuz ai României, evoluează cu mare plăcere, în momentul de față, pe buza prăpastiei. Nu le pasă încotro ne împing. Apasă pe accelerator și uită de frână.

Am fost de acord cu suspendarea președintelui Băsescu atâta timp cât această măsură extremă, ultimă, de margine - și de marginalizare - a politicului n-ar fi avut decât rolul de a constitui un avertisment, o corecție, o lecție de democrație la adresa unui campion al înfruntărilor cum este actualul președinte. Un președinte care tună și fulgeră, cu perfectă îndreptățire, împotriva corupției, dar care se dovedește incapabil să dea un exemplu personal în acest sens, lepădându-se de mrejele intervențiilor și ale amincițiilor feminine cu diverse „grupuri de interese”, pur și simplu pentru a-și susține propriile declarații și intenții și a le face eficiente, efective: nu le poți cere altora, când tu însuși... Până acum, Traian Băsescu a acționat în

senzul cel bun și dorit, dar într-un mod pur partizan și pur verbal: *nesusținut*. Propozițiile lui Traian Băsescu sunt perfect valide, numai că plutesc în aer, rămân suspendate, fără un eu emitent care să le susțină, strict generale și ideale.

Suspendarea ar fi trebuit, prin urmare, să reprezinte o șansă atât pentru Traian Băsescu (aceea de a deveni în sfârșit președintele care, deocamdată, doar pretinde că este și care vrea, probabil din tot sufletul, să fie), cât și pentru climatul public din România. Din șansă, însă, invers decât se întâmplă uneori în istorie, la popoarele norocoase, s-a ajuns acum la iminența dezastrului. Pasiunile politice se dovedesc impure, sălbătice. Clasa politică vrea nu să-l aducă pe președinte pe calea cea dreaptă, punându-l în acord cu propriile intenții, ci să-l extermine, iar pentru președintele Băsescu și pentru corpul popular, pe care el îl întrupează electoral, posibila lecție, transformată în amenințarea cu moartea politică, va fi una ratată: Traian Băsescu se va reîntoarce pe scena puterii pe cât de întărit, după ce a fost încolțit, pe atât de revanșard, cu poftă de răzbunare. În loc să constituie o redresare și o curățare a politicului, o *autentificare* a lui, o punere în acord a gândurilor cu vorbele și cu faptele, suspendarea va suspenda politicul românesc și mai mult deasupra unei prăpastii, sălbăticiind și mai mult viața politică și sentimentele populare. Atâta înțelepciune, atât simț politic au oamenii noștri politici, care în clipa de față nu suspendă un

președinte, ci ucide însăși politica, pregătindu-ne pe Traian Băsescu și mai îndârjit, și mai războinic: fel de Alaric pe tronul unui aparent șef de stat răfuiește nu se vor mai termina niciodată. Detronat și plecat ca Împărat, Traian Băsescu se va întoarce în Forum ca Barbar, ca Invadator. În asta se transformă, acum, Senatul.

Cine seamănă vânt culege furtună, impuritățile sfârșesc prin a ieși la suprafață și triumfa. Drapat în principii morale curățitor, Iisus printre negustori, Traian Băsescu este cel care a declanșat, de fapt, acest război, nevrând, se poate altceva decât, primul, să-și elimine niște adversari cu care avea prea mult în comun, adversari de acum s-au grupat și vor să-l elimine ei pe el. Traian Băsescu trebuie susținut în încercarea lui

vizor

adevărat istorică de *autodenunțare* și de *lepădare de sine prin alții*, căci, războindu-se cu clasa politică, el se află în război cu sine însuși: ce lată va învinge? Este la fel ca în cazul cruciadei împunere a dreptei credințe pentru accedea nelimitat la „resurse”. Un astfel de război împunere poate fi câștigat de nimeni, ci doar pierdut de toată lumea.

De ce nu avem autostrăzi? Pentru că nu ne plac, pentru că nu ne place să mergem rapid și comod spre destinație. Fără gropi și serpentine inutile nu simțim că trăim.

Mai înțelept, singurul înțelept, în condiții, este poporul care *se mută*. Poporul românesc încet încet, se mută, pleacă, „schimbă locația”. România este și va deveni tot mai de netrăit.

**BANCA
COMERCIALA
ROMANA**

Sponsorizare de la
**Banca Comercială
Romana**

Vot deschis, vot... închis

stelian tăbăraș

Neprevăzându-se căderea Cortinei de Fier în 1989, militanții democrației din Occident propuneau și cereau cu insistență ca, în țările dictaturilor comuniste, pentru alegerea conducătorilor să fie îndeplinite următoarele cerințe electorale: să fie mai mulți candidați pe un loc eligibil, votul să fie secret, iar numărătoarea voturilor să se facă „la vedere”. Cerințe care - se știe - au fost atunc de neacceptate, iar pentru unele țări - cazul României - dărâmarea sistemelor totalitare a trebuit să se facă în mod violent.

La aceste cerințe m-a dus gândul văzând votarea cu bile albe, bile negre, arătate ostentativ (și obligatoriu) de cei 322 de votanți în Parla-

nocturne

mentul României în 19 aprilie 2007, iată, și la cei peste șaptesprezece ani de la evenimentele din 1989; figuri șterse de senatori ori deputați ieșeau (cei mai mulți) pentru prima oară din anonimat în fața aparatelor de filmare, cu mâini tremurătoare, cu fețe șterse ori puhave, intimidăți ca niște efemeride pătrunse brusc într-o rază de lumină. Erau supravegheați de șefii lor de partide ori de grupuri parlamentare, de camerele de luat vederi. Ei nu au fost niciodată personalități, nici măcar individualități. Au fost... doar cvorum. Vreo patruzeci de parlamentari ai unui partid artificial nici măcar n-au fost vreodată aleși, fie și pe liste proprii. Iar bogatul lor partid cu multe mijloace mass-media n-a reprezentat (în sondaje măcar) mai mult de 1-2% din preferințele electoratului. Un procent la care nici n-ai cum aplica eventuala marjă de eroare de 2-3%. Cât despre accesul normal în parlament (unde norma e de 4%), ce să mai spunem? Tot acest „cvorum” dădea acum socoteală fiindcă de-aia au fost trecuți la alegeri

pe listele cutărui partid, de-aia au fost sponsorizați în campania electorală precedată. Unii erau atât de timorați, de deranjați din somn lor parlamentar de tot felul, încât au scăpat bine din mână înainte de a le introduce în urnă. Bine involuntar comici, ca în comediiile lui Molière umblau în genunchi pe sub masă și scaune în căutarea bilei pierdute” și nu se știe dacă recuperată în cele din urmă era chiar aceluși copil scăpată ori - ca în bancurile cu regele copil - făcuseră acolo „altă biluță”.

Se tot repetă aserțiunea: parlamentul e putere supremă într-un stat democratic (atunci alegându-se ce mai este?), uitându-se principiiile întemeierilor democrației moderne (deja clasice - Volt Montesquieu), care spun că puterea trebuie să fie „desfăcută” în trei: legislativă, executivă, judecătorească - iar acestea, atenție! să se supravegheze și controleze reciproc! Întrebare: Cine controlează azi în România parlamentul? El, „șeful țării”, este cel mai expus la abateri: poate să lege și regulamente pentru privilegiul propriu, guri își votează salariile, dotarea logistică, dotările, gratuitatea convorbirilor telefonice. Și mai rău dacă le-ar folosi la ceva amenajarea în parlament a unei săli de fitness, cu saună și piscină, dacă se știe dacă e folosită vreodată de „truditorii” pauza dintre două intervenții, care pentru unii este... mandatul).

De-a lungul istoriei, exagerările în parlament au dus la măsuri excepționale: în Pericle, întemeietorul democrației, a desființat un moment dat parlamentul în fața pericolului iminent ce se abătea asupra atenienilor. Francezii - cu șeful lor de Republici - vorbesc uneori de anomalia numită „parlamentarism”. (În românește, „vorbărie goală”). În Germania celei din urmă jumătăți a secolului al XIX-lea, Otto von Bismarck - pe fundalul unor convulsii naționale ce impuneau rezolvări rapide, a „dresat” parlamentul statului abia întregit și abia unit.

Astfel că astăzi, când se cer imperios alegeri uninominale și un parlament unicameral în într-un joc mental de „perfectionism”, noi românii mai putea adăuga decât: „Și anticipare!”

Director:

Marius Tupan

Colectivul de editare:

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;

Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista este membră a Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), înființată în baza Hotărârii Judecătorești și recunoscută de Ministerul Culturii și Cultelor

Revista „Luceafărul” este editată de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România NU și de la Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1, telefon 212.79.94, fax 312.96.93 e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: RO17RNCB0072049692900001

Cont în valută: RO87RNCB0072049692900001 ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele

RODIPET și la oficiile poștale din țară.

Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C. Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1,

Corp B, Sector 1, București, România la P.O. Box

33-57, la fax 0040-3187002, sau e-mail:

abonamente@rodipet.ro, subscriptions@rodipet.ro

sau on line la adresa www.rodipet.ro

la limită

Celebritatea lui Alexis de Tocqueville, prea bine cunoscutul autor a două lucrări capitale pentru politică, politologie și istorie - **De la democrație în Amérique și L'Ancient Régime la Révolution** -, ministru de externe al Franței, chiar dacă pentru un scurt interval, imediat după revoluția din 1948, este, pe de o parte, meritată și, pe de altă parte, produsul unei aprecieri prin extrapolare de idei, deci și în oarecare măsură, falsificată de conștiința evaluatorilor vremii din urmă, cum aproape toate celebritățile. Om al începutului de secol XIX, el emite ipoteza - care va apărea drept profetică ulterior - că, cu un veac mai târziu, istoria lumii va fi determinată de o confruntare americano-rusă, curgând peste întinderea Europei, dincolo de puterea de influență a acesteia și, aparent, totală desconsiderație față de ea. Lucrurile sunt luate, în contemporaneitatea noastră cea mai strictă, o întorsătură neașteptată în raport cu teoria autorului **Democrației în America**; teoria își înscrie viitorul, treptat și aproape observabil, într-un sistem de creație culturală, economică, financiară, de putere)

Poporul și democrația

Marius Traian Pragomir

Un om tot bipolar, dar în care inițiativele determinante (nu cutremurele istorice, nu valurile nastatoare, căci pe acestea forța evolutivă le absoarbe și face, aproape, să fie parte) aparțin Europei și Extremului Orient. Împ, alți doi poli vor jalona harta centrilor de iradiere a agenților hotărâtori ai istoriei, asociindu-se celor care încep să se extindă decisiv acum: aceștia vor fi Sudul și Estul asiatic, împreună cu America. Tocqueville a văzut divergență și contradictorii sursele puterii politice la scara mondială - democrația ar fi dispus, după primul menționat, de capacitatea de a genera forțe și forță în aceeași măsură ca și autoritatea cea mai strictă și mai opresivă. Raționamentele, argumentele și analiza istoricului nu utilizează termenii aduși aici în discuție, dar spiritul concluziilor sale poate fi vădit și astfel, fără a fi în niciun fel trădat. Tot prin reflecție pe marginea scrierilor suntem obligați să conchidem că Tocqueville atribuie forța istorică unui anumit gen de noviciat în sfera culturii, științei, experienței istorice - din fericire, sursele stau, în realitate, exact invers. Continentul pe care și-a rostit Perlele discursive în memoria eroilor atenieni căzuți la Marathon, pe care au vorbit despre statul aristocratic, Isocrate, Cicero, Danton, Saint-Jean, au scris, pe același subiect Machiavelli, Rousseau, s-au ocupat de politică un Carol al Mare, Louis XIV, Richelieu, Mazarin, Napoleon I, Napoleon III, Frederic cel Mare, Bismarck sau Cavour), precum și omul în care au făcut filosofie politică Lao Tzu sau Confucius sunt - și vor fi astfel - extrem de primejdioase pentru democrație ar încerca să le neglijeze, să le evite și să le diminueze rolul. Marile culturi nu au nimic măcar nevoie să acționeze pentru a-și păstra viața doar adversarii, ci și oponenții naturali sau involuntari. În termeni istorici și în imediat - am putea afirma simplu: cultura, atâta democrație! Napoleon,

deci un general, a spus, iar Richard Nixon îl cita cu respect, că atunci și acolo unde spiritul și spada se înfruntă, cea din urmă pierde. Problema este de a ști câtă vreme se dovedește necesară pentru victoria binelui public și prin câte victime și sacrificii se ajunge la un astfel de succes. Națiuni cultivate precum cea germană și, în cele din urmă, cea rusă au ajuns să fie dominate de două totalitarisme sălbatice și odioase - dacă Germania a devenit apoi, cu o extremă rapiditate, un etalon al democrației, faptul este datorat unei enorme și strălucitoare tradiții culturale. Italia și Japonia sunt argumente în același sens; evoluția istorică a Rusiei, după comunism, nu este una ale cărei valori să poată fi omise, oricâte critici și-ar fi atras marea țară în anumite momente și, mai ales, sub unele aspecte specifice.

Întrebarea este însă: ce știa Tocqueville despre democrație și ce știa, despre același subiect, America deceniului IV al secolului XIX sau, în final, cât de exact evaluează condiția democratică omul de astăzi - omul pur și simplu, dar și omul politic - iar în continuare, câtă bună credință, câtă conștiință autentică, ne-alienată, aduce în jocul democratic atât cel puternic angajat, cât și cel doar ocazional și superficial implicat în viața publică?

Democrația este un principiu și se definește în consecință - ea nu poate fi, ca lege, subiectul unui studiu empiric. Atunci când Karl Popper spune că democrația nu este conducerea statului de către popor, ci doar capacitatea poporului de a invalida pe cale nonviolentă o conducere pe care nu o agreează, el nu face decât să ne anunțe în ce stare deplorabilă a ajuns democrația și, implicit, statul, azi. Respectivul filosof se raportează empiric la o realitate ce trebuie să se constituie în jurul unui principiu: vox populi, vox dei. Definiția democrației este dată irevocabil de Lincoln, în spirit atencios clasic și în sensul adevăratei încrederi în om și al convingerii că nu putem exista ca ființe umane decât în măsura în care ne respectăm semenii așa cum dorim să fim respectați noi înșine. "Democrația este conducerea poporului prin popor și pentru popor" - dacă nu este așa atunci nu e nimic și este corect să spunem exact ce anume devine un stat care nu respectă definiția lincolniană a democrației. Câtă democrație - reprezentativă, uneori - foarte limitat, directă - există în lume? Cine o compromite?

Democrația, fie și reprezentativă, este un drept al poporului și al fiecăruia dintre cetățeni - un drept înseamnă și o răspundere: pentru orice eroare politică, pentru orice discrepanță între statura morală și intelectuală a unei națiuni și imaginea despre sine a poporului răspunderea aparține suveranului, conducătorului, care este poporul însuși. Acesta este obligat să acționeze, căci de la el, în ansamblul său, emană legea, atunci când voința sa este încălcată. Reprezentarea trebuie să fie scrupulos respectată - poporul trebuie să hotărască cine îl reprezintă, dar reprezentarea nu îl scutește de a ști, de a gândi, de a alege inteligent ce i se potrivește și vrea și ce nu. Că popoarele au conducere pe care le merită și - a spus de mult. Aici, acum, am repetat această idee și am extins-o întrucâtva. Ar merita să vedem cine deresponsabilizează constant poporul: Hollywoodul, mediile, politicienii, confortul oferit oamenilor, dorința tuturor de confort, idolatrizarea?

acolade

Amatorismul subminează compania

Marius Traian Pragomir

Pe garduri, în reclame, în anumite spectacole (chiar și sportive, unde competitivitatea (!) se năclăiesc în miere), nu zărești chipurile unor profesioniști ai vreunui domeniu cultural, care ar putea fi luați modele pentru mai tinerii aspiranți la glorie, ci figurile unor corcitură, ivite dintr-o societate care continuă să promoveze false valori, livrate publicului drept vedete. După ofensiva manelelor, telenovelelor, apare și a hartiștilor, prezenți pe mai toate canalele publicitare. Indivizii dau interviuri stufoase, participă la show-uri de trei parale, răcesc ca să-și dovedească personalitatea, fac glume deochate, imită viețuitoare din specii inferioare, moderează chiar unele emisiuni, recurg la numeroase giumbușlucuri, numai pentru a le fi reținută prestația. Chiar dacă Festivalul muncii și creației „Cântarea României” a decedat de mult, ecurile lui au rămas pe diverse unde și scene, cu alți protagoniști, firește, de teapa lui Rică Răducanu, convinși că pot ajunge la inima privitorilor: de condiție suspectă, ca să ne exprimăm eufemistic. Amară consolare!

Arta predominantă acum e una de peluză, gălăgioasă și bronzată, tocmai bună să facă rating, pentru a-i mulțumi pe unii cărmuitori ai televiziunilor comerciale. Doar așa își pot ademini clienții întru publicitate, căci obținerea de parale exclude orice traseu spiritual. Greu mai poți vedea un recital poetic marca Ion Caramitru, rareori întâlnești secvențe memorabile în care joacă Toma Caragiu sau Vasiliu-Birlic, episodice le regăsești pe Carmen Stănescu sau Vasilica Tastaman. Procesul expirării e în plin avânt. Contestările în cascade fac deliciul amatorilor: dacă ei nu au ajuns la vreo performanță, de ce trebuie recunoscuți cei aleși! Nu mai plac interpretările clasice, animate de un duh revigorant, nu mai e căutată arta înaltă, profundă, apanaj al elitelor, ci doar cea accesibilă, superficială și pompieristică, care poate împăca mulți privitori: adică pe aceia care au o gândire leneșă. Conexiunile savante, prezențele deasupra mediei obosesc. Oamenii de serie trebuie cruțați, protejați: n-ar mai da randamentul necesar la locurile lor de muncă. Și noi care am aflat că muzica simfonică stimulează producția de lapte la vacuțe!

Elementele distractive se află în prim-plan acum. Dar nu cele validate în veacuri, mișcând structurile de adâncime, ci cele epidermice, calamburistice, la aprecierea oricui. De-aici și până la vulgaritate nu-i decât un pas. O slujesc cu dezinvoltură actorii ratați în vecinătatea pretinșilor artiști: în jocuri dubioase și mult prea sonorizate, ca tot spectatorul să înțeleagă că arta supune realitatea, subtilizându-i acesteia secvențele cele mai triviale. Se împun cu preగాణă acelea susținute de „Vacanța Mare”, chiar dacă divertișii dau eleganța și expresivitatea opțiunilor lor. Multe formații fac exces de zel, imitând partea coborâtă a lumii, nu performanțele ei merituorii. Mai avertizam și cu alte ocazii: nu clienții sunt în totalitate responsabili de această atmosferă poluată și poluantă, ei vând ce pot, ei solicitanții care le preciau și le aruncă pe piață produsele, încredințați că-și pot îndeplini menirea. Fiindcă atâta știu, nu se aventurează în operațiuni de anvergură! Dacă unele fapte ale lor mai sunt trecute cu vederea, de ce încearcă să ne orbească, susținându-și cu vehemență demersurile, când actele civilizatoare vin totuși din altă parte?!

Să-l asculți pe Brâncuși!

Viorel Gârbaciu perseverează și-l urmează în vorbă pe Brâncuși: nu-și pierde copilăria și nici copilăria și mai ales scrie cu insistență pentru și despre copii. Dintr-o altă carte, poetul retranscrie pe coperta a patra unul dintre cele mai frumoase elogii aduse limbii române pe care le cunoștea. Merită a fi recitată, re-citată: „Nimic pe lume nu-i mai sfânt,/ Nimic mai dulce, fătul meu,/ Cum este mierea din cuvânt,/ Din limba-n care Dumnezeu/ A hotărât ca să te naști./ Tu să veghezi ca să-ți rămână/ Curată ca o zi de Paști/ În veci de veci LIMBA ROMÂNĂ!!! Iar când va fi să nu mai fii,/ S-o lași avere la copii.”

Jucările se cheamă cea de-a cincea carte dedicată celor mici, dar și atenției celor mari care trebuie să le vorbească neconținut celor mici. Spre deosebire de celelalte cărți, care erau mai ancorate în spiritul pur ludic, propriu primei copilării (vol. **Copilării spre pildă**), cel de față trece de la fenomene la obiecte, deci la... jucările (nu la jucării). Această înseamnă că poetul tinde să treacă jocul propriu-zis, prin material didactic, nu-i așa, în jocul pedagogic, educațional. Între timp și copiii lui Gârbaciu au crescut și de-acum au multe de învățat, și cel dintâi să... nu-și piardă copilăria, să asculte deci de Brâncuși. Apar tot mai multe sfaturi, ca și această **Povăț** cu care se deschide cărticica: „Să treci ușor precum un

galaxia cărților

gând/ Prin valea asta, ca și când/ Pe ceașă ai păși, pe nori,/ La fel ca tine, trecători...// Să treci senin, să treci tăcut,/ Netemător și netemut/ De oameni, găze, pășari, flori,/ De anotimpuri și culori.// Să treci prin lume-astfel încât/ Să nu fii nimănui urât.// Iar când destinul- o spune «Du-te/ Spre alte lumi necunoscute!»,/ Să lași, de poezi, în fiecare/ Un gând frumos după plecare.”

Nu este vorba de chiar educație aici, ci mai bine zis de transmiterea unei experiențe sau de un exemplu personal, un adevăr trăit și dovedit. Tocmai de aceea poetul își permite să dea sfaturi și celor care au, la rândul lor datorită să le dea altora, deci mai bătrânilor, propunând un, ceea ce intitulează **Marele test**: „Uite-o piersică zemoasă -/ Din ea mușcă, te-aș ruga,/ Fără să arăți că-ți pasă/ C-ai pătat și pagina!!! Ai putea urca-n cires/ Fără de scară? Spune, vrei?/ Să nu simți că ești unchies,/ Din cires, fă-ți cercei!!! Ai o cretă-n buzunar?/ Desenează pe beton/ Perimetrul necesar/ Și poțim la un șotron!!! Textul l-ai trecut, pot zice./ Ți-a părut cumva facil?/ Poți fi, omule, ferice!/ Ai un sufler de copil!!! P.S. Nuncerca, Iani, să-l treci!/ Testu-i pentru... plus cincizeci.” Deci iar se face recursul la Brâncuși, invocându-se copilăria necesară oricărei vârste.

Ei, bine, da, a venit vremea ca Viorel Gârbaciu să dea și lecții de poezie, desigur, vremea nefiind a lui, ci a celor care-l ascultă: „Cum să scrii o poezie?/ Cel mai simplu lucru-n lume!/ Trebuie să știi anume/ Ce și cum vorești a scrie.// Coala s-o alegi nu-i greu:/ Fie doar imaculată./ Precum sufleru-ți curată./ Când te rogi lui Dumnezeu./ Să-nmoui tocu-n călimară -/ În cerneala fermecată./ Cu iubire-adevărată/ Pentru oameni, pentru țară.// Spadă fă din toc, stilet./ Zburdă-n gând cum zburdă iezii/ Ori chiar pana lui Arghezi./ Dacă vrei s-ajungi poet./ Vezi ce simplă-i șmecheria?/ Acum scrie poezia!”

Da, da, cresc copiii, mai ale ai fiecăruia, pentru că alții se tot nasc. Iani, fiul cel mic are acum altfel de „jocuri”: strand, fotbal, navigare pe internet, discotecă, dar și alte feluri de „jucărele”: roboți, calculatoare. Se schimbă lumea și alta e copilăria - ce-ar fi spus oare Brâncuși?

E clar, Gârbaciu e nevoit să limiteze joaca, fiind deja un **Septembrie** și în calendar, dar și în vârste: „Ca un refren frumos și scurt/ Trecu în ieri și vara asta.../ E vremea pana s-o ascut./ Și

jocului să-i spunem: Basta!”

Apare și nostalgia, care nu mai e joacă aproape deloc, doar un fel de alint. Fostul copil Costi mai conduce și mașina, dar nu uită să ia cu el, ca într-o modernă Arcă a lui Noe, toate ființele nevinovate ale copilăriei trecute: motanii (unde-o fi Tilică?), păunul, gășca de curte, cățelii. Chiar și așa, la urmă se intră în Europa - altă joacă, pentru cei mari însă, dar cu povețe iar pentru cei mici (dar nu prea): „Europei cetățeni,/ Liberi, demni și buni creștini./ Fiți cât vreți europeni,/ Dar să fiți și buni români!”

Iar pe ultimele pagini, ca școala nouă a copilării „europene”, cea dedusă de Gârbaciu să fie eficace, se tipărește un Mic Dicționar în care să dezlege la unele cuvinte-jucărele mai puțin cunoscute. Despre dexteritatea de a scrie șăgalnic (arghezian) și pe-nțeles, dar nicicum minor, a lui Viorel Gârbaciu am mai scris. Nu se dezminte nici acum, dimpotrivă, își perfecționează o manieră proprie, recitativă, cu un plăcut aer de teatralitate.

Despre minciună și neadevăr

Poeta aceasta, Iulia Mihai, și frumoasă, și bogată, și talentată, nu că n-ar ști să mintă, dar nu vrea. În schimb își dorește să fie mințită (poeta, nu femeia, desigur), iar minciuna cea mai sfruntată i se pare a fi literatura, de care însă nu vrea să fugă, dimpotrivă. Aici e singura rămășiță romantică a ființei, după cum zicea un cântec centenar de operetă: „chiar dacă-i vis mincinos/ eu tot îl cred/ fiindcă minte frumos.” Iată ce zice încă dintr-un prea cinstit **Cuvânt înapoi**: „Eu nu pot să scriu (minciună, n.n., altfel cum s-ar fi născut acest al doilea volum de versuri al ei, Editura Clusium, 2007). *Literatura e minciună. Și dacă o să vină ziua în care aceste rânduri vor fi citite și de alții, vor deveni și ele minciună. Propriile voastre percepții, care, cu siguranță, sunt departe de adevăr, vor face din aceste rânduri pură literatură. Și nu știu dacă voi trăi în hârtie mai mulți ani decât pe pământ. Dar voi să știți că am trăit în albul acestor hârtii... mai multe decât pe pământ.*”

În schimb, poeta imploră, e drept, la o poetică **Beție**: „Ia-mă de mână,/ spune-mi prieten,/ minte-mă, fie, din sticla mea,/ Ți dau și fie, doar,/ minte-mă bine.” Dar invers nu e valabil: „Vrei adevărul, iubite?/ Pfffff...../ Dar adevărul e banal, și al meu chiar într-un hal.../ Mai bine fă-șă scrie/ ceva poezie,/ ea vrea mereu să fie/ și știe exact cum se minte.”

Și cu asta, basta: adevărul a fost tranșat din neadevăr, pentru că ambele sunt tranșante, cum le trăiești, zice Iulia Mihai, și nu eterne și imuabile, cum se crede în general.

Iar dacă am încheiat capitolul acesta, ce ne mai rămâne de făcut? Evident, să ne întrebăm, să aflăm... **De ce traversăm strada**. Ce stradă? O stradă pur și simplu. Sau poate copilăria sau experiența luată din viață, sau viața însăși, sau moartea de-acum? Capitolul acesta al Iuliei Mihai, scris aparent în proză, dar cu un strat poetic emoțional puternic, este o reușită rară. Poeta zice uneori, adică cel mai adesea, adevăruri fără să le știe. La pagina 44 înscrie un poem cu numele **Agorafobie**. Sentimentul acesta e premonitoriu pentru „lungul drum” al copilării poetei pentru a învăța să treacă de pe un trotuar pe altul. Agorafobia e un sentiment cumplit, o boală rarisimă, care se manifestă prin ezitarea bolnăvicioasă de a traversa o piață (gr. agora), spaima fiind paroxistică. Teama aceasta vine din lumea animală, fiind specifică micilor pachiderme, dintre care unul, numit chuchundra, se înspăimântă mai dihai decât la vederea pisicii. Un autor italian, în romanul **Șoarecele Chuchundra**, demonstrează că maldadia se poate transfera și la om. Iulia Mihai insistă în paginile

ei să depășească o asemenea senzație. Ca într-o poveste, fetiței de atunci i s-a interzis să treacă strada din fața blocului în care locuia. Interdicția s-a transformat în obsesie, desigur, dar și în tentație și curiozitate ori plăcere de a încălca regula. Aceasta timp de doi ani. Ceva mai târziu s-a petrecut, dar nu în același loc, „minune”: „Timp de vreo patru ani m-au dus părinții la școală cu mașina. Opreau mereu peste strada Peste prima mea stradă adevărată. Întorceau capul în stânga, apoi în dreapta. Când vedeau că e liber până la Polul Sud, respectiv Polul Nord, închideam ochii, puneam bărbia în piept și zbugheam pe celălalt trotuar.” A fost al doilea pas. Al treilea a fost decisiv: intrarea în adolescență și conștientizarea traversării vieții, a moartei chiar: „Schimbarea s-a produs în ziua în care am traversat cu ochii deschiși. Colega mea de bancă mă aștepta pe celălalt trotuar. Nu o voi uita vreodată... (Acum vreo câteva săptămâni a trebuit să traversez o stradă, cu un buchet de flori în mână, să le las în dreptul unei cruci de lemn pe care era scris clar, în alb, numele ei...)”

La sfârșitul acestui scurt și concentrat roman aflăm și ce s-a întâmplat, cum a intervenit iubirea și cum întrebarea a rămas tot fără răspuns.

Deci am ajuns la capitolul cu iubirea. Ce a Iuliei Mihai e precum toate celelalte, doar că poeta trăiește mai acut decât alții senzația că e unicat. Culmea e că tocmai aici, unde ar trebui să mintă, spune doar adevăruri, unele chiar crude. Iar ea așteaptă zadarnic să fie mințită cum trebuie, cum și-a propus de la început.

Mai mult adevăr este exprimat în limbaj străine în care poetizează cu o ușurință și armonie de necrezut, franceza și spaniola, limba română, cea care nu te lasă să ascunzi minți, totul este mai complicat - și aflăm că fapt poeta a scris (zicea la început că nu poartă pentru ca să traverseze toată această stradă a poeziei, să-i cedeze ei totul: dureri, munci, nedezamăgiri, iubiri visate, iubiri pierdute). Totul trebuie așadar exilat pe... hârtie, „ciornă”, chiar dacă în ciudă, cu aproape violentă: „Și totuși, am o curiozitate: din toate tale, a câta ți-am fost goală? Pentru că știi, a fost o secundă, din toate, în care te mințit ca-n basme. Să nu mă uști banala proastă. Să uști de goliciumea din glastă. Toate ale mele, promit că mi-ai fost, frumusețea ultima ciornă.”

Și reciproca e admisă: „Iar adevărul nu iubite/ e singur și doare de Ți închide/ și ochii și ochii din degetele tale/ prea fine/ pentru plămâna mea de reptilă.../ Mai bine, iubite, mai bine iubeste-mă doar/ poezie.”

Curiozitatea acestei poezii este surditatea, resursele ei: practica, experiența directă, nu viața, pentru că Iulia Mihai abia de a ajuns la vremea unor evenimente mai conturate, e pragmatizare a gândului, a sentimentului. Pentru ea este un „om al muncii”; viața i-a dat pe muncă afacerile unui părinte plecat prea devreme (moment limpede de sensibilizare de față tânăra se luptă cu fierul, cu cărciumile, cu marginile de oras, cu alți „oameni ai muncii” de regulă pe rele, cu studiile etc. Atâta îi lipsea: bătaia cu vorbele, cu versul! Toate aceste confruntări se resimt în poezie și ea devine adevărat destul de nervoasă, directă, dar nu și revoltată sau protestatară; nerv câștigă din cele de mai târziu tocmai afecțiunea, iubirea și tot ceea ce ține de feminitate și „durere dulce”. Verbele ei preferință sunt „a fi” și „a avea”, pe care le folosesc conform unor gramaticale descoperite de Eminescu și aprofundate de Nichita Stănescu. Pe aceste conjugări, Iulia Mihai pare a deveni evident dedublându-se. Tocmai de aceea, în pleiadă de tineri poeți care își caută drumul drumuri, și adesea le regăsesc doar într-o asemănându-se, ea află surse, izvoare, și oriunde, ci în propriul Eu. De aici și până la decizia de originalitate nu mai trebuie făcut decât măcar un pas.

(valentin tașcu)

De neamul moldovenilor

Exilați în umilință (Chișinău, 2006) este un roman despre Basarabia, subiect încă teros pentru mulți români. Victor Ciutac opune o călătorie prin memoria acestor curi, determinându-și cititorul să retrăiască roape jumătate de veac de istorie, începând cu acel iunie 1940, când teritoriul, în acordul dintre Hitler și Stalin, a fost din nou ocupat de ruși, și terminând cu vremuri mai apropiate de noi, când rusificarea roape că s-a încheiat, iar românii, câți au rămas pe acele meleaguri după procesul de deportare/deznaționalizare/disminare, au devenit străini la ei acasă.

Pus sub un motto sugestiv („Fără memorie nu e Ieri/ fără zbcium nu e Azi./ fără credință nu e Mâine“), romanul autorului-narator este scris alert, fără preocuparea vădită de a cultiva un stil; autorul pare mai interesat de ceea ce spune decât de modul în care o face, oralitatea fiind principala trăsătură a scriiturii; de fapt autorul însuși, într-un „post scriptum“, se îndreaptă de la așezatul roman tradiționalist: „Am încercat și eu prin naivitatea și inerția lui tradiționalist, dar dincolo de această ezie uluitoare prin singurătatea și tristețea (este vorba despre Casa mea a lui Iorgo Vieru, s.n.) nu sunt capabil să scriu... Prin anii 1990-1993 credeam, credeam că eram chiar convins, că această ezie își pierduse actualitatea, dar vremea s-a mai ales, noi am făcut tot posibilul și

imposibilul ca ea, această Casa..., să fie și mai văduvă, și mai tristă“ (p. 435).

Locuitorii din Pădurenii-Prutului nu au statut de personaje propriu-zise, ci de martori ai unei istorii care trece peste ei modificându-i structural: din gospodari înstăriți devin colhoznici, își uită treptat limba, tradițiile și obiceiurile, acceptând în final, ca pe ceva normal, gardul de sârmă ghimpată care-i separă de frații de pe malul românesc al Prutului. Gheorghită-mutul, cel traumatizat încă din copilărie, este emblematic pentru întreaga comunitate: suferă de seninătate batjocura, deportarea, statutul de „Pobedonoset“ în Siberia, la Piatihanca, un falanster utopic cu cinci văduve obsedate sexual, apoi rușinea de a deveni, la întoarcerea în sat, sotul Floricăi, dezamățata satului, care ar putea să-i fie mamă. Este un personaj care nu reușește să se maturizeze, care nu are conștiința libertății și nu se revoltă, ci se resemnează, irosindu-se în mărunțisuri. Locuitorii satului au aceeași atitudine blajină în fața invadatorilor, venirea / plecarea / revenirea și apoi instalarea definitivă a comuniștilor ruși în sat sunt acceptate cu seninătate inexplicabilă, poate și cu puțină curiozitate și cu un fel de convingere interioară că nimic nu se poate schimba cu adevărat. Acest angelism funciar îi determină să nu înțeleagă nimic din legile istoriei, din faptul că ea se scrie sub ochii lor, de către învingători, și că autorii sunt niște „venetici“ care le vor perverti, treptat, toate valorile. Când se produce trezirea, deja este prea târziu, și ea nu implică o analiză lucidă a situației, urmată de reacție; personajele cad în alt tip de resemnare, poate mai periculoasă decât prima, atâta vreme cât este

însoțită de o minimalizare a ceea ce reprezintă un element sacru: „Aha-a, încă o Patrie... Auzi, draga moșului, până azi aveam doi eroi și un fecior, de azi am trei eroi și nici un fecior, am umplut casa cu eroi ca să n-am nici un fecior, Florico? Nici un fecior, pentru că ei au murit ca eroi pentru Patrie... Pentru care Patrie, Florico? Ei ce, au stat la marginea Codrenilor să nu treacă nemții ori rușii prin sat? Și chiar dacă stăteau, crezi că ei nu treceau? I-a întrebat cineva unde vor să stea și pe cine vor să apere?... Iaca în jurul casei am numai patrii, multe patrii, da feciori nici unul. Așa-i când ai mai multe patrii, nici una nu știe cum să ți-i ia mai repede și să-i facă eroi!“ (p.207).

Victor Ciutac nu analizează, nu interpretează și nici nu-și manipulează personajele în scopul ilustrării vreunei teze naționaliste personale: el este doar un narator, unul din cei care se străduiesc să treacă neobservați la lectură, pentru ca faptele din lumea evocată să apară așa cum s-au petrecut ele în realitate. Imaginația și ficțiunea au un rol minim în acest volum consistent (peste 400 de pagini) despre cei ruși,

galaxia cărților

pierduți, înstrăinați și care numai rareori își amintesc cine au fost: „Moldovenii când se strâng / Și-n petreceri se avântă / La un colț de masă plâng / La un colț de masă cântă“... (P. Zadnipro - p. 419).

(vali râmniceanu)

Premiile U.S.R. pentru anul 2006

Juriul alcătuit în Gabriel Dimisianu (președinte), Dan C. Ghăilescu, Daniel Cristea-Enache, Cornel Ungureanu și Mircea A. Diaconu (membri), întrunit în ședința finală din aprilie a.c., a stabilit prin vot secret următoarele premii:

Proză:

Petru Cimpoieșu, Christina Domestica și vânătorii de nete, Editura Humanitas

Poezie:

Angela Marinescu, Întâmplări derizorii de sfârșit, Editura Vinea

Critică, istorie literară, eseu:

Matei Călinescu, Eugène Ionesco: teme identitare și existențiale, Editura Junimea

Dramaturgie:

Matei Vișniec, Omul cu o singură aripă, Editura Galea 45

Debut:

Vasile Ernu, Născut în URSS, Editura Polirom
Livia Roșca, Ruj pe icoane, Editura Cartea Românească

Traduceri din literaturi străine:

Mircea Aurel Buiciuc, Iurii Mamleev, *Sectanții*, Editura Curtea Veche

Premiul Fundației „Andrei Bantaș“ (anglistică):

Antoaneta Ralian - Henry Miller, *Nexus*, Editura Est

Premiu special:

Bucureștii în imagini în vremea lui Carol I, editată de Stelian Țurlea, text de Emanuel Bădescu, I-III, Editura PRO

Premiul special:

Dan Slușanschi, ediție critică, Dimitrie Cantemir, Principele Moldovei, Descrierea stării de odinioară și de astăzi, Editura I.C.R.

Literatura în limbile minorităților:

Ivan Kovaci, Oranjeva, Balada ta inși novelty (Balada oranj și alte nuvețe), proză în limba ucraineană, Editura RCR Print

Premiul Național pentru Literatură pe anul 2006
Radu Cosașu

Sindromul Șeherezada

gabriel rusu

Conform bătrânului și respectabilului DEX (Dicționarul Explicativ al Limbii Române), termenul „sindrom” înglobează toate simptomele și semnele care însoțesc apariția unei maladii. Nefiind medic de profesie, nu am știință dacă există cumva maladii care, în mod paradoxal, pot face bine alcătuirii noastre biologice, în întregul acesteia sau doar pe bucăți. Ceea ce știu cu siguranță, însă, este faptul că „maladia povestitului” face bine, în mod natural, oricărui scriitor, oricât de deosebită față de normă ar fi factura acestuia. Sintagma care constituie titlul acestei însemnări de lectură trimite tocmai la capacitatea unui set de indicii specifice de a ajuta la diagnosticarea noului bolnav de „povestită”, decis ca pe spezele maladii respective să își facă din nume un renume. De altfel, cred că Șeherezada nu țesea poveste-începută-și-neterminată de poveste-terminată-apoi-începută-și din nou neterminată numai de spaima de a nu fi decapitată în zori, ci făcea aceasta și din plăcerea orgolioasă pe care i-o dădea „exercițiul de putere” prin care îl determina pe stăpânul ei vremelnic să își piardă el capul și să îi devină serv ascultător pe

cărți de luat acasă

termen lung, cel puțin timp de 1001 de zile și nopți, în lumea plâsmuirilor ei miraculoase. Așa că simptomele „maladii povestitului” sunt: apetența pantagruelică de a depăna istorii de la lume adunate și la lume returnate, obiceiul obsedat de a le înălțui până aproape de incontinența verbală sau scripturală, preocuparea programatică de a trece particularitatea personajului în exemplaritate, dorința irepresibilă de a-l atrage pe cititor în colivia aurită a ficționalizării fără frontiere. Când dați peste astfel de semne/însemne în textul unui scriitor, să știți că ați întâlnit un „spuitor de povești” de spiță autentică. Astfel este, spre un exemplu, și Ion Roșioru, care, în romanul **Ține-mă de vorbă să nu mor** (Editura Ex Ponto, 2006), îmi pare a fi atins de *sindromul Șeherezada* în covârșitoare și benefică măsură. În primul rând, romanul de abia amintit este al doilea dintr-o trilogie, preconizată și intitulată **Trilogia angelică**, el venind după **Ingeri indecși** (1995) și urmând a fi flancat definitiv de **Surâsul impostorilor**, în curs de apariție - iată imboldul de a povesti cu respirație lungă. În al doilea rând, narațiunea primă susține, aidoma unui baobab matusalemic, un întreg univers de narațiuni secunde - iată pomirea de a rosti lumea aproape exhaustiv, formalizând-o prin personaje ale căror destine simbolizează intens. În al treilea rând, autorul are pur și simplu talentul (un cuvânt extrem de simplu și extrem de complicat de definit!) de a te momi în lumea imaginată de el cu voie de la realitate și de a te ține captiv acolo/aici până ce întorci și coperta a patra.

Narațiunea primă încadrează o dramatică poveste de dragoste. George Răileanu este tânăr profesor de franceză și poet atestat într-o urbe dobrogeană-dunăreană, cândva, înainte de 1990. După obiceiul vremii, în vacanța de vară se făcea „practică”, așa că ajunge, în

fruntea unui grup de liceeni, pe un șantier arheologic de pe malul fluviului. În urmă lăsase o relație mai mult de conveniență cu Rodica, fata unui personaj important de la primărie. În cătunul de lângă șantierul arheologic, o întâlnește pe și se îndrăgostește de Viorica, venită acolo în vacanță dintr-o altă urbe dobrogeană și, lucru important, aflată încă la vreo doi ani de vârsta majoratului. Starea aceasta de fapt nu împiedică sentimentele să înflorească și să se mărturisească, însă limitează drastic îndrăznelile erotice. Cei doi se iubesc serafic, spre deosebire de minorii și majorii din preajmă care își învălmășesc la liber senzualitățile. Părinții lui și părinții ei află și acceptă atât pasiunea odraslelor, cât și așteptarea calendaristică impusă de norma socială. Începutul toamnei îl găsește pe junele dascăl, din nou după obiceiul vremurilor, strunindu-și elevii într-o tabără de „practică agricolă”. La fiecare sfârșit de săptămână se repede cale de câteva zeci de kilometri să o viziteze pe Viorica. Însă la un moment dat, mai obligat, mai tentat, își anulează escapada platonică pentru a o însoți la o nuntă pe Ilonka, o tânără colegă de profesorat de care îl lega numai o cuminte camaraderie. În noaptea de după eveniment, Ilonka îi dăruiește virginitatea. A doua zi, este înștiințat printr-o telegramă că Viorica murise în urma unui accident, banal pentru alții, dar pentru ea, suferindă de hemofilie, tragic. Ajunge într-un suflet la înmormântare, unde acceptă să fie cununat, simbolic firește, cu cea trecută la cele veșnice.

Rezumat astfel, exact, însă simplist, romanul lui Ion Roșioru pare să aibă un parfum de telenovelă. Atenție, impresia este falsă! Citit deplin, în toate colțoarele sale, textul îl certifică pe autorul său ca fiind filolog de formație și informație. Ion Roșioru a parcurs multe cărți și a scris destule, el este și poet, și eseist, și critic literar, și traducător. Iată-l acum în postura de prozator avizat, știutor a diverse strategii de structurare a ficțiunii. O demonstrează existența unei voite confuzii între protagonist, narator și autor, fertilă esteticeste pentru că face discursul flexibil și polifacetat. O demonstrează alcătuirea de tip fagure a romanului, narațiunea primă adunând sub largă ei manta retorică o mulțime de narațiuni secunde savuroase. O demonstrează tușa apăsată cu care sunt creionate personaje extrem de pitorești, și tocmai prin aceasta memorabile. Astfel romanul se îndepărtează de alura telenovelistică și își arogă/asumă înfățișarea de epică picarescă de un model special.

Și anume: multe întâmplări și personaje nu sunt puse în evidență în prezentul relatării, după tipicul istorisirii liniare, ci ni se revelează în flash-back-uri arborescente, tot atâtea prilejuri pentru divagații anecdotice pline de farmec.

Din aceste cioburi de existențe putem reconstitui în imaginație, precum vreun arheolog furat de reverie, o lume trecută. Trecută, însă defel idilică. Dimpotrivă, sumbră, căci lumea românească dusă la reciclare în istorie cu nici două decenii în urmă arăta cam așa: „Era vremea simulărilor, a simulacrelor, a surrogatelor și a înlocuitorilor de existență, forța de contaminare fiind direct proporțională cu starea și mai ales cu gradul de vivotare, de vegetare a insului căruia i se taie zilnic aripile cu un foarfece politico-ideologic și asta de dragul și în numele unei utopii pe zi ce trece

tot mai camuflată în negura viitorului orb și de precar... Venirea mea în tabăra arheologică pe post de însoțitor, de duhovnic și macaragiu de moraluri (s)căzute, s-a vrut, străfundurile subconștientului, o reeditare termen scurt, și cu o mai mare marjă de libertate, a stagiului militar laborator de studiere a psihologiei oamenilor ce-și dau pe față arama din ei până la ultimul atom, oricât de hidos ar fi acesta” (p. 90).

Viziunea este caricaturizantă până la grotesc, verbul se răstește cu ironie și sfichituri, cu sarcasm, la cele mai multe dintre personajele de plan secund. Puține dintre acestea sunt povestite cu simpatie, dobândind semn plus la caracter: Viorica, desigur, părinții celor doi îndrăgostiți, poate fabulosul Pav Corolenco, profesor de sport cu biografie aventurier, Ilonka, în cele din urmă.

Este aici locul pentru o observație: virajele retorice ale textului se ivesc din când în când mărci socio-lingvistice care au făcut carieră la noi după 1990 (un exemplu din multe: „să aveți o zi bună!”), iar relatarea referă clar la o perioadă cu câțiva ani înainte de această dată.

Cred că nu este vorba de o oarecare neatitudine în ceea ce privește contaminarea exprimării cu obișnuințe colocale la zi, ci de intertextualitate subtilă de a semnala că lumea veche se prelungește în cea nouă prin intermediul unor personaje și obiceiuri detestabile. Citiți-l pe M. Baroncea: „Îl urăsc pentru ușurința cu care împlântă în clipă, pentru mitomania cu degeaba poartă numele mic pe care-l poartă lui patologică, pentru arivismul lui perseverent pentru arta de a forța pătrunderea sub pielea oamenilor de care știe să profite fără amănunțit făcând promisiuni demne de un nabab și care știe chiar din momentul rostirii lor că le va onora niciodată, tot așa cum la fel de buni știu și virtualii beneficiari, între cei doi fac ai amăgitoare ecuații stabilindu-se acea relație diabolică dintre candidatul politic și electoratul său. Lumea are nevoie de minciuna socială cum are de apă, de aer și de hrană ori de sorți (pp. 117-118). Ticălosul cu majusculă M. Baroncea poate fi cu ușurință revăzut/reconstruit printre politicienii veroși de acum.

Și încă o observație: Ion Roșioru practic adresarea cu temenea literară, se dedă la jocuri de cuvinte și la jocuri de trimiteri livrești lasă, cu vădită voluptate, pradă exprimării eufemistice, cu volute și acolade livrești, de ce la o primă vedere pune parcă surdina o povestiri despre oameni extrem de palpați existențial și faptele lor complexe.

La o a doua privire, un dialog între el și o îndrăgostită și profesorul așijderea tranșează chestiunea: „«Întotdeauna vă exprimați așa «Așa cum?» «Ditirambic sau metaforic, nu cum să zic, nu mi-o luați în nume de rău» «Poetii mai dau uneori vina pe muze!»” (135).

Din nou, nu este vorba despre o neatenție ori discrepanță stilistică, deoarece, într-un construct programatic, protagonistul narator justifică atitudinea și prestația autorului. Acum și-a propus să vorbească despre condiția umană, fie aceasta și înrâncenată spre neînțelegere într-o tonalitate protocolară luminoasă.

În primul rând, Ion Roșioru este un scriitor de povești. În ultimul rând, este același lucru. În ambele ipostaze, este convingător, ba cuceritor pe alocuri. Să nu uităm titlul romanului, **Ține-mă de vorbă să nu mor**, vorbe rostite de personajul Viorica. Ele sunt emblematiche. Cu cât o Șeherezadă sau altă povestitoare va ține trează atenția cu multele ei povești atâta vom întârzia moartea să vină.

Regimurile non-democratice din ultima sută de ani, dar mai ales cele de după primul Război Mondial, când apar nu doar numeroase dictaturi, ci proiecte de regimuri totalitare (de stânga și de dreapta) folosind din plin propaganda, un fenomen nou, și au popularizat termenul. Desigur că și înainte oamenii politici ori cei care aveau popularitatea, se foloseau de mijloace propagandiste (să ne gândim la toată literatura magială pe care a provocat-o și a promovat-o regele Ludovic al XIV-lea în Franța, dar și înălțimea de monumente arhitectonice și de opere de artă pe care le-a comandat artiștilor și care pot fi văzute și admirate până în clipa de față). dar preocuparea de a câștiga mase cât mai populare este una recentă, nu fără legătură cu experiența mobilizării, înregimentării, entuziasmerii și conducerii acestora în acțiuni de sacrificiu. Pentru aceasta nu s-a folosit decât constrângerea sau promisiunea de a-i jefui pe cei învinși (care atrăgea pe mercenari), ci și convingerea că participanții îndeplinesc o misiune altruistă în gradul cel mai înalt patriotic.

Marele Război, cu o participare uriașă de mase mobilizate pe fronturi și în spatele lor, a liberat ideea socialistă despre "internaționalul clasei muncitoare", aceasta s-a dovedit, în fapt, în grad suprem naționalist și, în schimb, în fel, că e de fapt "mic brugheză" - cum ar trebui să o numească marxistii. Revelația asta a născut sau a întărit considerabil conceptul european, un fenomen care crește și azi în amploare, ea trebuind deosebită de mișcarea conservatorism, care nu a evoluat în schimb mai multe cazuri spre "fascism". Dreapta populistă, nu liberală, ea folosind armele propagandei de stânga în folosul propriilor ei scopuri, în mijloacele ei de propagandă intrând în competiția verbală, oratoria de mase, gazetăria de

opinii

adresate la public, în fine, marea invenție și descoperire în țările civilizate a radiofoniei, apoi cinematograful.

La noi în țară, "dreapta" este opera lui N. Iorga, un gazetar și orator de primă mână, aflat în legătură cu un eveniment de stradă în anul 1906, dar acțiunea sa n-a avut succes în cadrul sistemului cenșitar care exista atunci și întruia regelușii Carol I de a respecta modelul englez: numai două partide: conservator și liberal. nu și un al treilea. Dar, după război, primul a căzut și "dreapta" a făcut erupție pe scena politică românească, N. Iorga retrăgându-se din rândul extremiștilor și rămânând în schimb un conservator (el și-a zis "tradiționalist", după numele lui Kogălniceanu).

Propaganda invadează luptele politice din țările europene; apar lideri impuși de masă, revelați cu mijloace oratorice sau cu gazeta de mase, folosite atât de dreapta, cât și de stânga. Nu e o întâmplare că fascismul italian e creația lui Mussolini, un gazetar social-democrat ulterior și un orator politic remarcabil. "naziștii" au întemeiat un partid "socialist anticorporal german", rămas cu acest titlu până la moarte. Spre deosebire de conservatori și liberali (politicieni de cabinet și de club, parlamentari), curentele populiste folosesc metode mai ales emoționale, în ciuda caracterului "științific" și ideologic pe care le prezintă teoreticienii. Nu știu când a apărut în România bolșevic Agitprop-ul, dar toți liderii prieteni împotriva mensevicilor, apoi împotriva guvernului liberalului Kerenski au fost oratori și gazetari, în frunte cu avocatul I. I. Popov cu gazetarul Troțki, cu Buharin, chiar și cel din coada listei, Djugașvili, gazetar și devenit celebru sub numele de I.V. Stalin. E

Propaganda

alexandru george

mai mult ca sigur că rușii au folosit și radiodifuziunea (pe care o dădeau drept invenția compatriotului lor Popov), dar pe un imens teritoriu această prețioasă noutate nu funcționa precum în țările civilizate ale Europei sau ale Americii.

În schimb, propaganda nazistă prin radio, prin megafone, care zguduiau sonor săli de mii de oameni și "chemau" străzile aglomerate ale metropolelor, a fost un efectiv instrument ale biruinței. Cel puțin împotriva "centrului" burghez și conservator, dar mai puțin, luând socialiştilor și comuniștilor o parte considerabilă din electorat. Artizanul acestei acțiuni diabolice a fost Goebbels, fondatorul cotidianului "Volkischer Beobachter", adică "Observatorul popular", o gazetă surprinzător de răspândită într-o țară cu o presă foarte diversificată și de înalt nivel, consolidată de decenii.

Naziștii, încă de la venirea la putere, au înființat anume pentru Goebbels un minister special, al Propagandei (für Volksaufklärung und Propaganda) asta după ce, începând din 1929, fusese "Reichs propagandachef" al Partidului Național-Socialist (NSDAP). Să se remarce Agitprop-ul bolșevic, orientat spre "agitatie", și omologul nazist care vorbea de "Aufklärung" pentru popor.

Efectele acestei acțiuni au fost formidabile, cu ea naziștii au reușit să înșele nu doar poporul german (oricum, printre cele mai "luminate" din lume), dar și toate statele din jur cu ochii, atenți de îngrijorare, la tot ce făcea Hitler. Or, ce se întâmpla în Germania era altceva decât o butaforie, ca dincolo de Alpi, era o mobilizare generală a națiunii, a întregului Deutschtum în vederea unui război pe viață și pe moarte în care acea națiune nu putea conta decât pe ea însăși. Iar posibilitățile ei tehnice puse în serviciul cauzei erau formidabile, depășind uneori vorbele.

Am pomenit aici de marele moment de triumf al nazismului, spectaculos cu ocazia Olimpiadei din Berlin (1936), căci acolo n-a fost vorba doar de gloria sportivă: toți cei prezenți au asistat, din tribune și în afara lor, pe străzi și la întrunirile care au avut loc la un spectacol al tinereții, al vigoarei și speranței regăsite a unui popor zdrobit cu aproape două decenii înainte în Marele Război și aflat de atunci în cele mai grave crize politice.

În propaganda nazistă, germanii, unul dintre popoarele cele mai vechi din analele istorice, concurență îndeaproape pe italieni, se afirma spectaculos (mai apoi o va face și agresiv) ca un popor tânăr, împotriva bătrânei Anglii, a putreidei Franțe și mai ales a degenerațiilor evrei. Vom regăsi aceeași temă atât în propaganda fascistă, cât și în cea a Rusiei bolșevice, ambele cu contradicții de fond identice. Și rușii trebuiau să se simtă ca niște noi născuți, mai ales că li se spunea acum "sovietici", totul era proiectat în viitor într-o utopie futuristă, pe care n-aveau s-o trăiască decât generațiile viitoare, singurii ei beneficiari. Pe baza acestei speranțe neverificabile. Hitler precizase că noul Reich (al III-lea, inaugurat de el) va dura... o mie de ani! Despre mult milenarul popor italian nu mai vorbesc, imnul fascist care-mi răsună și acum în urechi, *Giovinezza* (care a apărut tare stălcit în articolul meu precedent din "Luceafărul") spune totul!

Și, totuși, mistificația a înșelat pe mulți; propaganda a acționat și atunci, dar și ani de-a rândul, cu maxim succes. Olimpiada de la Berlin, expresie a juvenilității demonstrative,

dar și a unui popor care în noul regim construiește a beneficiat de arta a doi tinere: arhitectul Speer și cineastul Leni Riefenstahl, ultima dovedind că se poate realiza o capodoperă cinematografică în slujba regimului nazist. Pentru mine filmul acesta, pe care l-am vizionat în anii următori, apoi la o cinematecă, a fost un fel de cui înfipt în inimă: m-a sedus și m-a indignat.

În calitatea mea de detestator precoce al nazismului, eram indignat și înfricoșat de ideea că trebuie să-i recunosc unele merite în "arta" care mi-era cea mai apropiată de suflet și cu acțiune directă.

Propaganda nazistă a continuat în anii următori cu mijloace populare, dar cu o tehnică impecabilă: cinematografie de război, reviste ilustrate foarte expresive, imagini fotografice. Ele nu mi-au anulat anglofilia și aderența mea la idealurile lumii anglo-saxone, nici credința că aceasta va câștiga războiul în cele din urmă. Dar mulți dintre compatrioții mei... A trebuit să treacă ani de zile și, din păcate, aventura antonesciană (care și ea a fost susținută de o surprinzător de bună propagandă aservită ei) pentru ca lumea să se dezmeticească. Capodopera lui Leni Riefenstahl mi s-a mai șters din minte, dar nu de tot.

... Mai ales că prin anii '50 am pus mâna pe cartea de memorii a lui Henderson, ambasadorul Marii Britanii la Berlin (*Deux ans avec Hitler*, în traducere franceză) care a fost și el uluit de personalitatea Führerului și de priza lui în mase, ba chiar a opinat că unele lucruri ar putea fi adoptate și la el în țară!

Când au venit rușii peste noi, era greu să nu sesizezi similitudinea metodelor propagandistice și să tragi concluziile cuvenite în cazul oricărui spirit liberal. Căci foarte curând au început "construcțiile", inclusiv edificarea "omului nou" și masele trebuiau impresionate prin gigantismul "programului", prin elanul "revoluționar" și încrederea în viitorul luminos. (Era greu ca orice realizare modestă să nu ți se pară strălucită, atunci când regimul începuse prin a te cufunda în întuneric.) Deși prăbușirea nazismului s-a exprimat limpede prin cuvântul Kaput, cel bolșevic nu a beneficiat de un asemenea elocvent gong final. Mulți au rămas amăgiți de ideea că s-a "construit" măcar ceva din tot ce a promis. Ca unul care am lucrat în "construcții" pot spune multe, mai ales că toate "realizările", inclusiv cele din epoca de aur au avut scopul de a lui, dar și de a strivi personalitatea cetățenilor prin gigantism și inumanitate, grație statului "organizator", ele situându-se în realitate la nivelul cel mai de jos al tehnicii în materie.

Și nazismul, și comunismul s-au socotit inefabile, pentru că pretindeau că se întemeiază pe câte o "știință" (de fapt: pe o ideologie, ceea ce e cu totul altceva), în comunism nu se recunoștea niciodată o eroare sau un defect constitutiv, ci doar, din când în când, unele "lipsuri", care puteau fi "înlăturate" prin... adaosuri. Căutare uzină nu mergea bine pentru că undeva, pe o linie de fabricație, "lipsea" un șurub. Or, prin elan muncitoresc, acesta era pus la locul lui sau chiar înlocuit cu două.

Iar speranțele rămăneau oricum intacte; ele sunt de altminteri imprezvizibile: ca talazurile mării, cu cât se iscă mai din abis, cu atât sunt mai amețitoare.

Pasărea-fără-sfârșit

Cad pene însângerate din pasărea împușcată!
De câteva zile trece pe cer și nu se mai termină,
nu se mai termină pasărea
iar ochii mi-s negri și roșii
de când mă uit cum bate din aripi,
alungă norii, sperie soarele.
Cineva dintre noi o împușcă
în vreme ce trece desfăcută și netemătoare
de la un capăt la altul al bolții,
oriunde te-ai afla poți s-o împuști,
parcă-și cere moartea și și-o visează,
din om în om umblu și întreb:
de ce trageți în ea? ce v-a făcut?
Toți ridică din umeri și nu se opresc,
până la un loc, când se termină gloanțele,
atunci din țevile armelor iese fum,
volănașe de fum se ridică spre ea,
meduze albe de fum se ajung între ele ...
Pasărea-fără-sfârșit se oprește
și rău ce-i pare că totul s-a terminat!
N-ar fi crezut că suntem în stare
doar de atât.

O luptă mai veche

Mieji negri de pâine împânzesc lumea
de pe catifeaua lor cad
lacrimile de bronz
ca și cum ar cădea clopote
de la grumazul cerului...
În vis se rostogolește visul
deasupra focului;
zise flacăra, vântului: stinge-mă!
Și el o aprinse.

2007

Cărțișelor,
cinstitelor cărțișe,
afânătoarelor pământului,
lucioaselor ființe
- bulgări negri ai uitărilor noastre
cum le voi da, oare,
în noaptea asta a Anului Nou,
dreptul la Focul de Artificii!?

Iepurele Alb

Noaptea, din gura mea iese un Iepure Alb,
ca un duh, și până la apusul stelelor
aleargă peste întinderi luminate de lună
peste orașe și sate, peste pustiuri și peste păduri negre,
peste cascade și tumuri...
Cum poate zbura iepurele acela nimeni nu știe,
liliecii și bufnițele ca la un înger privesc
și ar dori să-l atingă,
dar el nu se apropie de nimic,
strălucesc ochii lui roșii și blânzi
planează, vâslește, umblă ca un nebun fericit,
amețit de plăcerea fără de margini a zborului...
Pe unde trece lasă în urmă o pulbere,
argintie și ea, din miliarde de corpusculi alcătuită,
e Pulberea Iepurelui Alb, cu ochi zmeurii,
ea cade peste case și peste ființele
aflătoare în călătorii de noapte
sau peste cele plânse și pustiite de dragoste
și le acoperă durerea cu bunătatea ei...
Cum trece el așa în voia soartei, pe sus,
timpul încetinește și se leagănă
în brațe cu stelele și cu umbrele cocoșate,
de pe cer, ale mărilor,
focul încetinește și el, cu frigul deodată,
poate așteaptă să vină la ușa lor Albul de Iepure ...
Dacă era de la începutul lumilor, zic aștrii,
bine-ar fi fost! și Dumnezeu aude
și se gândește că mai poate face ceva să le-asculte,
dar tocmai atunci se ivește de ziua
iar Iepurele Alb se întoarce acasă
și prin gura mea intră în visul de unde venise...
Va mai fi o noapte ca asta, își spune Bunul Părinte
și vom vedea, vom vedea ce putem face cu acest

marcel mureșeanu

iepure
și la ce ne va folosi blana lui
moale și caldă!

Demonul amiezii

Stau sub Sălciile de la Chiajna
și mor acolo
asupra mea verdele cade fâșii-fâșii nu mă mai mișcă
dar în mine toate se mișcă
un pictor bolnav ține în mână pensula
încărcată de rumoarea culorii
ochii lui dau putere ultimului gest
și pun în mișcare undele iazului,
relieful se clatină
până când galbenul
se așază în talerul său
și încetinește balansul
cerul ușor se ridică din apă
și durerile sferei încetează.

În transposibil

Venea un Pește Mare pe drum în jos
praf - cât lumea!
de abia respira Peștele
își făcea vânt cu aripile.
Mult s-au schimbat toate
de când n-am mai trecut pe-aici,
plângea în gândul lui,
ce apă limpede beam dimineața,
cum strălucea soarele în solzii mei!
Acum, prăpădul și seceta
și animalele astea în două picioare
cu undițele aruncate în cer
și cu ochii pe pluta lunii,
dacă se mișcă...
Trecea Peștele Mare pe drum în jos
și-n urmă se vedeau alții ca el
atunci ieșiți din icrele lui...
Spintecau pământul cu coada
câtre Apa Pierdută!

Vedere din turnul scufundătorului

Un himen galactic,
albeața cerului în noaptea de mai!
Cât de mic timpul
și-n urechea lui,
prizonieră, ca un cercel,
centura lactee a galaxiei!
Peste toate, gândul meu
din altă materie decât ele
și peste gândul meu
Păstorul de Cicoare al Totului
aruncându-și sămânța
dintr-o parte în alta a Universului!

Exactitatea fantastică a lui G. Călinescu.

Ciudat lucru: fapta bună ce-o săvârșesc mă satisface mai puțin decât intenția, decât prezentimentul, *id est* latența ei. Transpusă în gest material, mă stânjenește, mă dezamăgește. Mă înstrăinează în raport cu mine însumi. Oare de ce? Nu cumva e la mijloc un dispreț reflex pentru lumea fenomenală, o retragere în idealitatea binelui? „Dumnezeu nu caută binele făcut, spunea Sfântul Ioan Damaschin, ci scopul pentru care a fost făcut.“

În viața ta, umilințele se-adună, transparente și pure, nenumărate aidoma micăturilor de rouă pe-o pajiște-n zori.

Sunt însușiri cu care n-ai ce face, care te pun în încurcătură precum o dispoziție dăruită atunci când nu ai în preajmă o femeie.

Puțină ironie nu dăunează, ba chiar mă ajută să văd dramei pentru a nu părea fadă.

Uneori neșansele ajung să te covârșesc în așa măsură, încât o desfășurare neutrală a lucrurilor îți apare drept o izbăvire.

Speranța n-are cu adevărat substanță decât credința în Dumnezeu. Dumnezeu: speranța speranței.

Din ce în ce mai repede trec sărbătorile, atât cu scurgerea anilor, acele zile privilegiate în care te regăseai odinioară și nespuse de repede, împiedicându-te să te dăruiești însuși. Ești tot mai mult un *altul*, un altul de monstru înscris în actele de stare civilă, fixat în fotografii, oglindit în privire indiferentă a semenilor...

Dragostea neîmpărtășită: o moarte pentru o parte din ființa ta. Dar care dragoste e cu adevărat împărtășită?

Antidotul durerilor

gheorghe grigurcu

Mirajul e un miracol neputincios.

Limbajul care îți oferă în conștiință imaginea dramelor, le acordă o a doua teribilă existență, de care, dacă rămâneam la stadiul necuvântătoarelor, am fi fost scutiți.

Despre unele stări de suflet nu poți spune nimic interesant, cât de cât atrăgător. Nu le poți formula. Poate de aceea sunt atât de acaparante.

Cât de mult te poate răscoli o scrisoare oarecare, ce zic: un simplu bilet, o felicitare banală! De la o anumită persoană! Neîndurătoarea iubire răzbate prin cuvânt, zăpăcește, nepăsătoare la calitatea și cantitatea acestuia.

În esență, strigătul descoperă, șoapta ascunde. Modulații ale vocii care se adresează văzului.

Dacă nu ne-am preface adesea că ne simțim bine în stările fără conținut, în orele lăncede și fade pentru că n-au obiect, s-ar putea să deznădăjduim până la nebunie.

Cu cât trec anii și deceniile, cu atât simt cu mai multă energie gustul aventurii, al nevăzutului în sine, mirabilă salvare în efemer, căruia, în prima tinerețe îi percepem mai cu seamă dezgustul. Naiv însetat de absolut, nu apreciam paliativele.

Tăceri care se umplu treptat cu zgomote, așa cum o cutie se umple cu obiecte.

Nu te poți niciodată îndrepta, așa cum

ai aduce la poziția dreaptă un obiect curbat, ci, în momente neverosimile prin raritatea lor, poți doar renaște.

Demonia oricărui exotism, deoarece te cheamă în afara ta, în chip suspect.

memorii

Geniul și talentul nu sunt, cum s-ar crede, manifestări ale vieții interioare, ci ale transcenderii viziunii a ființei, protuberante care ies din noi, tânjind spre infinit.

Tinerețea sacralității, sacralizarea tinereții. „Cei vechi visau să fie zei, cei de azi - să fie tineri“ (Witold Gombrowicz).

N-a crescut suficient din pricina interiorizării sale, cum din pricina unor paraziți intestinali.

Cel mai bun antidot al durerilor este speranța. Dar unele speranțe nu sunt oare atât de puternice, încât te sufocă?

Evident, nu suntem la înălțimea morții celor dragi și adorați. Mediocri cum ne știm, vom fi măcar la înălțimea propriei noastre morți?

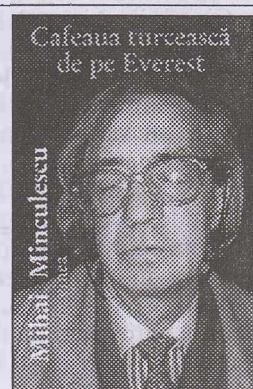
Pregătești în sufletul tău o nouă iubire, ca și cum ai unelti o crimă.

2) Povestiri din Fabric
(Dana Gheorghiu)
Editura Marineasa

3) Cafeaua turcescă de pe Everest
(Mihai Minculescu),
Editura Vinea

emil rațiu

Învierea

Nedezmeticit bine la realitate din cauza schimbărilor bruște prin care trecuse atât de repede de când avionul îl adusese în România, reînnoindu-i viața acolo unde o lăsase, dar cu douăzeci de ani retezați dintr-odată. Mihai ieși a doua zi din casa unchiului, după noaptea de priveghiu. Ajunsesse în România de adevărat sau cu gândul?

Pe stradă limba îi suna ciudat, neobișnuit, și ori de câte ori auzea românește, tresărea, îi părea o limbă străină, îi păreau alte sunete și încă nu se putea obișnui la limba lui fără să tresară...

Era o zi însorită, caldă, de început de mai... Găini cotcodăceau la soare, orbite de lumină, prin curți, prin pomii frunzoși

cerneală proaspătă

ciripeau păsărele și găngureau, fugărindu-se, porumbeii. De o parte și alta a străzii erau aceleași case scunde, gospodărești, cu curți și garduri. Deasupra era cerul întreg și lumina, lumina ce picura peste tot, în albul caselor, în pomii înfloriți, în salcâmi de pe marginea străzii. Ce sunete și culori demult uitate, care-l aduc înapoi, îl contopesc într-un unic trunchi cu viața lui retezată acum 20 de ani!... Din strada Tunari, cu pasul calm, se îndreaptă spre Colentina, se urcă în troleibuz spre centru. Trece pe strada Doamna Ghica Tei și reintră din nou pe străduțele liniștite, cu case gospodărești, patriarhale. Troleibuzul ajunge la grădina Icoanei și-și continuă drumul pe aceeași stradă. Ce nume, perpetuând până astăzi, legende din trecutul de farmec al acestui oraș de la porțile Orientului, unic în felul lui, cugetă el. Și nume dulci ca un șipot de fântâni din alte vremuri îi picură în urechi...

Mihai de acum, care poartă numele vărului Miron, continuă drumul și coboară la Cișmigiu. Aici, agale, intră în grădină. Îl întâmpină aceeași priveliște, aceeași vastă peluză de gazon cu flori sădite în chenare pe margini, care taie Cișmigiu între două alei drepte de tei, până la biserica Schitul Măgureanu. De câte ori s-au schimbat, au murit și s-au reînnoit florile în acest timp? se gândește el. Ajunge aproape de lac și face un ocol pe aleea cu scaune verzi, pe care, ca în vremea adolescenței lui, stau așezați, privind la trecători, oamenii.

Și-i pare că timpul nici nu s-a clintit. Parcă nu aș fi fost niciodată plecat, se

gândește. Și-i privește pe toți și sufletul i se luminează, îi pare că și-ar fi regăsit vechi prieteni, că deodată nu mai este singur. Le privește chipurile și se sforțează să-și amintească pe care l-a văzut, cu care a vorbit poate cândva. Dar nu reușește să recunoască nici o figură, toți îi sunt necunoscuți. Cercetează atent: poate pe domnul acesta cărunt, pe acesta cu mustățile albe, pe acela cu gulerul ridicat, pe doamna aceea, i-am întâlnit când erau tineri, cum eram și eu. Poate drumurile noastre s-au încrucișat printre oameni de atâtea ori și acum îi revăd aici, iar ei mă privesc nepăsători, căci ei nici nu bănuiesc, nici nu pot să bănuiască că eu am fost plecat atâta timp și că acum m-am întors printre ei!

Care este atunci viața mea cea adevărată? se întreabă el. A ajuns aproape de Știrbei Vodă. În Cișmigiu, înainte de-a ieși, vede băiețași ce sar în nisip și-și amintește de el când, ieșind de la școală, venea în același loc. Și se vede o clipă pe alte străzi, care parcă se amestecă, se confundă cu străzile de acum, pentru o clipă. Care e viața mea cea adevărată? se întreabă din nou.

A ajuns deodată, fără să-și deie seama, la porțița atât de cunoscută de pe strada Știrbei Vodă, și totul acum s-a limpezit. E curtea de atunci, de demult, doar banca ce sta afară s-a mai scorojit, asemeni zidurilor casei, și ierburile au năvălit, au crescut sălbatic printre dalele de piatră. Cu o strângere de inimă apasă clanța porții și, minune, îl cuprind aceași emoție, aceeași baterie de inimă, de parcă ar fi în același loc, într-adevăr, cu 20 de ani în urmă. Iată, aceleași ferești mari, severe, ca și atunci, cu obloanele deschise și prinse în cercevele, parcă așteptând oaspeți. Urcă treptele de piatră albă, mărginite de balustrada ușor ruginită, și sună. Așteaptă...

Și, deodată, ușa se deschide și în prag... Îl privește lung, înmărmurit, apoi turburată, ea i se aruncă la pieptul lui și-l îmbrățișează. Este ea, aceeași de acum 20 de ani... E neschimbată... Cum e posibil? Pe fața ei nu e nici o zbârcitură și pielea ei, fâptura ei, sunt tot atât de fragede ca și la 20 de ani, e doar un pic mai împlinită, dar ochii ei albaștri sunt luminoși și părul ei blond e tot atât de mătăsoș ca și atunci când, înnebunită de dragoste, ea se cobora în ascunzătoarea lui de sub pământ și venea acolo la el ca un strop de lumină.

-Vino, intră, Mihai! îl cheamă ea cu glas dulce, ca și atunci. Intră pe coridorul la capătul căruia este, ca și atunci, camera ei. Intră și o privește lung pe Viorica, parcă o soarbe, parcă nu-i decât ieri, când, nebun de patimă o strângea și-i frângea mijlocul. Dar acum rămâne sfios, o

privește lung, ochi în ochi, și abia târziu o mângâie ușor pe creștet, pe obraz. Se așază pe un fotoliu și ea stă pe un scaun în fața lui. E atât de mult de atunci...

-E atât de mult de când ai plecat, zice și ea și-l învăluie cu ochii mari și umezi. Ți-am simțit mult lipsa. Și începe a povesti de anii când îl aștepta, tresărind la auzul oricărui pas, de toate prin câte trecut, de timpul când nu mai știa nici dacă el mai era viu. Și, la urmă, îi povestește de căsătoria ei.

-M-am măritat, îi zice. Era un om care părea bun... Dar nu-mi era deloc ușor să te uit... L-am respectat și poate l-aș fi și iubit zise ea încet, dacă ar fi fost mai bun ca mine. Dar era un tip tare posac și avea și boala geloziei... Și până la urmă a avut dreptate. Dar cum putea să se termine altfel?

Și ce coincidență curioasă, reluă ea. Acum, că te-ai întors tu, mă găsești tot aici, unde m-ai lăsat, de parcă nici nu s-a fi întâmplat nimic de atunci...

-Nici nu s-a întâmplat, zise Mihai. A visat. A fost doar ieri. A fost un vis mare lung și ți s-a părut că ai trăit o viață întreagă fără mine. Și acum eu m-am întors... Sunt viu... Și de ce sunt viu? se întreabă. Dar nu-i zice nimic și, ca într-o poveste, începe apoi să-i depene viața visul lui. Și orele trec fără să ia seamă ascultând, povestindu-și.

Ea îi ținea mâna în mâna ei caldă și îl asculta de parcă ar fi trăit aievea, ar recâștigat în răgazul scurt de acum tot acei ani lungi, când viețile lor fuseseră despărțite, departe una de alta, neputând parcă să se mai desprindă din poveste din viața lui. Se făcu târziu. Încet, încet, se apropia de sfârșitul poveștii, de sfârșitul visului. Stăteau încă înfiorați, ținându-se de mână. Se aprinseseră de mult lămpile, lumina singuratecă a unui bec de pe stradă plutea parcă ireală, într-atât era de liniștită.

-Dar se apropie Învierea! tresărea deodată Viorica.

-Învierea? repetă Mihai... Și parcă ochii lui adânciți ca într-un vis s-ar fi aprins atunci o lumină. Privi uimit ceasta. Anul acesta mergem să facem Învierea la Patriarhie! zise el grăbit.

Ea îl privi mirată. Așa departe? Dar, în alte dăți, nu-l întreabă nimic. Puse repede fața de masă, așeză ouăle roșii. Își trase apoi pe umeri un șal alb și ieșiră. Coborâră la vale pe strada Schitu Măgureanu. Tot părea încă ireal, părea că visul lor de atâta ani se prelungește și însuși zăbranicul negru al nopții era ca un clopot care învăluie, care-i desparte încă de realitate. Mergeau ținându-se strâns de mână, unul pe altul, presimțind că noaptea aceasta ar fi fost ultima, dar că până în zorii depărtați

le aparținea toată lor, cât o viață treagă. Ajunseră la podul Izvor, ambovița curgea printre sălcii pletoase și bă și era atâta liniște, că ei auzeau pocitul apei. Trecură înfiorați prin rcol pustiu de la Vama Poștei și începură a urca spre Calea Victoriei. Tot edificiul dintre palatul CEC-ului și magazinul Lafayette nu mai era de la tremur și, de jos, acum se vedea în treaga-i splendoare, sveltă și minunată, serica Zlătari. În noaptea întunecoasă a Bucureștiului, slab luminată de rare curi, ea apărea atunci ca o pată bătoarească de lumină ce ieșea afară prin ferestre larg deschise și prin ferestrele late și înguste. Atunci începură a bate botele de la Patriarhie, grav și melodios, și sunetele lor grave și puternice treceau vâlul nopții asemeni undelor de apă. Și în noaptea până atunci liniștită începură să-și facă apariția oameni care se păndeau pe străzile Bucureștiului, în timp ce clopotelor de la Patriarhie, care coborau de pe dealul ce domina Capitala din cer, le făcură ecou zeci de alte bote din alte direcții, de parcă în noaptea Bucureștiului s-ar fi deschis odată cerurile. Cotiră pe la stânga și dreapta, trecând pe lângă vechea biserică a Sfinții Domnești. Coborâră grăbiți în Piața Unirii, ieșind la Spitalul Brâncovenesc. Lângă biserica Domnița Bălașa, ale cărei ferestre erau înconjurată de plopi înalți și tineri, ce păreau în noaptea de primăvară să aibă uriașe candelabre vegetale, o strălucire irizată de vis de sfinți.

Ajunseră la răspântia de bulevarde din Piața Unirii, de unde urcară dealul Patriarhiei. Așa e de frumos, că nu-mi pare că e adevărat și nu-mi pare adevărat nici că tu ești aici lângă mine, aieuea, îi zise Viorica, îngându-se la brațul lui.

Nici mie, răspuse Mihai. Dar e adevărat că eu sunt la București? întrebă el pentru sine.

Ajunseră sus, pe platoul din jurul Patriarhiei, unde era așteptarea tăcută a oamenilor care străbăteau mulțimea de la un alt la altul, trecând ca un fior prin noaptea răcoroasă. Își făcură loc cu greutate, până ajunseră în preajma dealului Patriarhiei.

toate privirile erau ațintite către Viorica în care începuse slujba. Preotul citea evanghelia morții și a Învierii și al lui se pierdea fără a putea răzbate la urechile de afară, când începură a se auzi întâi timide, apoi din ce în ce mai puternice, glasurile corului. Ușile bisericii deschiseră larg și patriarhul, înconjurat de un sobor de preoți în odăjdii de aur, începu să cânte:

Veniți să luați lumină din lumină! Și lumina ce el ținea în mână începură a se auzi de lumini din ce în ce mai multe, care se auzeau în întunecimea nopții, clipind, și când, schimbând întunecimea în lumină, în vreme ce corul izbucnea cu greutate din piepturile a sute și mii de oameni:

Hristos a înviat din morți, cu moartea noastră moarte călcând și celor din ceruri mânturi viață dăruindu-le! Și așa de frumos, din ce în ce mai puternic, până la sfârșitul cuprinse într-un singur glas și

suflet întreaga mulțime și se ridică de la zeci, sute și mii de biserici în același timp, slobod, trecând în noaptea aceea vămile pământului către Cer.

- Hristos a înviat! - Adevărat a înviat! răspundea mulțimea.

- Hristos a înviat! - Adevărat a înviat! Și răspunsul venea cu bucurie, ca o răscumpărare, ca o lepădare din siluire și netrebnicie, din scârbă și minciună, ca o mărturisire curată a ce ultim mai de preț avea fiecare în viață și în acea noapte el venea triumfând la lumină, la lumina din lumină, ce purifica atunci viața ticăloasă, siluită, a fiecăruia, călcând moartea și vămile impuse ce despărțeau oamenii de Cer.

- Hristos a înviat! - Adevărat a înviat!

- Hristos a înviat, Mihai!

- Hristos a înviat, Viorica! Și Mihai se regăsea în vestea cea bună, ce o auzea iar, după atâția ani, ca o încredere în viață și în înviere. Și se regăsea aici, în țara lui, în noaptea aceasta generoasă, în mulțimea aceasta curată, purificată, ca după un lung Prohod, o lungă Vineri a Patimilor și a Răstignirii, petrecute departe, o Via Crucis, fără a fi găsit acolo puterea reînnoitoare și credința mântuitoare în Înviere. Luminele inundaseră întregul platou de pe dealul Patriarhiei. De la clopotnița din căpătâiul dealului se vedea coborând o lungă coloană de lumină, ce se întindea din ce în ce, în timp ce luminițe pălpâitoare se aprindeau, se stingeau, se mișcau răzlete sau în grupuri compacte, de la Sf. Gheorghe, de la Sf. Mina, de la Radu Vodă, de la Șerban Vodă, de la Domnița Bălașa și care mai știe de unde, dând Bucureștiului în noapte un aspect feeric, de cer înstelat.

Era triumful vieții, era învierea morților! Și lui Mihai îi păru că atunci, în acel moment, reînvia și el. Și în lumina aceea ce ținea în mână reînvia și unchiul și reînviu toți dreptii, toți morții, iar toată această mare de lumini ce ardeau vesteau învierea lor, învierea neamului. Dar Miron? Dar Viorica?

Ceva se frânse, se îndoii în el. În acel moment, Viorica îi aprinse de la lumânarea ei lumânarea lui care se stinsese.

- Viorica, tu știi că eu trăiesc datorită morții lui Miron?

- Cum? Cum trăiești datorită morții lui Miron?

- Eu... E o taină... spuse Mihai cu glas sugrumat.

- Spune! îl îndemnă ea. Spune, Mihai! Dumnezeu e dragoste și dragostea e iertare. Spune!...

- Eu... și lumânarea pălpâia... când barca s-a răsturnat, în drum spre Turcia, acum 20 de ani... era o singură posibilitate de salvare și către ea am început să înotăm tustrei. Eu am înotat cel mai repede. Și în goana aceea disperată, Miron s-a încecat, spuse Mihai cu greutate și-l podidiră lacrimile. Ea rămase o clipă turburată. Apoi îi spuse: -Dar dacă ajungea altul înaintea ta? Nu erai toți exact în aceeași situație în clipa groaznică a înecului? Care e vina ta? Și nu ai ispășit destul, ca să meriți iertarea lui Miron, căruia îi pomenești numele și trăiește prin tine? Cei dragi trăiesc prin noi. Și cine crede în Dumnezeu începe o viață nouă. Hristos a

înviat, Mihai!

- Adevărat a înviat, Viorica! Și-i păru că ochii ei erau înrouați.

- Mi se pare că azi nu e timpul să mai cugetăm la trecut. Cine dintre noi e fără prihană? Sunt eu poate fără prihană? zise ea și zâmbi amar, plecând capul.

El atunci o strânse tare, tare, în brațe și ea era un abur de lumină...

- Mi se pare că astăzi e ziua noastră de nuntă și toți oamenii cu lumânări sunt alaiul nostru de nuntași, îi zise el.

- A, răsese ea... Dar nunta noastră... de argint. Prima am făcut-o acum mai bine de 20 de ani, nu, Mihai?

Și parcă simți aieuea tot parfumul acelei nopți de mai, de acum 20 de ani, când ea era adolescentă, și era ca și acum și i se dăruia lui pentru prima dată, ca și acum... Și în seara aceea el simțea că Miron învia în el și se contopea cu el.

- Să ciocnim pentru nunta noastră în această noapte! îi spuse el. Întreg Bucureștiul e la nunta noastră, iar Miron și cu unchiul ne sunt nași!

Coborâră grăbiți dealul Patriarhiei, întorcându-se spre casă; pe străzi se vedeau pălpâind până departe luminițe, zeci, sute, mii. Căci în noaptea aceea era Învierea! Iar miresele pământului, răscolitoare, ale florilor și ale pomilor înfloriți erau jertfa pământului ce se oferea cerului.

Și lui Mihai i se păru că dealul acela, ce-l urcase împreună cu Viorica sufletului

cerneală proaspătă

lui în șuvoiul de lume, nu era altul decât Golgota, Golgota vieților lor răstignite, ce acum se preschimbaseră în lumină. O strângea tare, în timp ce cu o mână, unită lângă mâna ei, duceau una lângă alta lumânările, pășind așa, transfigurați, prin noaptea transfigurată a Bucureștiului. Căci în ele ardea lumina din lumină, iar oamenii vechi mureau, pierzându-se îndărătul luminii lor, nevăzuți, în noapte. Și lui îi părea că alături era Viorica, strălucitoare de tinerețe, pură, aceeași de acum 20 de ani...

Ajunseră așa acasă. Pomii din curtea umbroasă foșneau ușor și printre ramurile lor se vedea bolta înstelată, ca o puzderie de luminițe, clipind parcă. Ea privi îngândurată Calea Robilor și zise:

- Poate că sunt sufletele strămoșilor care prăznuiesc.

Deschiseră broasca ruginită a ușii de la intrare și intrară cu lumânările aprinse în casă.

- Să prăznuim, Mihai, zise ea.

- Nunta noastră, îi zise el.

Spre cântatul cocoșilor, când începură să mijească zorile, târziu, Mihai dormi. Și îi părea că, odată cu noaptea, el se risipește în luminele zorilor, contopindu-se cu zorii, cu suflarea pământului, cu Miron, cu el însuși, cu începuturile lui, netrunchiate, neschimbate, așa cum erau dintotdeauna, fără pată, cu lumina din lumină. Și dormi în lumina lumânării, preschimbată în vis, în care se contopeau viață și moarte, trecut și viitor, în lumina din lumina cea dintâi, fără pată...

cornel ungureanu:

Mircea Eliade, în câteva războaie timpurii

1. **O polemică de demult.** Unul dintre războaiele tânărului „lider de generație” Mircea Eliade este împotriva lui Paul Zarifopol. Îi răspunde un jurnalist care a ajuns la 28 de ani, Tudor Teodorescu-Braniște. E om de stânga și va rămâne de stânga. Mircea Eliade îl bruftuluiește în stilul lui agresiv: „Meditează, domnule Braniște! Te-am ales pe dumneata și te țin de nasture pentru că ne-ai ieșit - îmbătrânit înainte de vreme, înăcrit, cu duhoare de oțet, cu ochi răi - în cărarea noastră înșorită, pe care insultele nu o vor păta niciodată și care duce sus, sus, pe acolo unde slăbănoagele dvs. puteri nu au ajuns. Meditează la aceste două atitudini ca la două trupuri de stâncă: la urâta, stearpa, meschina, pipernicita, sclifosita, gârbovita, inutila critică a dlui Zarifopol - care reprezintă o lume, un veac, o poziție spirituală de mult apusă - și la zveltul nostru salt după adevărul care să fie sens rupt din carne, cald de experiență, însuflețit de duh, iluminat de valoarea izvorâtă din viața noastră. Tinerețea noastră este, înainte de toate, libertate. Bătrânețea bolnăvicioasă a dlui Zarifopol e închistare, guturai, reumatism, mutilare”. (*Cuvântul*, 23 nov. 1927). Tudor Teodorescu-Braniște îi răspunde din nou în *Adevărul literar și artistic* din 18 decembrie 1927. În *Bloc-notesul din Cuvântul*, 19 decembrie 1927, Eliade revine: “D. Braniște crede că mă războiesc cu d.s.a. Cum se poate? Doar eu am precizat că nu-l socotesc decât un pretext, un nasture cu care ținteam o întreagă generație... Dl. Braniște e inofensiv și serviabil. Uită toate argumentele aduse împotriva-i, nu răspunde la niciunul, ci îmi oferă numai «casa» igienei mele sexuale”. Războiul dintre Tudor Teodorescu-Braniște și Mircea Eliade n-ar merita prea multă atenție, dacă el nu ar avea prelungiri într-o revistă construită de eminentul jurnalist cu ajutorul medicului Ygrec. „Casa” **higienei sexuale** devine argumentul unei polemici împlinite de doctorul Ygrec zece ani mai târziu, când **Domnișoara Christina** a scos din nou la luptă combatanții. Într-un articol din revista pe care o patronează Braniște, doctorul Ygrec se întreabă dacă Mircea Eliade este erotolog sau erotoman. Este bolnav sau este om de știință. Ar fi bolnav, crede medicul.

2. **Un medic numit Ygrec.** Ciudatul nume al medicului a dispărut din dicționare și enciclopedii, desigur pe nedrept. De aceea trebuie să cităm, în întregime, necrologul prin care directorul revistei se desparte de colaboratorul său de bază:

.....A murit și Doctorul Ygrec. Rând pe rând, pleacă *dincolo* toți cei care alcătuiau vechea gardă a **Adevărului** de odinioară.

După Costa-Foru, Jean Bart, Iosif Nădejde, Ion Teodorescu - iată că trece inevitabilul prag și «Doctorul» - cum i se spunea, amical, dar respectuos, în viața zilnică a redacției.

Căutând trăsătura dominantă a personalității lui, în clipa în care vreau să-i fixez profilul, - aș găsi-o, poate, în bunătate și în timiditate. Era netăgăduit, un mare timid. O timiditate, pe care i-o sporea miopia lui gravă și pe care i-o accentua fondul lui sufletesc prin excelență bun. Îl revăd pe sălile aglomerate ale redacției, în orele de seară, când «se făcea» gazeta, când toată lumea era grăbită și ernerată, când nimeni nu avea o clipă de răgaz, când toate telefoanele zbârnâiau neurastenizant... În această viață trepidantă, zgomotoasă, agitată - și cele mai adeseori inutile agitată - îl revăd pe Doctorul Ygrec stângaci, strecurându-se pe lângă ziduri, având mereu aerul că își cere scuze că se află și el, acolo... și totuși, acolo era la el, acasă. Era dintre cei mai buni, dintre cei mai harnici, dintre cei mai onești, dintre cei mai aleși, dintre cei mai vechi. Îl înconjurau stima și prietenia noastră, a tuturor. «Doctorul» trebuia menajat. Pentru valoarea lui pentru vechimea lui în uzină, pentru sensibilitatea lui de copil cu părul alb. Erau de prisos însă, toate menajamentele, pentru că Ygrec rămânea același timid, aducea în raporturile zilnice aceleași stângăcii.(.....)

Pentru el, medicina nu era numai o știință, numai o abstracțiune. Era mai mult decât atât, era puțința de-a cruța omenirea de boală și de suferință. De aceea, era cel mai grăbit să anunțe publicului românesc cutare descoperire, cutare noutate. Era cel mai grăbit să împrăstie să difuzeze tot ce neostenita lui curiozitate științifică și bunătate omenească descopereau în literatura de specialitate din Apus.

De-atâtea ori, în zilele agitate de criză de guvern, - crizele de guvern de pe vremuri! - când zece inși își băteau capetele și își osteneau picioarele, ca să afle când și unde s-a întâlnit d. X. cu d. Z., ce au vorbit, ce intrigă au pus la cale, - în zilele acelea îl revăd pe Doctorul Ygrec absent desprins de zarva înconjurătoare, aducându-și articolul lui despre cutare comunicare la Academie a profesorului Marinescu sau despre inaugurarea unei noi săli de operație la nu știu ce spital. Tinerii reporteri politici puteau să zâmbească, dar dreptate avea Doctorul... Ce uriașă importanță are fărâma de adevăr științific pe care o aducea Ygrec, față de vulgara uneltire de culise a celor doi corifei politici, cari se întâlniseră undeva și plănuseră ceva!

Pentru Ygrec, presa era mijlocul de răspândire a binefacerilor științei. Pe terenul acesta al popularizării, a lucrat toată viața lui, cu o pasiune nobilă și niciodată nu se va putea spune cât i se datorește lui, pentru tot ce a făcut, pentru tot ce d realizat în acest domeniu. Dicționarul lui, intitulat **Medicul Nostru** a

avut în lumea cititorilor un succes rar întâlnit. Edițiile s-au vândut cu o repeziciune neobișnuită. Cu fiecare exemplar, care intra casa omului sărac, adevărul își făcea drum tenebre.

Ultima lui realizare pe acest tărâm a fost revista aceasta - **Medicul Nostru** -, pe care creat-o și a consolidat-o cu o străduință continuă și cu o pricepere netăgăduită.

În lumea doctorilor, unde se spune că domni mai mult decât aiurea invidia și egomul, Ygrec aducea o splendidă dezinteresă. Niciodată n-a scris despre el. Totdeauna, laudat realizările celorlalți. N-a fost congres medical, n-a fost conferință rostită de savant, n-a fost publicație tipărită de profesor, n-a fost înfăptuire practică - un spital, o sală, o policlinică, - pe care Ygrec să nu aducă la cunoștința marelui public cu toate elogiile convenite, ba uneori cu un surplus de elogii datorit de generozitatea și de entuziasmul lui mereu tineresc. Facultatea de medicină și știința medicală românească datoresc enclavă acestui excelent popularizator.

Dar dacă el n-a vorbit niciodată despre sine, se cuvine ca acum măcar acum să spunem: Ygrec n-a fost numai un mare popularizator; a fost el însuși realizator. Începând medic de plasă desfășurând în cercul restrâns al plășii lui o activitate strălucită cu marea dragoste pentru țărânul român, - Ygrec a urcat toate treptele ierarhiei, până la gradul de director general al statisticeii în Ministerul Muncii și al Sănătății, atunci unificat. În acel înalt post, înainte de a ieși la pensie, a pus bazele statisticeii, a creat statistica în domeniul acesteia.

Iată de ce acum, când intră în pacea veci, ne înclinăm cu toții în fața marelui memorii”, scrie Tudor Teodorescu-Braniște în **Medicul nostru**, 10 noiembrie 1938. Doctorul Ygrec nu-i doar un extraordinar popularizator și un adevărat medic care are ochii pe frumos. Citește cu ochi atent cărțile de suferință ale momentului, e atent la întâmplările seamă ale literaturii. Își dă mereu cu părul său un entuziasm și cu o participare care ne face să bănuim că pe undeva ar trebui să există ambiții de literat. Revista pe care cu onoare o organizează, vegheat de Tudor Teodorescu-Braniște, se ocupă, din când în când și de viața literaților. Medicul îi citește cu entuziasm scrie cu vibrație despre trecerea lor prin lume. Ca, de pildă, despre Blecher. În ciuda interesului manifestat în ultima vreme pe opera lui Max Blecher, nimeni nu a descoperit acest articol din **Medicul nostru**:

3. **Un interval: Dr. Ygrec și Max Blecher.** „Sunt câteva luni de când s-a deschis din viață într-o casă modestă dela periferia orașului Roman, M. Blecher, unul din cei mai tineri - mi se pare chiar cel mai tânăr (nici 30 de ani) - și - ne permitem a zice - cei mai talentați - dacă nu chiar cel mai talentat dintre tinerii romancieri români.

Primul său volum intitulat: **Întâmplări irealitatea imediată** a atras atenția criticilor literari români asupra talentului lui Blecher. Al doilea intitulat **Înimi cicatrice** am putea zice că este un roman autobiografic - fantastică - petrecută în vestita localitate franceză **Berck-sur-mer**, de pe țărmul oceanului Atlantic. Berck-sur-mer e un oraș care s-a făcut vestit prin tratamentele aplică acolo - cu frumoase rezulta-

olnavilor atinși de tuberculoză osoasă. Cititorii noștri cunosc din articole apărute în **Medicul Nostru** ce este tuberculoza osoasă.

Nefericitul romancier român Blecher a stat el în acest orașel, spre a se trata pentru o tuberculoză la coloana vertebrală de care suferea. Marele său talent de evocare a realității, vietții, i-a dat impuls spre a așterne pe hârtie, astfel cum îi părea lui, această viață în Berck-sur-mer și a izbutit să ne dea unul din cele mai originale romane ale literaturii românești.

E un roman pasionant în care eroii și eroinele defilează înaintea noastră mai toți cu trupul învelit și strâns tot în enorme carapace, bandaje gipsate ceea ce nu-i împiedică să fie victime ale săgeților lui Cupidon. Idile senine și dragoste care dau în patimi aprinse ce încearcă să se realizeze în trupuri ghipsate! Ce poate fi mai original, mai neverosimil, mai fantastic... Alții ar zice: mai... pervers! A trebuit să aibă talent al acestui tânăr romancier ca toate personajele să ne apară totuși vii și brând de o viață intensă. N-aș fi crezut în posibilitatea realității unor asemenea idile, pasiuni, și... romantisme, dacă întâmplarea n-ar fi făcut să cunosc personal o tânără româncă, o muzicantă răpitoare, o pianistă de talent, care însă de o tuberculoză vertebrală a stat și ea la Berck-sur-mer. Era măritată cu un tânăr francez boșier român. Ei bine, de această tânără, în timpul când zăcea imobilizată (ani de zile) într-un lung bandaj de gips - ca și Blecher - am fost îndrăgostit nebun un cunoscut, talentat, bogat și bogat romancier francez. Și tânăra româncă a divorțat de bărbatul ei și s-a măritat cu un romancier francez care, așa gipsată cum era ea a transportat-o apoi în Franța Sudică, în apropierea unei prietene! I-am cunoscut personal. Neverosimilul devenea adesea mai real de cât verosimilul! M. Blecher și-a scris romanul **Inimi cicatrizate** într-un stil românesc sobru, clar, cristalin care amintește de stilul unor mari scriitori francezi. Iată o pagină din **Inimi cicatrizate** în care eroul romanului, Emanuel (e însuși Blecher) este în vizită la o vecină a lui din apropierea matoriu. (.....) Într-una din fotografiile care ilustrează aceste pagini despre M. Blecher, cititorul îl vede pe Blecher imobilizat în patul lui de suferință (în care, în clipele de calmie și-a scris romanele - adevărate mici podopere), iar în cealaltă fotografie Blecher îl conduce singur căruța într-una din îmbrăările lui prin Berck-sur-mer... plimbări cu lămoase atât de fantastice pe care le-a descris atât de evocator și impresionant în **Inimi cicatrizate**. (Medicul nostru, joi 4 august 1938) Desigur, cine citește **Medicul nostru** este uimit de pragmatismul doctorului Ygrec, dar și de spaima care i-o stărnesc maladiile sexuale, deviațiile erotice, neșanșele sentimentale. Pagini despre viața sexuală, altele, la fel de numeroase, despre perversiuni, vicii, pericolele erotismului dezlănțuit ni-l arată pe medic preocupat de „higiена intimă“. El nu se aștepte deliruri ale imaginarului, el citește cu atenție hii medicului și, așa cum s-a văzut din discuția la **Inimi cicatrizate**, compară. Vrea să vindece boala autorului.

4. Alți medici în vizită la conacul domnișoarei Christina

Prima clădire pe care ți-o imaginezi în conacul domnișoarei Christina este Castelul, cu număratele lui încăperi pentru oaspeți, cu încălzirea pentru servitori, cu grajdurile care găzduiesc caleașca domnișoarei, cu pivnițele care coboară în subconștientul aleșilor, cu camera mea de odinioară venind aici să petreacă, să se așeze la taifas și să-și trăiască amorurile secrete în cărțile lui Ionel Teodoreanu sau Ștefan I. Iovăneanu. Și totuși, Castelul acesta nu are

nimic moldav; pe aici plutesc miresmele sau miasele pădurilor putrede ale Teleormanului sau Deliormanului, ale pădurii nebune (cum ar zice Zaharia Stancu). Aici suntem în Câmpia munteană, va sublinia, de câte ori are prilejul, autorul. Extraordinarele deschideri ale acestui micro-roman, ale acestei nuvele în care Mircea Eliade reia, recapitulează, rescrie operele măștrilor sugerează voința comentatorului de a actualiza, conform științei sale, paginile fundamentale ale scrisului românesc. Și, într-un fel, de a le aduce în câmpia munteană.

Recitit/rescris este, mai întâi, Eminescu. Un Eminescu „răsturnat“, scos din matca lui, recuperat celeilalte lumi, adus din nou lângă cititorul lui credincios cu mai multe din personajele sale. Castelul, odinioară important, ar putea să se tragă din Imperiile eminesciene. În primul rând, ar fi vorba de „neamul vechi“, de boierii de odinioară care ar fi definit echilibrul și regimul moral al gîntei. Există în aceste locuri, în secolul al V-lea, i.e.n. o civilizație greco-traco-scitică explică Mircea Eliade prin arheologul Nazarie, purtător de cuvânt al său și, poate, al lui Vasile Pârvan. Dacă exista o civilizație greco-traco-scitică, ea nu putea decât să fie simetrică cu a lui Eschil, Sofocle, Euripide, cu a lui Socrate și Platon. Să fie, cum spune Guenon, un semn al încheierilor, și tot ceea ce urmează ne arată că am intrat în vârsta de fier? O vîrstă de fier care nu mai păstrează decât puține din reziduurile vîrstei de aur? Marele arheolog poate depune mărturie: aici a fost odinioară o civilizație strălucită, simetrică și cu civilizația greacă. Să mai fie urme? Ar mai fi, fiindcă arheologul („fală a științei românești“) știe de că ar putea descoperi urme.

Ținutul este sub semnul dezastrului, lumea este sub semnul dezastrului. E un loc blestemat? La rădăcina întâmplărilor rele ar putea fi domnișoara Christina, echivalența feminină a **Luceafărului**, echivalența feminină (vai!) a lui Christ. Dacă cele de sus sunt echivalente cu cele de jos, domnișoara Christina al ilustra o subterană a demonilor. Femeia a intrat în vârstele acaparator telurice, și e definită doar de elementele daimonice, fiindcă erotismul ei este fascinatoriu, sexul o întoarce pe pământ. Încă foarte jună, se acuplează cu vechilul. Nimic nu insultă mai mult civilizația tradițională decât această însoțire: dacă o moștenitoare a unei familii vechi se degradează însoțindu-se cu cineva dintr-o „castă“ joasă, fapta trebuie corectată sever. Revoltele ar veni aici nu din mizerie, ci din insulta femininului abject, și de aici încolo începe o altă descriere a răscoalei, făcută parcă să-l corecteze... ușor pe Reboreanu. Femeia nu e violată de un îndrăgostit rebel, de un Petre Petre jignit de o Doamnă vag perversă, ea cheamă țărani, doi câte doi, să-și răzbune inșiabilitatea. Și e ucisă de servitorul - de vechilul - cu care se însoțea fiindcă insul, fiind normală, nu suporta afrontul: Christina era iubita lui, iar el, cât de vechil era, trebuia să-și exprime revolta față de infidelitatea femeii. Viciul este multiplicat și văzut sub semnul hiperbolei. (**Doamna Dracula**: După erotica principelui Dracula am intrat în delirul sexual al contesei Dracula. Una dintre stupidele cărți pe această idee se cheamă chiar **Contesa Dracula**, este scrisă de laboriosul Javier Garcia Sanchez și este la dispoziția cititorului român în versiunea, ciudată, a Corneliiei Rădulescu)

5. Ekphrasis. Ca și în romanul lui Reboreanu, pe un perete există portretul femeii. E un portret care are un autor cunoscut - Mirea. Nu este o fotografie insultătoare ca în **Răscoala**, este o operă de artă. Pictorul Mirea și-a atins momentele sale privilegiate, a devenit un adevărat artist pictând-o. Ekphrasis-ul lui Mircea Eliade merită a fi luat în considerare. Și merită cu atât mai mult să fie luat în considerare fiindcă Egor - posibilul soț al Sandei, posibilul iubit al Domnișoarei Christina, al întoarsei din lumea de „dincolo“ - e un pictor. El, scriitorul, încearcă să transcrie portretul.

Până aici, Biblioteca Eliade, prezentă în **Domnișoara Christina** ar conține operele lui Eminescu (el este autoritatea absolută), dar și ale lui Ionel Teodoreanu, Liviu Reboreanu. Măcar o parte din zidurile care definesc Castelul aparțin precursorilor. După cum topografiile muntene în care evoluează personajele sunt numite de Pârvan, Nae Ionescu, Sebastian. Ca în fiecare operă a lui Mircea Eliade, totul începe din Bibliotecă. Și totul se poate revendica din formulele unor eseuri-cheie ale operei lui Mircea Eliade. **Folclorul ca izvor de cunoaștere** ar fi unul dintre ele. Prin folclorul putem pătrunde dincolo de experiențele științifice, într-o lume mai veche, între adevăruri greu accesibile altfel. Folclorul (sau visul?) sunt căi de cunoaștere a lumii pe care omul modern (pictorul Egor Pașchievici) le-a pierdut. Doica (sau în vis, Christina?) îi vorbește Siminei despre Feciorul de cioban care s-a îndrăgostit de o împărăteasă moartă. Doica ar fi ereticul locului, omul care păstrează și celelalte de comunicare cu universurile neștiute.

Totul începe din Bibliotecă, dar și din timpul unei copilării care își dorește eternizarea. Domnișoara Christina este mai bine exprimată de Simina. Fetița devine femela absolută. E ca și cum „sufletul“ Christinei s-ar fi strecurat în acest copil. Un cititor consecvent al lui Mircea Eliade observă cum obsesiile copilului sau adolescentului Mircea Eliade se proiectează în existența copiilor. Copiii au, în opera lui, o voință teribilă, o personalitate puternică, uneori o sexualitate dezlănțuită. Trăiesc transferuri ale personalității. Dacă facem comparația dintre eroii din jurnal, din corespondență și cei din romane sau din nuvele (uneori își păstrează numele) observăm violența raptului. Verna din **Isabel și apele diavolului** are 12 ani și este sexualizată la nivel patologic; eroul se acuplează cu fetița ca un adevărat binefăcător. Este medicul, este vindecătorul ei.

6. Și iar medicii. Și în **Domnișoara Christina** asistăm la o adevărată paradă a medicilor. Doamna Moscu este bolnavă, Sanda e bolnavă, personajele trăiesc dramatice pierderi de vitalitate. Așa că între cei invitați la castel trebuie să fie și medici care consultă și care nu ajung la nici o concluzie. Problema este că medicina profesionalistilor este ridicolă, medicii veniți să o vindece pe Sanda sunt neputincioși. Suntem într-un timp în care medicii sunt puși în cumpănă de vraci; de aleșii Domnului: e epoca în care Petrache Lupu adună la Maglavit mulțimi imense. **Realitatea ilustrată** a anului 1936 (de la care **Medicul nostru** împrumută de mai multe ori pozele) îi închină pagini sau numere speciale. Față cu **Domnișoara Christina**, Dr. Ygrec și a sa revistă trebuia să-și apere drepturile.

Sunt zile de refugiu, când lovit de prăbușire
Sufletul caută loc în sus să scape de pieire
Enorme petale de lotus, complice adăpostesc
Transparentul palat plutitor, nepământesc
Eu, într-o tăcere nădăjduitoare înveșmântată
Intru în el temătoare, alinată, trezită, tulburată
Și tot ce vine întâmplător în simțuri: tacă!
Șă poată veghea mea pe toate să le întrecă.
Infrigurată de dragoste, aproape de mine, simt
Mâna de zeu, timpul se oprește, după un răstimp
Indrăznesc să mă arăt cerului, și cerul mi se arată
Conspirativ, complice, ca o vie, târzie răsplată.
Aici sunt zori eterni, îmbălsămați în așteptare
Și peste ei, cu iubire supremă, coboară sfânt Soare
Iar ziua ce începe-i ca la noi, o sărbătoare senină
Corpul ușor, imponderal, iar spiritul lumină!
Fără ducerea mea voită, acolo-n înălțimea clară
Unde puteri fantastice păzesc și întinderea măsoară
N-aș fi ajuns miraculos, unde mă țin de mână, eu
Copil nostalgic după cer, cu zeul poeziei, cu Orfeu!

Orfeu - zeul poezilor și muzicienilor

Anatomiști ai sufletului, deslușitori ai tainelor firii
Poeții și muzicienii trebuiau să aibă același zeu
Unic, tare, iscusit în labirintul profunzimii
Care vine și pleacă cu serile, cu zorii cântând-Orfeu
El nu are statuie pentru că nici un chip lăsat
Nu ar putea să te facă să-l auzi, să-l înțelegi
Doar struna în anumite mâini și tu în stare de oftat
Când se deschid cupele florilor, supuse aceleiași legi
Tu, suflet arzător, atunci și nici atunci întotdeauna
Nu vei putea trezi în tine, în inimă, în limitatul auz
În mintea-ți mai mereu, chiar între odoare somnoroasă
Fântânile adânci ori apele țâșnitoare-n havuz
Doar IUBIREA cântu-l știe, iar de nu-l știe îl învață
Îi e mereu la drum tovarăș ori cea mai ușoară povară
Purtată în extaz ca un elixir care te umple de viață
Și cu a stelelor suflare îți înflorește pieptul, te înfioară.

Moștenitorii

Trebuie să ascuți doar lira aninată în copaci
Cum vântul duios l-atinge corzile dintr-o parte
Le face să vibreze într-un fel care te face să taci
Iar sunetul rămâne-n auz, de tine nu se mai desparte
Nu-i asta o minune? Și faptul că uși să mănânci
Te dăruie tot pădurii și libertății de a alerga
Pe prunduri, printre chemările în legănări, pe lunci
Și lauda nu-ți mai ajunge pentru a putea sufla.
Dar minunata, nemaiauzita liră în mâna lui Orfeu!
Stârnită și mai aprig de îndemmurile lin mângâietoare
Ale degetelor plimbate cu duioșie peste corzi chiar de zeu
Și glasul, de la "abia șoptit" *crescendo* rostogolit spre soare
Nouă pieritorilor, ne-au rămas pribegite, răzlețite cu rost
Câteva dintre zicerile Sale nu plânsul ca fiilor dezmoșteniți
Ci ca adevăraților urmași, dovadă că știm cine am fost
Și nu suntem orfani de zei, ne face încă fericiți!
Cântăreții arhaici
Orfeu! De te-ai reîntrupa azi, în mirifica grădină
Aici la margine de codru, cu stupoare ai afla
Că lumea nu mai știe să mai cânte, doar suspină
Ori geme, strigă, țipă, crezând că se face înțeleasă așa.
A sufletului coarde, stârnite de cântarea ta înmiresmată
Împletită cu aleanul îndrăgostiților, în timpul înfloririi
Când inima vibrează și simți cum se trezesc deodată
cântăreții arhaici, adormiți în tine, slăvind ora iubirii
Larg își deschide porțile de aur și te primește Prietenia
în sunetul molcom al talângilor, aninate de grumazul sătul
duhul lumii grațios poartă conturul simțirii în aer, armonia
pământului cu cerul inundă odihna, și îți spui: destul
De-ajuns zilei de azi dăruirea, munca și închinarea
Dumnezeului Creator, armonizatorul, ce trimite zefirul
acum
Să-mi stârneasă mistuitor din adâncuri căutarea
Să-mi răsfire părul, să-mi adune gândurile de pe drum

Că lumea nu mai știe să mai cânte, doar suspină
Și plânsul ei protestatar, tânguitor nu vreau să-l mai ascult
Mă întorc în mine să te găsec din nou, oază de lumină
Mărite zeu izvoditor de înălțătoare imnuri, trăite în tumult

Îmbietoare zărilor

Pe pajiștea de aur, cu ierburi fermecate străjuită de brazi
Sub potopul razelor, potolite de câte-un nor în destrămare
Pleoapele-mi închid și lumi din galaxii necunoscute azi
Mă năpădesc în valuri succesive, cu glasuri chemătoare.
Îngeri grăbiți sau gânditori, în ritm de șipot susurător
Pășesc cu mine pe noile cărări, ce se deschid spre vânt
Zărilor ne îmbie cu neprihănirea, geloase, râvnitor
Nu vor să ne legăm prea mult de verdele pământ
Aici e totul trecător și ofilirii supus, când vine vreme rea
Se veștejesc în câmpuri toate înfloririle și multă tristețe
Răzbate până în miezul lucrurilor, iar transformarea
Necruțătoare sfarmă tot ce e vechi, contaminat de bătrânețe
Până-la veștejire, fără preget, soarbe lumină-n zori și seară
Și încântarea fluviu în tine va pătrunde dintr-odată
Ca acum, când muget scurt ca o strigare cifrată face să sar
Spre mama lui, vițelul crud, căutător cu gura însetată.
Copii cutreierați de înmiresmare se minunează de spectacol
-Iată miracolul! E lângă noi, cine a zis că s-a pierdut
candoarea?
Ea stă ascunsă pe pajiști, în păduri, văzduh ori ape, ca în
oracol
Și abia așteaptă în preaplin dezmiere, ca iedera să te
înfașoare.

În adâncul codrului

Nimeni nu mă poate feri ca de trecere, de teama, de spaimă
Care mă cuprinde când vreau să intru în adâncul codrului
Și nimeni nu se gândește că mi-e frică, poate doar mama
Cu gândul să mă învaluiască protector, rugându-se Domnului
Acolo, nepotolirile curg în cascade, vântul umblă hoinar
Pe regale cărări se plămădesc visele, se înalță-n geana zării
Și zboară spre tinerii lumii, să le șoptească despre legenda
Și tainele lui, ascunse în așteptarea furtunii, frământării
Încumetatori au fost cei care au purces necunoscutul
Și tot mai profund au pătruns, până în tăria puterii
În grote și sinuoase peșteri, în care apa, cu tot avântul
Își face cale piatră de piatră, să se dăruie rodirii, verii
Șihaștrii, haiducii însoțiți de rugi, chiote ori cântece
prinos al pasărilor și de animale hăituite sau hăituitoare
Cunosc primejdia înfometată, la pândă, gața să-i spintece
Și pregătiți sunt să primească moartea izbăvitoare.
De ce moartea? Nu, eternitatea cu zborul în ghirlandă
În gândul lor uluitor, se află înfrățiți sfântul și eroul
De aceea, la margine de codru stau și mă întreb ce ofrandă
Vie, devin inimile lor când ard neliniștea nu știe nici ecou
Marte
Azi, când planeta Marte s-a apropiat de Pământ
Poate dintr-un impuls al dragostei sau însingurării
Acolo în țării, unde nu-i e ușor și din când în când
Vine către frate, cum pământeanul spre alintul mării.
Să-l bată vântul cosmic, așa... din constelații
La orice oră vrea, și el al cărui nume îl poartă
Chiar Zeul războiului, răzvrătit ca toți bărbații
Să fie conformist, de pe calea lui să nu se abată?
-Nu vreau să ies de pe orbita mea, știi bine
eu respect ce El a programat printr-un Cuvânt
și nu sunt eu acela ce calcă poruncile divine
ci tocmai cine nu gădești, făptura făcută din pământ!
Pentru că au mintea îngustă, unii nu știu să gândească
limpede, și nu știu să privească fără tânguie cerul
alții se minunează de ordinea Lui Împărătească:
de claritatea Sa generoasă, nopților sporind misterul.

Grigore-Cugler e un urmuzian fără faima ilustrului său predecesor, deși ar fi meritat-o din plin. Debutul său absolut se produce la începutul anilor în „Tipărița literară“ de la București, într-o schiță în genul absurd - *Match nul*. Debuta editorial imediat, în 1934, cu volumul *Apunake și alte fenomene*, la editura Vreamea, reluat în 1946, la „Vatra“. Pentru mult timp, activitatea sa literară se va desfășura, cel puțin oficial, aici. Se stabilește în Peru, la Lima, înainte de 1950, după ce-și va lua un post onorabil demisia din postul de traducător și arhitect pe la diferite ambasade din Lima. O făcuse din convingere (își justificase inadecvarea la noul regim) și la Lima, dacă ne amintim urgia „roșie“ care a izbucnit în 1969. În 1969 Sașa Pană îl menționează în celebra sa *Antologie a literaturii române de avangardă*, și apoi, în 1975, prin volumul lui Ștefan Baciu, îi mai apare postum un volum de proze și poeme la Madrid: *Vi-l văd pe Teavă*.

Este probabil că fără insistențele prietenilor, Cugler nu s-ar fi grăbit să publice nimic, cel puțin în ultima perioadă a vieții. Literatura sa

...până la un punct, una de sertar, iar Cugler s-a plasat voit în afara efervescenței literare și artistice care, altfel, nu i-ar fi lipsit. Din manuscrisele sale s-au pierdut chiar din lipsa interesului pentru a le păstra. Și de viață era ușor marginal, dacă ne gândim că obiceiul congenerilor săi stilistici era afirmarea zgomotoasă și plină de răsunet: violonist al Filarmonicii din Lima, pianist aproape convins (căsătorit cu o femeie și tată a trei fete), autor doar la masa de lucru din camera sa, retras din viața literară oficială, dar ospitalier cu eventualii vizitatori. Discreția aceasta nu era deloc o trăsătură, așa cum ne asigură Șt. Baciu într-o introducere la un volum de texte cugleriene. Cugler era un creator relativ consistent, Cugler prefera liniștea căminului în defavoarea contactelor publice cu lumea literară contemporană lui. Consecvent cu sine, și-a continuat izolarea până la moarte, în 1972.

...editarea operelor autorului de origine urmuziană (s-a născut la Roznov, lângă Piatra Neamț) a fost și ea extrem de discretă. Din păcate, după antologia lui Sașa Pană, abia în 1996, la Editura Cogito din Oradea a apărut o ediție îngrijită și prefațată de Mircea Micu, ce reproducea identic cele două volume cugleriene (1934, respectiv 1972). Apăreau

Un avangardist discret

adrian romila

atunci și poemele, și bizarele desene ale autorului, arătând publicului o uimitoare unitate în conceperea artei absurdului, pe linia diversității reprezentationale a avangardismului românesc interbelic.

În 2005, Editura Compania publică o nouă ediție sub același titlu - *Apunake și alte fenomene*, prefațată de Florin Manolescu și ilustrată de Carmen Nistorescu, care adaugă încă un set de texte cugleriene (*Afară-de-Unu-Singur*, un manuscris multiplicat în 1946 în ediție limitată), dar elimină altele, în special desenele și poemele. În așteptarea unei ediții critice solide, care să reunească toate producțiile lui Grigore Cugler, ne mulțumim, deocamdată, cu acestea două, complementare, dar insuficiente pentru restituirea totală a acestui original campion al decrispării literare.

Spuneam că autorul lui *Apunake* e urmuzian fiindcă literatura sa mizează pe aceleași procedee ca și cea a părintelui unor Stamate, Ismail, Turnavitu, Cotadi sau Dragomir: asociații bizare de imagini și de cuvinte, parodiarea temelor și a stilurilor tradiționale, spiritul ludic. Toate vizează, desigur, contrarierea constantă a așteptărilor cititorului, prea obișnuit cu „normalitatea“ literaturii. Lumea prozelor cugleriene e una desacralizată, mecanizată, haotică, redusă la automatisme verbale și comportamentale, când nu plonjează direct într-un absurd perfect gratuit, colorat din belșug cu umor și inteligență asociativă. Ceea ce-l deosebește, însă, de antecesorul său e caracterul mai elaborat, mai complex al textelor. Ele au o pronunțată dimensiune grotescă, plină de ironie și burlesc, în mod cert mai consistentă ca la Urmuz, iar caricaturalul se împletește, la Cugler, cu regresivitatea în elementar și cu scabrosul, în bună tradiție balcanică.

Apunake și alte fenomene este mini-romanul perechii Apunake-Kematta, care trebuie să pornească la drum după nuntă pentru a căpăta experiență și pentru a salva universul. Experiența acumulată pe drum trebuie să treacă, vezi bine, în progenitura lor, proiectată ca autentic mântuitor. E evidentă destructurarea unei povestiri de tip fabulos-inițiatic sau chiar a Bibliei. Copilul e visat de tată în două ipostaze. În prima, el are o fiziologie livrescă, evidențiind aura sa de ales: e îmbrăcat cu „pielea de pe burta iepii-mamă a Calului Troian“, are în coapse basorelieful original și fruntea placată cu metal, pe care părul stă în formă de „hexametri încălciți“. În a doua, portretul său e alcătuit din elementele cele mai banale: poartă „o pălărie fasonată din lut, și cu paratrăznet în loc de pană“, e mândru „cum e ciobanul de papuci și maurul de ceară“, cu „defectul unilateral al tuturor paznicilor bătrâni“. Naratorul se joacă deplășdând imagini și sensuri, parodiază portrete „realiste“, demitizează eventuale texte sacre. Într-o viziune profetică, Apunake îi detaliază soției sale scopul viitoare călătorii: „Vei fi mamă și doresc ca fiul nostru să fie pentru omenire ceea ce este soarele pentru Univers. Va trebui, însă, să ne străduim ca nu numai ochii noștri să-l vadă astfel, ci toți ceilalți oameni să cunoască în el pe cel în fața căruia va trebui să se încline. (...) Din toate colțurile vom alege sămânța binelui, vom aduna bunătatea de la cei ce nu știu ce să facă cu ea și vom da naștere (...) fiului nostru, merit să

domnească peste tot pământul“. Drumul parcurs și dragostea lor roditoare vor salva omenirea printr-un copil supranatural, aproape divin, însumând în el toți indivizii buni văzuți de perechea Apunake-Kematta.

Comicul e extras, aproape peste tot, din contraste imagistice și din jonglerii lingvistice. În sfârșit, atunci când apare, progenitura celor doi e demnă de un Gargantua suprarealist: statură de 2 metri, pleoapele umflate, gâtul încrețit „ca un carâmb de cizmă“, cordonul ombilical atârnat în „centrul geodezic al abdomenului“. După ce a supt la sânii unei fete de 10 ani, montați la un vagon-cisternă, dimensiunile copilului ating colosalul, în progresie infinită. Sătul și adormit, i se pregătesc pentru înfășurare „optzeci de vagoane de șindrilă, optzeci de foi de muștar, optzeci de tablă de zinc și optzeci de sârmă ghimpată“. E un gigant înspăimântător, un fel de Păsări-Lăți-Lungilă, Flămânzilă și Setilă, la un loc. Drumul s-a dovedit, astfel, o experiență anti-inițiatică, o

stop cadru

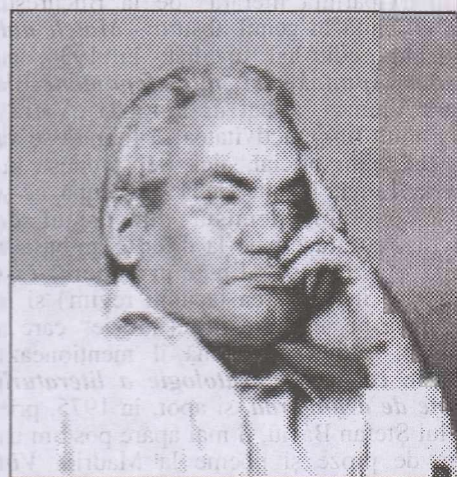
experiență alchimică eșuată, în urma căreia a rezultat nu așteptatul și prețiosul salvator universal, ci un homunculus hidos, o culme a grotescului fiziologic. Ridicat cu o macara, copilul, „deschizând larg poarta rectală, lasă să cadă asupra asistenței un râu de lavă puturoasă și verzuie“. Toți cei prezenți sunt înecați de dezastrul organic, inclusiv Apunake și Kematta, victime sacrificate pe altarul propriei credințe. Proza devine din parodie, un text anti-sublim.

Și celelalte bucăți cugleriene seamănă, în imaginație și limbaj, cu romanul *Logodina* (joc de cuvinte de la „logodnic“, de pildă, e un text despre continua transformare a unui corp feminin gol. Parodiind un contact sexual. Carota își taie logodnicul cu cele trei creste crescute pe spatele ei, devenite guri de ferăstrău. Iubita ar fi, deci, o reptilă, iar devoțiunea ei lasă urme adânci. „Mă privii. Aveam înfățișarea unei vaste călimări, cu trei deschizături: două păhărele pentru cerneală, iar la mijloc o feligeană de cafea“. *Criptomestrula* e un pseudo-pastel. Un tablou „cu cadrul de blană“ redă povestea unui trio erotic; iubită de Alexandru, femeia e victima unei iluzii și face amor cu un cal. Dezamăgită, cântă la o lebedă, într-un decor idilic, realizat cu mijloace aproape lirice: „pământul devenise de carne omenească, albă, fragedă, jilavă și se ridica sub răsuflarea liniștită a vecurilor care treceau“.

Prozele lui Grigore-Cugler demonstrează încă o dată teza călinesciană a „raționalității“ literaturii avangardiste. Ea nu a făcut doar să nege, ci a restructurat prin parodie, invenție verbală și absurd consecvent teme consacrate ale tradiției ficționale. Cariera autorului de față, mai mult decât discretă, se cuvine reevaluată, cu prisosință.

denzil romero:

Harul focului

Ilustrând îndeobște genul fantastic, cultivat cu atâta strălucire de scriitorii hispano-americani, prozatorul venezuelean Denzil Romero (1938, Aragua de Barcelona, Venezuela - 1999, Caracas) este autorul unor volume de povestiri ca cele intitulate *Născociri* și *Plăsmuitorul* (Premiul Municipal de Literatură, 1980) și al unor romane ca *Tragedia Generalisimului* (Premiul Casa de las Américas, 1983), *Soția doctorului Thorne* (Premiul Internațional de roman *Zâmbetul vertical*), *Grand Tour*, *Codicele Lumii Noi* și *Inima în mână*, în care recrează epoci, locuri și personaje inspirate din inepuizabila istorie a omenirii sau din trecutul Venezuelei. Transpar constant în aceste creații o forță inventivă prodigioasă, erudiție și o remarcabilă vigoare și plasticitate ale scriiturii.

Prezentăm o povestire din primul său volum, despre care criticul Alberto Jiménez Ure afirma că „este mărturia extraordinarului său har narativ caracterizat prin concizie, dominare plenară a limbajului, fantezie inepuizabilă“.

transformarea inițiatică („*Vei despă pământul de foc, imponderabilul de ceea este greu*“, spune Tăblița Smaraldului flacăra de pe muntele Tabor și focul geam care face să se învârtă roata, punând mișcare osia, apoi vâlvătaia supranaturală toate cele cincizeci de focuri ce alcătuie cheia științei ermetice.

Cu toate acestea, ceva foarte însemnat în scâpa în timpul uceniciei, după cum mi dovedi cu prisosință cursul ulterior al faptelor. Magician pe la bâlciuri, prin taverne îmbăcs de fum, seraiuri sordide și încăperi întur coase, în fața unor vremelnice adunături fumători de opiu și jucători de cărți și de zar măsluite, am cules cele mai înflăcărâte aplauze cu demonstrațiile de iluzionism și prestidigitatie cu foc. În acest chip am ajuns fără voia mea, la un *modus vivendi*. Nici vorbă de popice sau bastoane. Nici vorbă de cutii dublu fund și oglinzi suprapuse. Nici vorbă ascuns inele ori de amăgitoare jocuri de decapitare. În pofida publicului zdrențaros fața căruia eram nevoit să mă desfășor, eu eram un vraci oarecare sau un iluzionist ca înșală. Simțeam că sunt un geniu, ocrotit de zei, eu însumi divinizat. Nu Li Chang, nu Man Chu, nu Carlston sau Richardi, nici Fr Kaps, Tornado ori Marele Roberto, Niberko, Inaudi, Frégoli, nici Fatima Mir eram eu, Li So Wong, „Magicianul cel n vestit de pe lume, stăpânul de netăgăduit tainelor focului“. Faima îmi sporea de la alta. Pe lângă talisman, mă ajuta inteligența mea naturală, simpatia pe care o trezeam înfățișarea plăcută. Mulțimi fanatice îmi proslăveau fără încetare cele mai simple demonstrații. Era de-ajuns să aprind un chib și să-l înghit pentru ca, neîntârziat, să scot fum prin toate găurile trupului, iar spectatorii să se pornească în delir să aplaude. Nimeni nu izbutea să lămurească misterul acestor incandescențe pe care mi le înfășeam în guisele nici al numărului cu patul din cuie înroșite de foc, nici al pașilor mei pe cărări cu jărătece, nici al plăcilor de metal încins (pe pieptul, chipul și picioarele mele) fără să mă ardă. Într-o seară, în fața celor mai de vază căpetenii din unu trib din Madagascar, mi-am spusă mâinile înfiorate sub un șuvoi de plumb top de parcă mi le-aș fi clătit într-un lighean cu apă încropită. În trecere prin Haifa, cu fierbinte limbi am făcut ouă răskoapte. În Sahara Spaniolă, vreme de peste douăzeci de zile și șir, sub supravegherea atentă a unui grup de derviși, am zăcut în bătaia necruțătoarelor raze ale soarelui din deșert fără să sufăr nici o mai ușoară arsură. Iar la Beirut, înaintea unui public de peste zece mii de suflete, am vărsat valuri de lavă fumegândă.

Numele meu era Li So Wong și învățasem să trec prin foc, reușind a transcende astfel condiția umană. Din câte îmi amintesc, totul începu în Shangtung, locul meu de baștină, în anul bivoulului din ultimul ciclu lunar, când m-am hotărât să plec în America. Îmi dusesem de bine, de rău traiul vânzând pește și fructe de mare prin tavernele din porturile Mării Galbene, însă, fiindcă adusesem o jignire cumplită Strângătorului de biruri imperiale (temându-mă de represaliile Împăratului, dar mai cu seamă de cele ale Împărătesei, care pe vremea aceea era amanta aceluia slujbaş amărât), am fost silit să-mi grăbesc fuga. În ceasul despărțirii, mama, îndurerată, mi-a atârnat la gât un talisman de jad roșu, folosit de strămoși în ritualurile închinăte Soarelui, întru slăvirea Elementului Divin. Îmi spusese atunci că puterea pietrei vrăjite, primite în dar de la însuși Cărmuitorul Ceresc, avea să-mi poarte noroc și să mă ferească de orice nenorocire. Că, de o voi purta mereu, îmi va hărăzi viață, sănătate și erotism (căldură în trup); limpezime și energie spirituală (lumină în suflet); forță, drept de a porunci și a fi căpetenie (fulger biruitor al zeilor). Nu mi-a dezvăluit, totuși, nici o cale de a aduce vreo jertfă pentru ca aceste haruri să dăinuie, nici un ceremonial potrivit, nici un descântec, nici o vrăjitorie, nici o opreliște de care să țin seamă. Nu vreau să povestesc vicisitudinile pe care a trebuit să le înfrunt ca să ajung în aceste savane năpădite de nisip (monotonie sălbatică, spini arzători) din podișul Guanipa. Aventura călătoriei se rispi în miriade de împrejurări vitrege de tot felul. Am trecut nu doar șapte mări. Odată (în dreptul Strâmtoării Molucelor, foarte aproape de țărmul Mării Morotai), am avut parte de cea dintâi mărturie benefică a

talismanului vrăjit. Era *Ziua lui Tet*, prima zi a Anului Nou asiatic, și, în lipsa focurilor de artificii obișnuite la astfel de sărbători (având drept menire izgonirea duhurilor rele), mi-au fost de-ajuns câteva minute de concentrare stăruitoare pentru a isca de-a lungul arboradei bricului incredibile focuri de artificii de o intensitate surprinzătoare. Așa a început forța mea de a crea și împlânzi focul, stârnind uimirea și respectul celor din preajmă. Pe coastele îndepărtate ale insulei Celibe și Borneo, Sumatra, Java și Timor, am împrăștiat adesea, doar spre a mă distra, himerice flăcări pe care băștinașii le luau drept spirite rătăcitoare zburând în apropierea pământului. Cu pucioasă, tirighie și clei aromat, sare grunjoasă foarte uscată, ulei vitriolat și ulei obișnuit, am iscat în nenumărate rânduri focul grecesc (îngrozitorul foc al lui Arhimede). Cu el am calcinat spuma talazurilor, la babord și tribord.

Și astfel am ajuns stăpân pe toate tainele focului. Noptile nu dormeam, ci le destinam pe de-a întregul studiului și meditației. Cercetam, iscodeam, urmăream ici și colo noi căi de cunoaștere și noi legături, binecuvântând neîncetat harul cu care fusesem învrednicit. Cu neostoită râvnă am revăzut, unul după altul, riturile lumii care consideră că torțele, rugurile, jarul și chiar cenușa sunt înzestrate cu virtutea de a face holdele să crească și de a aduce bunăstare oamenilor și animalelor. Am învățat să cunosc tălcul purificator al Suveranului meu Ocrotitor, puterea-i distrugătoare întruchipată de forțele râului. Am parcurs până în cele mai mici amănunte doctrinele lui Heraclit, ale sfinților Puranas din India, ale lui Empedocle și ale alchimistilor. Nu se împlini anul și stăpâneam taina focului rarefiat și a luminii astrale.

Ținta mea era însă America. Ajungând la
 cao m-am angajat la un circ ambulat care
 ducea în Brazilia. Corabia a naufragiat lângă
 astele Pariei. Toți (impresari, clovni,
 male, acrobați) au murit în dezastru. Toți,
 afară de mine, veșnic ocrotit de talismanul
 e mă făcea să birui focul. Străbătând munți
 nici, câmpuri deșarte, drumuri pline de
 bere, sate și cătune pierdute, m-am pomenit,
 sfârșit, la El Tigre, în primele zile de
 prosperitate de pe urma descoperirii petrolului.
 Mi-au fost pe plac locul, bogăția-i imensă,
 mația de târg chinezesc ce domnea acolo.
 Ci de compatrioți (veniți din Mancuria, din
 ongolia, din Taiwan) sosiseră înaintea mea.
 câștigau traiul făcând, prin case, muncile
 e mai grele. Spălau și călcau îmbrăcămintea
 noasă a argaților și vătafilor, lenjeria fină a
 amnelor din tabăra Americană. Gâteau, la
 mandă, bucate exotice, carne cu sosuri dulci-
 șoare, supe din cuiburi de rândunică, din
 pioare de rechin. M-am hotărât să rămân. Cu
 estecul de limbi învățate și cu bruma mea

de spaniolă m-am descurcat fără greș. După
 câteva săptămâni, mi-am luat drept soață o
 băștinașă din partea locului. Am botezat-o
Susur de Palmieri din Cayauro, în cinstea
 satului unde mă născusem.

Ca să-mi duc zilele, mi-am reluat practicile
 de magie cu focul. Înflăcărat, vulcanic, arzător,
 cutreieram prin baruri de noapte, prin tabere de
 corturi, cartiere mărginașe și moșii labirintice,
 prezentându-mi numerele de strălucită
 virtuozitate. Pe când eu le executam, *Susur de
 Palmieri din Cazauro* îmi întindea, sfioasă și
 temătoare, torțele aprinse, plăcile de metal
 înroșite în foc, infuziile fumegânde și jarul.
 Pentru a stăvili posibilele atacuri ale focului
 împotriva trupului său, o stropeam înaintea cu
 zeamă de usturoi, amestec de amoniac și sare,
 pulbere de pucioasă cu suc de ceapă, esențe de
 levănțică și rozmarin. În orice caz, nu știu din
 ce capriciu, pretindeam să-mi extind starea de
 grație asupra acelei firești lipse de apărare a
 soaței mele. Socoteam cu îndărătnicie că
 virtuțile talismanului o ocroteau și pe ea.

Vitregia îmi împovăra cugetul slab cu o
 credință părelnică și cumplită. Într-o seară, pe
 când mă produceam într-un lupanar din
 mahalaua numită *El Mosquero*, o scânteie
 fatală aprinse chimonoul de mătăasă al gingașei
 mele soațe. Focul se întepi pe dată. Sforțările
 mele de a-l stinge au fost zadarnice. În câteva
 secunde, pe estrada de scânduri, în fața ochilor
 uimiți ai celor din preajmă, trupul lui *Susur de
 Palmieri din Cayauro* se prefăcu într-un rug.

De atunci sunt o salamandră (cățărându-mă
 printre stânci și pe crenguțe de roșcovi și
 stejari pitici). Am zăbovit mult până am înțe-
 les. Ca să-mi salvez iubita, am atentat împo-
 triva Focului. Și așa ceva nu-mi era îngăduit.
 Am mai departe virtutea de a trece prin foc, e
 drept; însă mi-a fost dat să orbesc. Ziua, razele
 soarelui mă înfierbântă. Noaptea, nu pot zări
 strălucirea lumânărilor.

Prezentare și traducere de
Tudora Șandru Mhedinți

thur rimbaud:

Corabia beată

Am lunecam în tihnă pe Fluvii legănându
 și n-am simțit când edecarii căzuseră în laț:
 și-Roșii chiuiau țintindu-i ca-n osânde
 trupurile goale pe stâlpi spoțiți, bălțați.

team fără să-mi pese când uneori, buimac,
 trozii mei cădeau aievea în tapaje,
 ceam flamande grâne sau englezesc bumbac
 Fluvii ce-și lăsau în voia mea tangaje.

și surdă ca un creier de prunc eram pe val
 și străbăteam în iarnă printre furtuni turbate
 ce vârtejuri, Doamne, răzbit-am triumfal
 când în urmă vraște, peninsule surpate.

binecuvântaseră furtunile, chiar ele,
 dănțuiam pe ape precum un dop sprîțar
 și jurul meu cadavre plutind așa tembele
 și zece nopți, văzute și de nătângul far.

și mărul crud-acruț copiilor e dulce
 și dulce era valul pe trunchiul meu spumând
 și spăla de vinuri, de vărsături năuce
 și voia-mi lăsa cărna și ancora-n afund.

atunci ca în poeme eu mă scăldam în mare-
 ează lactescență adâncă de eter
 care beam azururi cu sete și prin care
 și înecații lumii cei triști de gând etern;

de golesc seninuri căderile-n delire
 și timurile lente pe sub strălucii bolți
 și tari decât alcooluri, mai ample decât lire
 și pesc ale iubirii veninuri roșii colți!

și știu acele bolte plesnind de fulger, mut,
 și trombele întoarse. Știu seara până-n zori
 și por de porumbițe. Eu știu și am văzut
 și doar crezut-a omul că vede uneori!

eu văzui și-n soare de sânge mistic pete
 și care cheaguri curg iluminând ca-n zori,
 și cum actorii antici în replici violete

Și-n draperia mării tălăzuind fiori.

Eu am visat și noaptea grozavelor zăpezi,
 Săruturi suind lent spre ochii mării sure,
 Seve nemiștiute mișcând nopțile verzi
 Și cântece de fosfor prin zori gălbui-azure.

Altdată, luni de-a rândul, văzui spumegării
 Cât niște vaci histerice izbind de stâncicorali,
 Nebănuind atunci tălpi sfinte de Marii
 Putând chiar și Oceane să-mpingă de la mal!

Am dat eu, știți, și peste fantastele Floride
 Prin flori amișunând ochi de pantere, piei,
 De oameni, curcubeie ca hături arcuinde
 Spre turme verzi-marine printre vâltori și stei.

Vedeam dospind în mlaștini năvoade uriașe
 În care-ar putezi chiar un Leviathan
 Și prăbușiri de ape prin liniște întoarse,
 Vârtej de zări sorbindu-și genuni în uragan!

Ghețari, sub bolți de foc, sori de argint,
 și solzoși,
 Talazuri de sedef, epave-n moi tenebre
 Și ploșniți cum devoră mărunt

și șerpi monstruoși
 Descolăciți din arbori, duhnind mirosuri negre.

Doream s-arăt și țâncilor atâta cer pe mări
 Cât pot să scalde peștii de-argint de aur prea,
 Spume de flori sfîntindu-mi albastrele plecări
 Și vântul cel din slăvi cum mă într-aripa.

Oh, uneori martiră sub Zone și sub Poli
 Și-mi știam suspinul mării -
 și bulboană din rărunchi,
 Flori negre cu ventuze gălbui ieșind frivol
 Spre mine-atunci rămasă femeie în genunchi...

Peninsulă eram, pe maluri păsări joase
 Săltându-se-n harțaguri, mănjind cu găinații.
 Pluteam oriîncotro până simțeam în plase
 Cum se întorc din moarte să doarmă înecații...

Pierdută, încălțită pe sub marine lațe,
 Zvârlită de cicloane unde nici păsări nu-s,
 Nici Monitori nici Hanse n-ar fi putut să-nhațe
 Trupu-mi și beat de ape și-n hături nesupus,

Ci liberă prin cețuri spărgând un zid siclam
 Învăpăind și cerul, fumând turcoaz, discret,
 Licheni de soare crud și mucii de-azur duceam

Dulcețuri rare numai pe limbă de poet,

Corabie nebună, aveam electric semn -
 Lunule somnambule de hyppocampi ochite
 În iulii când se surpă văzduhuri de-unt-de-
 lemni
 Și-ultramarine ceruri prin pâlpii dogorâte,

O, și simțeam fiorii de-al geamătului rut
 De Behemoți și Maelstromi, oho, la zeci de
 leghe,
 Eu, ce roteam, eternă, albastrul absolut,
 Azi n-am nici parapeti din Europă veche!

Eu știu arhipelaguri și-ostroavele stelare
 Cu delirante ceruri deschise-ntrebător:
 Tu, stol întreg de păsări, Vigoare viitoare
 Ți-e somnul surghiunit în noaptea nopții
 nopților?

Dar nu. Am plâns destul. Mi-s zorii doar cenuși
 Și soarele amar și acre luna, zarea,
 M-au buhăit amorurile, beșiile zăuș,
 O, de-aș plesni o dată să mă înghită marea!

Căci de mai vreau o apă din Europa, uite,
 Doar baltă neagră văd pe sub amurg gingaș
 În care un copil sloboade trist o luntre -
 Firavă ca în luna lui mai un fluturaș.

O, valuri, nu, eu nu mai pot străbate
 Spre Fluvii să port grâne, bumbacuri, triumfal.
 Nici traversa orgolii - catargele înalte
 Nici să plutesc sub ochii oribili de pe mal!

În românește de
Ileana Roman

literatura lumii

Forme frumoase, îngeri corupți

valeria manta făicuțu

Morpho Eugenia (Editura Univers, 2007) este unul din romanele de succes ale scriitoarei britanice Susan Byatt, distinsă, pentru meritele sale culturale, inclusiv cu titlul de Dame Commander of the British Empire (echivalentul feminin al rangului de cavalier) - în Anglia și cu cel de Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres - în Franța. Construit cam în stilul cunoscutului **Vin ploile** de Broomfield, romanul îmbină descrierile ample cu informațiile științifice, abordând o viziune ironică asupra convențiilor și a înclinațiilor stângaci-speculative ale micilor boiernași de țară în perioada victoriană. Deschiderea romantică spre botanică, zoologie, spre comentariul mistic și spre dezbateră scandaloză - pe atunci - teorii evoluționiste a lui Darwin sunt surprinse mai degrabă cu sarcasmul swiftian decât cu impetuozitatea noului val care avea să elibereze energiile din cătușele clasicismului. Deși în pagini se face adeseori trimitere la Jane Austen, A. S. Byatt nu scrie manierist și nu are obsesii maniheiste în ceea ce privește răspunsurile morale pe care oamenii le datorează stimulilor sociali. Personajele din **Morpho Eugenia** sunt, în majoritatea lor, imorale, dezinhibate, nu au conștiința păcatului și-și duc viața într-o iresponsabilitate admirabilă, mimând implicarea în ritualul sacru/profan cel de toate zilele, participând la slujbele religioase (Harald Alabaster, gazda și viitorul socru al lui William Adamson, este

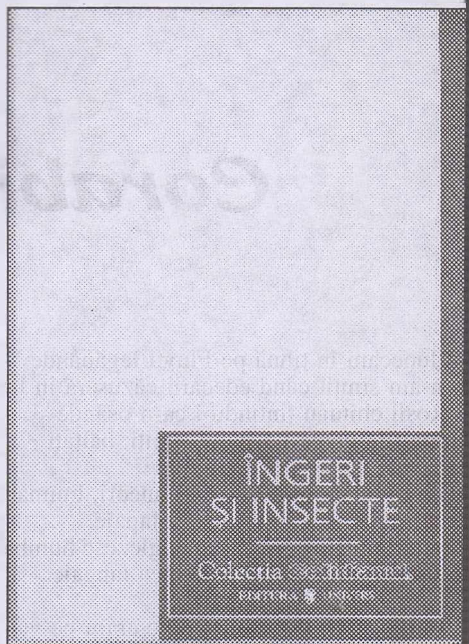
disprețuia profund pentru artificialitatea trăirii și mimarea respectului față de valori în care nimeni nu mai credea înseamnă pur și simplu o schimbare de metabolism. Pe fondul acestei crize de identitate culturală și științifică, dragostea bruscă pentru Eugenia se transformă în patimă întunecată și delir. William devine un Werther vulnerabil și delicat, orb și surd la tot ce nu înseamnă pielea albă de înger a femeii iubite și foșnetul rochiei sale cu pănglicuțe și boboci detrandafir: „Voi muri dacă nu o voi putea avea“ devine o obsesie alimentată de versurile lui Ben Johnson: „Văzut-ați numai crinul cum crește lucitor./ Până ce-l ating mâini nerușinate?/ Zărit-ați numai straturi de nea cum se aștern./ Până ce-n mocirlă sunt amestecate?/ Simțit-ați vreodată a castorului blană?/ Sau a lebedei pană?/ Sau mirosiți-ați al măceșului boboc?/ Sau nardul în foc?/ Sau gustat-ați din sacul albinei de pe lălea?/ Oh, ce albă! Oh, ce moale! Oh, ce dulce e ea!“ (p. 13).

Abia după ce se căsătorește cu Eugenia și, ajutat de formația lui științifică, își regăsește luciditatea și apetitul pentru studiu, William înțelege că a fost folosit în același mod în care sunt folosiți masculii din comunitățile de furnici: „Lui William îi veni destul de greu să nu își vadă propria viață în termenii unei analogii reduse la micile creaturi. (...) Perspectiva sa asupra propriilor procese biologice - împerecherea sa sălbatică, delicioasă, încheiată atât de abrupt, consumarea meselor regulate, pregătite de tăcutele forțe, regularitate din spatele ușilor tapetate cu postav, regularitatea acestor ședințe de observație, dictată de regularitatea ritmurilor mușuroiului, îl făcuseră, pe nesimțite, să se perceapă ca un fel de sumă complexă a celulelor sale nervoase și a dorințelor instinctuale, a reacțiilor sociale automate“ (p. 82). Viața din conacul Alabaster se desfășoară ca o replică la viața furnicilor din mușuroiul experimental cu preții de sticlă, pe care William, Matty Crompton, guvernanta, și nenumarații copii Alabaster o studiază, după moda timpului. Destinul furnicilor masculi, un fel de „proiectiv amoros“ la chermul reginelor care practică poliandria, este surprinzător de asemănător cu destinul lui William, fapt de care acesta își dă seama cu stupeoare. Eugenia îl primește la intervale regulate și îl alungă după împerechere, astfel că omul de știință se simte inutil și nedorit, întocmai cum trebuie să se simtă furnicile masculi după dansul nupțial înaripat: „Iar după ziua lor de glorie, devin inutili și nedoriți. Aleargă de colo până colo, fără țintă, târându-și după ei aripile. Sunt alungați din fața intrărilor în mușuroiul care odată le-a fost casă, lăsați apoi să lăncezească și să moară în serile răcoase ale sfârșitului de vară sau ale începutului“ (p.84). Ca și mușuroiul de furnici, casa este guvernată de legi misterioase, de forțe inexplicabile care hotărăsc la un moment dat ce trebuie ascuns și ce trebuie dezvăluit. Prin urmare astfel de hotărâre greu de atribuit cuiva anume, William este chemat înapoi la conac, exact în momentul când secretul mizerabil al soției lui trebuia aflat: frumoasa Eugenia practica de ani buni incestul, considerându-l firesc/ normal. Când este surprinsă de William asupra faptului, singurele ei preocupări nu sunt să nege evidența ori să schimbe perspectiva asupra ei, ci, dimpotrivă, să-și determine soțul să accepte tacit situația, de dragul convențiilor sociale. Lumea nu trebuie să afle că fratele și sora sunt amanți și au cinci copii, pentru aceasta existând modalități de mituire a „furnicii din sistem“.

Compararea masculului de organizare/ legile dintr-un mușuroi și cele din colectivitățile umane demonstrează superioritatea celor dintâi. Dacă între membrii mușuroiului există o distribuție precisă a sarcinilor și o armonizare în scopul general, nu individual, societățile umane, îndepărtându-se prea mult de scopurile pentru realizarea cărora au fost create, gândind prea mult și speculând prea mult etapele onto/ filogenezei și dimensiunea mistică (cel mai adesea perversitățile), ajung la declin și la autodistrugere. Și aceasta pentru că, urmare a speculațiilor filosofice sterile, societatea nu mai este văzută ca un corp în care indivizii sunt celule

specializate și armonizate, ci ca o sumă de elemente dușmănoase în mișcare browniană: „Mă întreb, oare aceste mici creaturi, care aleargă în sus și în jos, cără, și se hrănesc una pe alta cu dragoste, și mușcă pe dușmani, sunt ele cu adevărat indivizi, și sunt mai degrabă asemănătoare celulelor din corpul nostru, cu toate părți ale unui întreg, toate conduse de un singur spirit - Spiritul mușuroiului - care folosește pe toate, pe Regină, pe servitori, pe sclavi și pe partenerii de dans - pentru binele rasei înseși al speciei însăși...“ (p. 36).

Salvarea savantului vine de la cercetările științifice asupra mușuroiului dintre pereții de sticlă amenajați în camera de studiu a conacului. Paralucidă între ceea ce se petrece în interiorul acestor pereți și ceea ce se petrece în conac și, în general, societatea umană în întregul ei, determină momente de iluminare descrise cu o logică de avocat în fața unui tribunal chazuerian. Ateu convins, William după ce studiază raportul dintre inteligența și instinct la insecte, ajunge să accepte ideea existenței unui Arhitect divin, în timp ce teologul, Harald Alabaster, eșuează în încercările lui de a da o repluștură a teoriei darwinismului. Lipsit de har și de imaginație, aristocratul cu pretenții de mesager divin, voințele divine avea de fapt nevoie de cineva care să scrie dizertațiile și să găsească argumente strălucite în locul lui. William înțelege destul de repede că trebuie să plătească și cu propria gândire pentru

șederea la conac, iar această schimbare de rol, el nu acaparează în totalitate desfășurarea acțiunii, el lucrează în stil swiftian, cu același sarcasm necrutător. Mormanele de hârtii care demonstrează orgoliul de dibuire a teologului prin hățșuri mistice sunt la fel de impudice ca mormanele de gunoaie exhibate disprețuitor de societatea britanică pe care o părăsește Gulliver. Scepticul și misticul înflăcărat și construit prin opoziția aparențelor; de fașă conceput, chiar dacă este convins, ca și de fapt, că „natura are dinții și ghearele înroșite de sânge acceptă în cele din urmă ideea de gratuitate, existența unei naturi misterioase și spirituale împotriva ideii că numai selecția naturală este legea de bază. Implicit, renunțarea la principiile exagerate darwiniste determină o acceptare tacită a existenței de Dumnezeu. Teologul, în timpul strădaniilor sale de a-i convinge pe alții, cade în capcanele evoluționismului, pe care-l explică fără să-și da seama că și-a schimbat fundamental poziția.

Romanul se încheie cu un happy-end forțat. William își pare înșeștie soția încestuoasă și, cu bucurie primitivă pe manuscrisul unei cărți despre insecte, pleacă împreună cu îngerul trist pe care îl descoperise pe conac - Matty Crompton - într-o nouă expediție pe Amazon. Dacă A.S. Byatt nu ne-a convins cu prisosință de inteligența ei ironică, am înclinați să condamnăm romantismul desuetudinal al genului Charlotte Brontë: amurgul maiestru corabia alunecând cu îndrăgostii la bord prin uluitorii fluturi monarhi, plus sentința moralizatoare: „Să fii în viață. Asta contează cel mai mult. Cât timp ești în viață, totul este surprinzător, la distanță vorbind“ (p. 127).

cartea străină

teolog), dezbătând teme mistice și chiar intenționând să realizeze dizertații pe tema Planului divin. Între esență și aparență, însă, este o discrepanță poate insuficient exploatată: personajele cu trai puritan la exterior, meticuloase, atente la „rangul“ lor și la atenția comunității derivând din acest statut, afișează, ce-i drept, o mândrie lipsită de prejudecată (evoluția mentalității de la Jane Austen la A.S. Byatt este vădită), dar au o viață secretă, desfășurată în lăncezeala parfumată a budoarelor, care viață, odată revelată, uimește prin corupție, obsesii și dereglări sexuale.

Morpho Eugenia, fiica cea mare a lui Harald Alabaster, este asemănătoare nu cu o regină și furnicilor, cum este înclinat să creadă inițial William Adamson, ci cu una dintre acele uriașe plante carnivore tropicale ce atrag în interiorul fierbinte al sexualității lor victime ce vor fi integral devorate. Aparența de fluture frumos, forma dumnezeiască a trupului reprezintă un simplu mimetism, în măsură să ascundă otrava dinlăuntru. William o și compară, după ce-și dă seama care este adevărul, cu unul din acei fluturi intens colorați, uimitori prin grație și gingășie, care, hrăniți cu plante otrăvitoare, își permit zboruri sfidătoare pe sub nasul răpitorilor de toate tipurile, știind precis că nu vor fi atacați niciodată. Paralela dintre societatea omenească și lumea atât de bine organizată și de eficientă a insectelor este net în defavoarea celei dintâi. Reiese clar că, spre deosebire de lumea vegetală și animală, omul este singura creatură care mănâncă atunci când nu-i este foame, bea atunci când nu-i este sete și se împerechează fără să aibă în vedere perpetuarea speciei.

Pentru entomologul întors de pe Amazon, preocupat de studiul faunei tropicale și de demonstrarea inteligenței cu care sunt dotate insectele, naufragiul este un eveniment care-i schimbă cursul vieții și-l abate de la intențiile științifice cu care-și umpluse viața și cărora li se dedicase în totalitate. După ce acceptă invitația de a fi un fel de secretar al domnului Alabaster, William își dă seama că readaptarea la o civilizație pe care o

Un suprarealist în America

ilie Traian

Într-un mod surprinzător pentru breasla scriitorilor, cea atât de marcată de orgolii, grupul poezilor suprarealiști din România interbelică - și de mai apoi - au arătat o exemplară solidaritate. Cu greu poți lua în mână o carte a unuia dintre ei fără să întâlnești de-a lungul ei o dedicație către un camarad de generație de școală literară.

Ca atare, mai toată lumea când vorbește despre suprarealiștii interbelici grupează automat numele precum Constantin Nisipeanu, Ștefan Roll, Bogza, Sașa Pană, Gelu Naum etc.

Anul acesta, primul din enumerarea noastră, Constantin Nisipeanu, împlinește 100 de ani de la naștere (n. 10.10.1907).

Rândurile care urmează nu constituie un tratat literar omagial - lucrul acesta căzând în sarcina condeielor de specialitate - ci o evocare de factură publicistică, una care speculează enorma atenție spre călătorii a poetului care a făcut din călătorii, bărci, vapoare, mări, oceane, simboluri de bază ale suprarealismului său.

A fost de tot interesul să urmărim tema călătoriei în opera lui Constantin Nisipeanu - fie și discutând numai o parte din volumele sale. Cu o cădere întinderile enorme de ape: marea, oceanul - fertilizează imaginația poetului, iar cursul la acest simbol este de-o frecvență și de efect poetic impresionant.

Cine deschide volumul *Să ne iubim visele* editat în anul 1967 va găsi referiri la mare, de la prima poezie: „Sunt un pian din care cântecele ies/ ca dintr-un gheizer coloana de apă bîntuie/ Ca valurile așitatei mări”. Poezia are titlu departe de ideea apei sau a mării: „Poem moscovit” - așa cum se întâmplă lucrurile și cu alte poezii ale aceluiași volum: *Cânt frumusețea ta, să-mi fac o hartă*. *Visele îmi umpluseră camera sau Vise au fost*. *Frumusețea ta nu o pot descrie decât cu marea când se liniștește* sau, în altă parte, *Am să mă așez pe-o stîncă la malul mării/ Și am să-mi învăț inima să alunece pe nisip* - și aceasta, în poezii tipărite uneori una lângă alta.

În următorul volum *Păstorul de umbre*, tema mării își păstrează prezența, dar și frecvența. Iată o poezie intitulată într-o poezie cu un titlu intim *Tristețe*: *De câte ori iau depărtarea oceanului/ privesc de pe mal cum se dezlănțuie marea/ Împinsă din spate de pieptul robust al furtunii* sau, într-o alta unde se aștepta și mai puțin, intitulată *Culori*: *Răzvrătit pironit ca o stîncă de piatră/ în fața frumoșilor ochi din care marea/ își revarsă liniștită toate culorile*.

La o mică depărtare în timp apare volumul *Ora de frunze* (1971). Aici, mai multe poezii au ca motivul pescărușului. Una dintre ele, intitulată chiar așa *Pescărușul* începe astfel: *Acă tu crezi în toate eforturile posibile trebuie să urci pe corabie, să te culci în puful cald de sub așchiuțea înaripată a frumosului pescăruș venit pe navă* iar alta: *Pescarii*, aduce în discuție cuvintele cu care marele critic George Simionescu l-a caracterizat în la fel de celebră *Orchestra literaturii române*, adică: „Imagini de mare fastuoase, terori de nuanță cosmică”. Iată un exemplu: *Nu știu cum de-am izbutit să mă scutur de voi/ trecând neatins prin flăcările orgului care incendiază apele argintii ale cerului/ tocmai acum/ când calc ferindu-mă să nu cad în picioare visele voastre*.

După mai bine de zece ani, în volumul *Păsărituri* (ne amintim de *Femeia de aer* apărută în anul 1973) poetul scrie: „Dar nu voi avea astămpăr timp/ nu voi găsi această tănuță mare ca să scriu picătură cu picătură/ până când îi voi seca lacrimile” (poezia *Să te înalți din cuvinte*) sau, într-o alta (*În miezul dulce al fructei*), versuri de un suprarealism pictural încheie astfel: „În larg valurile turmentate de mireasma care

emană din cântecul prelung/ pe care imensa orgă îl revarsă inundând plaja cu sunete stranii/ au început să se bălăbăne pe tărîm ținându-se strâns/ de fusta de mătase a lunii”

În volumul *Arbori cu aripi de harfe*, apărut în 1986, cititorul va întâlni cu mirare poezii care nu doar evocă locuri exotice precum Union City, Carmel sau Stockton dar, la un moment dat se adună într-un ciclu intitulat *O floare la butoniera oceanului*.

Apar chiar datări de genul „San Francisco 1982” sau „California”.

În anul acela, bătrânul poet făcuse o călătorie copioasă în America. la invitația fiului său stabilit în California, Radu Nisipeanu. Ochiul lacom al suprarealistului de vocație nu scapă prilejul de a se abandona bucuriei. Iată ce scria în acele zile unor prieteni din țară: *„Suntem în America de câteva luni. Am trimis în țară câteva ilustrate dar fără să vorbim despre viața și frumusețile de aici. Ochiul sunt lacomi (s.n.) și dornici să descopere mereu altceva. America, bărbați și femei, sunt oameni plăcuți și deosebit de respectuoși. Dacă trec pe lângă tine și ești mai în vârstă îți zâmbesc și te salută deși nu te-au văzut niciodată până atunci”*.

Ajunși aici facem o paranteză, credem noi, plină de semnificație.

Ajuns în America după mari eforturi, domnul Radu Nisipeanu, fiul mai mare al poetului, îi face fratelui său Mircea, rămas în țară, propunerea să vină și acesta acolo. Bine îndoctrinat de propaganda comunistă, norocosul frate răspunde ca la învățământul politic - și anume că nu vine el acolo, „să fie exploatat de capitaliștii ăia!”. După ani de zile, însă, junele anticapitalist a venit totuși, iar astăzi e foarte mulțumit că a făcut lucrul acesta.

La fel, citind rândurile bătrânului poet fermecat de America (vom vedea mai departe continuarea scrisorii), le comparăm (cu un zâmbet semnificativ) cu aceste versuri apărute sub semnătura sa în 1961, în plin război rece: „Prietenul adevărat când se așează la masă nu-și

întinde picioarele lângă blidul tău cu bucatel/ cum face yankeul în semn de dispreț și sfidare” (vol. *Cartea cu oglinzi*).

Încântarea sa la contactul cu America continuă astfel: *„Am cunoscut până acum multe țări, dar orașele și chiar viața de aici sunt cu totul altceva decât am întâlnit în Europa. Parisul, Roma și multe alte orașe de pe vechiul continent m-au încântat, dar San Francisco, Oakland, Fremont, San Jose, Monterey, Carmel, apoi străvechiul centru universitar Berkeley sunt neîntrecut de frumoase și anume cu o altă frumusețe decât cea cunoscută de noi, europenii”*.

Iar acum, consemnat în scrisoarea sa ocazională, iată apărând marele său interes pentru întinderile de apă, în cazul de față, oceanul: *„Și peste toate frumusețile astea construite de oameni este oceanul, ale cărui valuri te cuceresc de la prima vedere, prin înălțimea și imensitatea lungimii lor”*.

Ca atare, cum era și de așteptat, ecurile directe ale acestei experiențe apar curând în volumul *Arbori cu aripi de harfe* (Cartea Românească). Una dintre poezii poartă chiar acest titlu: *Oceanul a înnebunit* și e dedicată fiului său Mircea. Imaginea, de data aceasta, nu mai este idilică ci, dimpotrivă, terifiantă: *„Oceanul înnebunit, a devenit violent/ ca o haită de lupi care îți sar în față flămânzi”*. Într-o altă poezie, *Oceanul la Sana Cruz*, dedicată „Lui Radu și Marianei” (fiul cel mai mare și soția lui) poetul consideră din nou că *„Pacificul e frumos ca o floare/ ce zâmbeste fericită în fața soarelui care a șters cu o cârpă norii de pe cer”*.

Dacă în accepția comună a europeanului vizitarea Americii înseamnă mai ales contactul cu zgârie-norii și cu construcțiile de basm ale Las Vegas-ului și nu numai, pentru reductibilul poet, pentru marele suprarealist Constantin Nisipeanu, mai tentantă a fost natura Americii: lacurile, munții - și în primul rând *oceanul*.

Iar aceasta, poate pentru că tocmai oceanul real, cu spectaculoasa sa imensitate, lipsea ca element simbolic din arsenalul însetat de forme al suprarealistului de vocație.

Poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832)

Merinde la drum

Să-mi iasă sclipitorii-i ochi din obicei,
Podoabă vieții nu-mi mai fie Ea.
Ce-i zisă soartă, nu se poate împăca -
Știu, și-mi rămân în urmă pașii grei.

Dar alt noroc în lume nu știu ce-i;
Am început să las câte ceva,
Să mă dezvăț de ce îmi trebuia;
Dar tot ce-mi trebuia-i privirea ei.

Gustoase-ospețe, foc de vin în spume,
Comoditate, somn, societate,
La toate-am renunțat; rămas, puțin e.

Acum pot liniștit să umblu-n lume;
Ce am nevoie aflu-n orice parte,
Și doar iubirea - ce-i de nelipsit - o iau cu mine.

Pașaport spre moarte

alina boboc

Se spune că nu există pedeapsă mai mare pentru o mamă decât să supraviețuiască morții copilului ei; însă ce nivel de profunzime poate atinge suferința când află că, fără să știe, ea însăși l-a ucis? Un răspuns la această întrebare este oferit publicului de spectacolul **Neînțelegerea** de Albert Camus, montat de Felix Alexa la Teatrul Național din București și găzduit ca premieră în Festivalul Național de Teatru din noiembrie 2006.

Încă de la început, se remarcă seriozitatea abordării, registrul grav al trăirilor, accentuate și de spațiul limitat al unei scoici, pe care o închipuie decorul. Această scoică imensă, prezentă și în varianta unei dimensiuni mai normale în mâna personajelor, este inițial o metaforă a mării, a dorinței de fugă din ținutul rece și cețos și de cunoaștere a unui alt tărâm însoțit; numai că, până în final, sensul metaforei deraiază aproape imperceptibil către moarte, dar nu orice fel de moarte, ci aceea survenită în urma unei crime asupra propriului frate și, respectiv, fiu.

Cele două personaje feminine, fiica și

mama, proprietare ale unui han uitat de lume, trăind în modestie și în anost, îșiucid, în scop de jaf, puținii clienți care înnoptează aici, pentru a strânge niște bani cu care să poată pleca undeva, pe un țărm de mare. Ultimul dintre clienții omorâți este fratele, respectiv fiul răătăcitor, Jan, care se întoarce după 20 de ani, cu gândul de a le salva pe cele două de sărăcie.

Dominantă în spectacolele lui Felix Alexa este ambiguitatea, iar cel de față nu face excepție. Această ambiguitate devine mai pregnantă la Marta, care joacă pe muchie de cuțit între necunoașterea și recunoașterea fratelui, lăsând spectatorului o clipă senzația că își ucide fratele cu bună știință, dintr-o ură generată de o limită a ei structurală. Irina Movilă s-a identificat cu personajul atât de mult, încât consumul său, necesar interiorizării rolului, atinge limite nebănuite, reușind să transmită spectatorului stări cutremurătoare. Mama are sentimentul că nu mai trebuie să ucidă, că au obosit-o atâtea crime, că prețul plătit e prea mare, însă nu se lasă călăuzită de instinct și participă indirect la moartea propriului fiu. Mariana Mișuț în acest rol vorbește rar, grav, însoțindu-și verbalul de un paraverbal și nonverbal puțin neobișnuite pentru stilul ei de interpretare. Consecința este că această

abordare pentru care ea a optat reușește să cutremure sala (scena în care arată pașaportul fiului către sală este culminantă ca trăire).

Mihai Călin este coerent și convingător deși mai are de asimilat câteva detalii ale rolului. Lamia Beligan, în rolul soției iubitoare, are expresivitate și adevărate

Scenografia include rampa, folosită și în două planuri înclinate lateral, simetric, grilajele, elemente pe care Felix Alexa mizează adesea și cu efect. Fundalul este

thalia

lucios, reflectorizant, ajungând la un spectru imens și un cap alăturat, în burta acestuia fiind reflectată căderea personajelor (sora și soția), care îngenunchează, târându-și dorințele (prima) și suferința (a doua).

Spectacolul întreține o tensiune gradată punctată cu exactitate de cronometru de muzică, iar personajele trăiesc un evantai de stări, între ură și iubire, stări observate de regizor cu o lupă de rezoluție performantă.

* * *

Distribuția: Mariana Mișuț (*Mama*), Irina Movilă (*Marta*), Mihai Călin (*Jan*), Lamia Beligan (*Maria*), Matei Alexandru (*Bătrânul servitor*). Regie, light design: Felix Alexa. Scenografie: Diana Ruxandra Ion. Muzică: Ada Milea. Traducere: Catina Ralea.

Directorul Festivalului Internațional de Film „Transilvania” - TIFF, criticul de film Mihai Chirilov face ultimele pregătiri pentru noua ediție, care anul acesta, va avea loc simultan la Cluj și la Sibiu, Capitala Culturală a Europei alături de Luxemburg. Primul pas a fost deja făcut. Am aflat de la Oana Răuceanu, că au început înscrierile pentru workshopul Let's Go Digital! „Tinerii între 14 și 18 ani care vor să facă un film pot să încerce workshopul Let's Go Digital! din cadrul Festivalului Internațional de Film Transilvania. Merg la Sibiu și timp de 10 zile învață pas cu pas cum se face un film - vor scrie scenariul, regizează, filmează, editează și descoperă ce se ascunde în spatele camerei de filmat. Ce este Let's Go Digital!? Un workshop ce dă anual ocazia unui grup de 15 de tineri (aleși în urma unei preselecții) să învețe să filmeze cu o cameră digitală, să editeze un film cu o durată

cinema

maximă de 3 minute și să participe la prelegeri și activități ce le oferă informațiile de care au nevoie pentru finalizarea filmelor lor. Timp de zece zile, ei parcurg toate etapele realizării unui film, începând cu scrierea scenariului și terminând cu editarea materialului filmat. Cursanții sunt asistați în permanență de profesioniști și învață să folosească echipamente de ultimă oră (camere de filmat, echipament de iluminare și sunet și programe speciale pentru montaj). La final, toate cele 5 filme, realizate în echipe de câte 3, sunt prezentate într-o

TIFF-ul se digitalizează

irina budeanu

proiecție specială, iar publicul votează cel mai bun film” - mi-a spus Oana Răuceanu. Primele două ediții Let's Go Digital! s-au desfășurat în 2005 și 2006 în cadrul TIFF, a treia devenind un eveniment în sine în luna februarie a acestui an, când un grup de 15 elevi ai Liceului „Dimitrie Bolintinteanu” din Capitală au beneficiat de un training similar. A patra ediție Let's Go Digital! se va desfășura anul acesta în Sibiu, în cadrul Festivalului Internațional de Film Transilvania, în perioada 1-10 iunie. Vor fi selecționați 15 participanți cu vârsta între 14 - 18 ani, atât din Sibiu, cât și din alte orașe. Pentru participanții din alte orașe, organizatorii vor acoperi cheltuielile de transport și cazare pentru perioada petrecută la Sibiu. După încheierea celei de-a 6-a ediții TIFF, Let's Go Digital va continua independent cu o școală de vară în luna august a acestui an, care se va desfășura după același model, dar pe o durată mai mare și cu o desfășurare de forțe mai puternică, pe măsura succesului de care s-a bucurat până acum Let's Go Digital.

Fiecare participant va trimite un CV (cu foto atașat), o scrisoare de motivație și o propunere de 1 pagină pentru un scenariu de spot publicitar al Festivalului de Film Transilvania cu durata de 30 sec. Eventualele cunoștințe de limbă engleză ale aplicanților vor reprezenta un avantaj. În mod opțional se mai cere o casetă VHS, miniDV sau DVD care trebuie să conțină o selecție

de imagini filmate de participanți în diverse împrejurări (vacanțe, evenimente personale sau oficiale etc.).

Imaginile trebuie să demonstreze aptitudinile și înclinația spre film a aplicanților. Juriul de selecție va fi format din 4 membri profesioniști în film/videoTV, care ulterior vor susține și programul de training la Sibiu. Criteriile principale de selecție vor fi imaginația, modul de vizualizare a temei alese, sensibilitatea, spiritul de observație și creativitatea aplicanților.

Încă de pe acum, noua ediție a TIFF-ului se anunță foarte interesantă. Faptul că festivalul clujean are anul acesta o nouă dimensiune, îi conferă o aură aparte. Practic TIFF-ul se înscrie în amplul Program „Sibiu Capitală Culturală Europeană”. Mihai Chirilov își dorește și anul acesta să aducă mari nume ale regiei europene și universale. Desigur va exista din nou secțiunea „3x3” unde vor fi proiectate filme multipremiate de festivalurile de gen, precum și secțiunea de proiecții în aer liber. Cinefilii vor putea viziona în premieră absolută două producții românești. Este vorba despre **Restul tăcere**, în regia lui Nae Caranfil și **Amintiri din Epoca de Aur**, în regia lui Cris Mungiu.

In jurul marii rupturi culturale, în urma căreia triumfă literatura în dauna retoricii, începe să se articuleze un *înainte*, unde orice lucru poate constitui o virtuală comoară de invenție de care poate beneficia orice scriitor, și un *după* unde fiecare text produs candidează, dacă nu la o anumită autosuficiență autoreferențială, cel puțin la o referință, limitată la autor și la lumea în care a deveni o întâlnire fortuită unde bifania ineditului de-a lungul unei cercetări existențiale, urmărită de riscul afaziei,

Neliniștea post-retorică

mariana ploaie-hanganu

curentă a cuvântului *literatură*, în ciuda sarcasmului și a anatemei pe care, de la simbolism încoace, curentele avangardiste le-au deversat asupra pretinsului referent al acestui cuvânt, sortit prea ușor echivocului și polemicii. S-a sugerat chiar să se desemneze vastul sector majoritar rămas prin cuvântul *litere*. Dar neliniștea post-retorică s-a răspândit până la utilizatorii de formule încercate, *scriitorii* care, ignorând orice procedură tradițională a invenției retorice, sunt cu siguranță incapabili să recunoască în practica scrisului lor o variantă batardă și-și fac un titlu de glorie din dificultățile nemaipomenite pe care le-au întâlnit în elaborarea operei lor. Și totuși nu există în epoca noastră un singur cuvânt pentru a desemna cantitatea mare de scrieri contemporane care sunt create după proceduri retorice și pararetorice: cele din jurnalism, eseistică, științe politice, filozofie, sociologie, psihologie etc. Există tot atâtea nume câte discipline sau câte opinii există: fragmentarea și specializarea în domeniul scrierii sunt trăsături distinctive ale unui regim post-retoric. Cu atât mai rău cu cât ele par de nedespărțit de evoluția culturii în epoca actuală, avansată tehnologic și democratic. Căutând să exorcizeze retorică și imitația, modalitățile de creație post-romantice sunt amenințate de efectul inconștient de a le parodia pe acestea sau a le refula în avantajul noilor facultăți a căror trăsătură dominantă este promovarea singularității individuale: singularitatea sursei de inspirație (imaginație, anamneză, inconștient etc.), individualitatea „privirii” asupra lumii empirice. Sau mai mult decât atât, așa cum a

fost deja dezvăluit (Jean Bellemin-Noël), urmând o manevră îndrăznească, ridică la rang de retorică metamorfoze al căror principal efect este să protejeze funcționarea unui așa-numit *disjectum membrum*, adică invenție, dispunere, stil, memorie, tot ce ține, până la urmă, de elocuțiune, toate atribute ale artei care, în regim retoric, stipulează procedurile de urmat în elaborarea textului fără ca ele să apară ca atare în opera încheiată. Acest *avant-texte*, ca să ne menținem în terminologia aceluiași Bellemin-Noël, este un fenomen regresiv însă, care conferă o fizionomie de neterminat, de brut, de prematur multor scrieri apărute în epoca modernă.

Și totuși, asistăm la desfășurarea unui aspect pe cât de inedit, pe atât de neașteptat: în timp ce diverse curente avangardiste și-au proclamat aversiunea lor față de retorică, iar, ca urmare, operele celor vechi, scrise în regim retoric, au încetat de a mai fi citite spontan pentru a deveni doar obiectul de studiu al specialiștilor, în același timp o parte însemnată a producției literare rămâne persuasivă, parcurge argumentele preferabilului, ale onorabilului sau ale utilului, referindu-se la valorile concrete (fidelitate, solidaritate, onoare etc.) sau abstracte (adevăr, atât în sens de justiție, cât și în sens de veridicitate) sau la contrariile lor.

Neliniștea post-retorică nu a fost destinată așadar doar eșecului și reprobabilului.

conexiunea semnelor

quizării și al nebuliei, devin stigmatice emblematice prin care scriitorul atinge autenticitatea astfel, *scriitorul*, în mod paradoxal, se opune *scrisului de litere*, considerat lucrător servil și plătește existența unei astfel de calități într-o înfeudare la regimul retoric, la locurile comune, la copie. De acum înainte, „adevăta” literatură se deosebește de falsă literatură printr-o *anxietate de influență* - cum o numește Harold Bloom, printr-o neliniște de originalitate, prin refuzul intertextelor, al strategiilor argumentative.

Cu siguranță că această literatură „adevăta” nu reprezintă decât un sector restrâns al producției literare; el este cel care a jalonat, *posso modo*, diverse curente avangardiste și iar el este serios afectat de ruptura istorică între literatură și retorică. Poate doar acestui sector ar fi trebuit să-i fie rezervată folosirea

corina bura

Nu demult citeam într-o publicație de mare tiraj, cu profil „pot-pourri”, la figurat, un articol în care se afirma faptul că anumite manuale de limba și literatura română au un conținut pigmentat de valențe patriotice. Consultând ediția princeps a „Școlii de sub pana Divinului, la capitolul „adaști, suprarealiști hermetici” citesc: „Suprerealismul (la acesta se făcea referire!) în sine este, prin Urmuz, anterior celui francez independent”. Campania de umbrire, care se desfășoară în vizor doar anumite valori, și nu sunt în sine (nu au scăpat nici Bach, nici Mozart, nici Beethoven, nici numai la vremea lor, ci în orice timp contemporaneitate!), nu este un fenomen nou, ci o practică la scară planetară. Dacă suprerealismul sub înfățișarea urmuziană ne amintește, cu atât mai mult „Ismail ne îmbrățește pe rochie cu un pământ...” de G. I. Călugăreanu, compozitoarea Irinel Anghel, autoarea unei teze de doctorat care sondează problema suprerealismului în muzică, a fost cooptată, în jurul lui Andrei Kivu, la realizarea coloanei sonore pentru cea de a cincea secvență a proiectului TeaM (muzică și teatru în echipă)

Mozaic

deschis tinerilor din întreaga țară. Coordonat de Alice Barb și de dr. Cristina Sârbu, bizarul spectacol s-a bucurat de prezența prof. univ. dr. Titus Vîjieu, care a evocat personalitatea lui Prévert în contextul curentului suprarealist de esență franceză. Textul, adaptat după poezia cu același titlu, rebotezată „Foileton”, chiar de către autor, a constituit suportul unei magistrale interpretări semnate de către actrița Cerasela Iosifescu, pe fondul sonor al mixajelor electronice pline de zgomote domestice sau al ilustrațiilor violoncelului mânuit de Andrei Kivu. Finalul a atașat o altă poezie situată la etajul anticlerical și al umorului negru, care nu știm în ce măsură mai poate fi „gustată” în prezent, când asistăm la dezagregarea moralei tradiționale. Sunetele Khaen-ului, instrument exotic, au înrămat acest neobișnuit spectacol. Anual, lumea pianistică se lasă cuprinsă de febra marcării momentului aniversar Frederic Francis Chopin, pentru polonezi Fryderyk Chopin. De la primul său concert, la Viena, în 1828, critica a recunoscut în el „calitatea ce aparține de geniu”, iar despre pianistul Chopin, „Gazeta muzicală” (Paris, 1848, releva „misterul unei interpretări care nu are asemănare în regiunea noastră terestră, suplă, a unui rubato care alterează discret tempo-ul

în favoarea expresiei. El a fost cu siguranță printre primii muzicieni care și-au exprimat persuasiv identitatea. Cei 39 de ani (cu 4 mai mulți decât Mozart) au rodit mai mult de 74 de capodopere destinate pianului, ale căror forme, de cele mai multe ori au fost transfigurare sau inventate „hărăzind pianului o existență cu totul nouă”.

Ilinca Dumitrescu este cea artistă care aprofundează detaliul mult încărcat de semnificații în cazul acestui autor. Delicată, rafinată, cu patos reținut acolo unde este cazul, ea demonstrează meditația la care s-a supus în studiul manierei de a interpreta acest compozitor, itinerarul recitalului punctat de lucrări de mai mare sau mai mică întindere, cu aceeași încărcătură emoțională, deoarece în opera lui Chopin nu se întâlnesc momente pe

muzică

care le-am surprinde mai puțin inspirate. O tehnică extrem de clară și un *touché* nobil au tălmăcit mazurci, valsuri, Sonata în si bemol minor, Fantaisie-Impromptu op. 66, Balada nr. 1 ș.a. Ilinca Dumitrescu este acel interpret matur care evoluează pe recitaluri „de autor” precum cel dedicat lui Mozart, din 2006. Adânc implicată în viața muzicală a Capitalei, a inaugurat recent sala „Eutherpe” și pianul Yamaha din str. Ion Ghika, sub patronajul Universității „Spiru Haret”, eveniment cât se poate de bine venit având în vedere prohibiția care se instaurează lent, o dată cu „rentabilizarea” așezămintelor de cultură.

mircea constantinescu

Despre scriitori (și nu numai...)

Che, Llosa, Țiriac...

Se spune că Mântuitorul s-a *înfuriat* pe anumiți capitaliști din protoistoria creștinismului. Parabole. Sfaturi. Gesturi vitriolante. De două mii de ani, enoriașii care-și cotizează sufletul Celui de Sus se tot miră, se tot supără, tot invidiază pe celebritățile despre care umblă vorba că ar fi teaurizat averi în aur peșin sau în aurul notorietății absolute. Contrar unor șoapte ale prezicătorilor de zaț istoric, scriitorul Mario Vargas Llosa, candidând la președinția Republicii sale materne, a scăpat de glonțul ucigaș rostit în fața sa. Stângismul său inițial, adăpat și din fapăturile extravagante/criminale ale unor Castro și Che Guevara, s-a simțit dezgustat când respectivii *eroi* au schimbat foaia, unul dorindu-și o dictatură a proletarietului condusă de el, El Maximo, iar celălalt dorindu-și, bakuninist-troțkist, o revoltă mondială anarhică. După bufeul de romantism revoluționar, Llosa se fixează, ca un Francis Fukuyama avant la lettre, într-un

reacții

neoliberalism cam ambiguu, adică unul reunind meritocrația cu populismul. Poate voi răsfoi și pentru alții filele doctrinei sale, așa cum reiese aceasta din tomul **Peștele în apă**, pe-a cărui pagină de gardă ilustrul peruan a avut amabilitatea, drept autograf, să se iscălească prin inițialele MVL, de parcă era vorba de IBM sau BMW sau KGB. Scriitorul unor sute de pagini memorabile și al câtorva subiecte demne de invidiat, Llosa își *recuză* în fel și chip junețea imboldurilor romantic-revoluționare. Ritualul e, aș fi ipocrit să n-o anunț, și financiarmente rentabil. Patronii celebrului ziar (cu multe pagini...) "El Pais" îi îngăduie ilustrului peruan, ad hoc europeanizat, să-și conducă yahtul opiniilor personale despre/peste un talaz istoric sau altul. Acum cade bomba: contribuțiile gazetărești ale scriitorului vor fi preluate de publicația, română și nou-nouă, zisă "Money Express". Zis ca și făcut. Încă din primul număr al revistei, coperta avetizează net "Un editorial de Mario Vargas Llosa". Acest prim număr țâșnește cu o copertă *corupătoare* asemenea unei animatoare dintr-un night-club pe care se lăfăie, sobru-chipeș, obrazul singurului sexagenar român luat la ochi de revista bogătanilor, "Forbes". Ați ghicit, e vorba de Ion Țiriac. Un titlu, cules cu litere (meritat) majore: **Al doilea miliard**. De euro, nu de ciubote. Așadar, eu, care semnez zilnic cu sănătatea românului cea de pe urmă, aflu că Llosa și Țiriac își dispută celebritatea și arginții prin coloanele publicației poreclită

atât de neaoș "Money Express". Ei bine, dându-mi la spate invidiile de tot felul, remarc că în gazeta noastră Llosa *debutează* cu un text revendicativ, zis și **Operațiunea Che. Istoria unei minciuni de stat**. Anecdota, în nuce: Che nu este îngropat în mausoleul din Santa Clara din simplul motiv că, așa cum indică ultimele investigații credibile, rămășițele sale pământești n-au fost de fapt niciodată recuperate. Confrați, Consurori! Nu cumva sunt astfel ispitit, chiar îmbrâncit să *cred că trupurile* lui Nefertiti (probabil prima Miss World din Istorie), reginei Cleopatra, lui Ramses (Xn...), lui Ghilgames, lui... Mihai Viteazu (ș.a.) nu le aparțin lor, dar unor paharnici sau vivandiere sau trădători iscusiti?... Llosa deschide (...nici nu cred că-i întâiul...) dosarul miturilor demitizante. Sandwich cotidian al omenetului mâncător de mituri-pe-pâine e amenințat de aceste amenzi arheologice. Iată de ce îmi vine, confrăți, consurori, să mă trezesc prin 2107 și să mă dumiresc dacă nu cumva rămășițele mele sunt cenușă sub pământ sau într-o urnă și dacă nu cumva un Llosa, azi nenăscut, le va contesta autenticitatea și, vai, *pe cale de consecință*, va ridica chestiunea rușinoasă a "drepturilor de autor". Vă jur că-l voi convoca la Curtea de Apel, ba chiar și la Curtea de la Haga, și nu va scăpa cu una, cu două. Cine-mi va achita cheltuielile? Păi, normal, urmașii miliardului Țiriac.

Ce - sau cine - l-ar amenința pe Mister Norman Manea?...

Printr-un intermediar, președintele țării îi atârnă de gât, taman prin SUA, scriitorului Manea nu știu care binevoitor colan. Francezii, anterior, l-au blagoslovit cu nu știu care pandantiv apotropaic. Necitindu-l pe Manea, n-am dreptul să mă pronunț *estic*. Anecdotele ca atare mi se par, în schimb, pilduitoare pentru o *stare* de fapt. Pe scurt: ultimul laureat Nobel, turcul Orhan Pamuk, n-are curaj să revină în țara natală. Le-a pretins, documentat, otomanilor să-și recunoască mai vechiul genocid. Ei, otomanii, nu sunt deloc bucuroși s-o facă. Pamuk rămâne pe meleaguri străine, unde n-o duce rău, dar nicăieri nu-i ca acasă. Înaintea lui, un Salman Rushdie a suportat un *exil* și mai claustrant. Sunt convinși că Rushdie e un scriitor superior lui Pamuk, dar cine de la Academia Suedeză ar fi avut curajul să-l premieze?!... O *academie* care-i tot amână pe Norman Mailer și Philip Roth, nu tocmai tineri, și care încă stă pe gânduri în ceea ce-l privește pe ex-românul Norman Manea. Carele, hm, hmm, se pozează cu Roth și Pamuk și susține că *doar însoțit de aceștia* va mai pași prin România... Mi se pare a descoperi aici o lașitate sui generis, - la urma urmelor, cine și ce-l amenință pe Manea?!?... Nu se află în jilțul lui Pamuk sau Rushdie! Iar de Roth nu-l leagă niciun

valoarea, ci doar, generic, origin maternală. Sunt câțiva laureați Nobel care au fost omagiați în timp ce-ar mai conviețuit cu conaționali lor. Beckett și Bunin sau Coetzee sau Gardimer și Naipaul sau...! Diferențe între stirp natalitate, adopție, (auto)exil. Unele animozități mai vechi, Manea inventându-le ad demonstrandum antisemiți în rândurile elitei culturale române, ar justifica o anulare sfială actuală, nicidecum însă revenirea țară, fie și într-o croazieră, doar... însoțit de bodyguardii Roth & Pamuk!... Nu născut faptul că o mulțime de oameni cu scaun hiperrafinat s-ar putea să-i conteste verbal/faptic, fapăturile literare, apreciindu-le ca nefirești unei aroganțe de teatru Nobelului. Repet, nu l-am citit nici în calitate de român, nici în aceea de american. Dar o aici, plecând de la eventualitatea unei stări spirit, și până la *teama* afișată ostentativ - și la o cupă de șampanie... - e cale lungă, numi-o: autostradă onirică. Nici nu vreau să mă gândesc, cu mintea românului de pe urmă, cum că alde Manea ar sugera, pe ipoteza sa de croazieră, cum că antisemitismul nostru e atât de virulent încât încă - Încât - ce? Încât - cine? Și - de ce ditan efortul, domnule Norman Manea...?

Dacă e să mă păstrez pe șezlongul de terasă solară a *revizuirilor* istorice, zăbovește și asupra amicului Pamuk. Așa cum, la noi, un academician precum Răzvan Theodorescu, într-un anumit context politic a aprobat și recomandat *recunoașterea* către România a participării la holocaust, astfel un Orhan Pamuk a pretins turcilor să-și recunoască genocidul asupra armenilor. Scriitorul turc s-a pronunțat, totuși, în nume propriu, nicidecum n-a promulgat ceva de etajul vreunui minister al Culturii/Cultelor Internelor, Externelor... Peregrin prin Europa Occidentală și SUA, Pamuk iubește, cu toată astea, Istanbulul mai mult decât orice altă lume, ceea ce înseamnă că *știe* oficialitățile musulmane nu vor organiza în onoarea lui o bătaie cu flori, în Bosfor, dar revine în țară, fie și ca laureat Nobel. Dârduind de *rușine*, divulg că i-am parcurs în lesne - lui Pamuk de-acum celebrul basm **Mă numesc Roșu** - spre deosebire de literatura scrisă de Manea, căreia nu-i pot extrage nici măcar câteva titluri conlocuitoare în memoria mea. Basmul Pamuk m-a cucerit tocmai prin intenția ratată. E un basm care doar *amintește* **Numele trandafirului** (și mult mai vag, născut forțat de paginile *formalismului* literar ilustrat con brio de Italo Calvino). Dar e un basm ratat cam cum și-a torpilat și Matei(u) Caragiale Craii... săi. Canoane estetice, o dată neglijate, nu există detergente prin care fațadele să mai arate altfel decât cum sunt. Numai că - și aici descoperesc secretul lui Polychinelle al unor *epocale*, date drept exemplu ca mari ratări chestiunea importantă ar fi: *de la care nu se produce o ratare*. Cu salturi de cangur, înaintări de țestoasă (amintiți-vă, ad hoc, aporia eleată cu Ahile și țestoasa...), replieri de crustaceu cu clești avantgardisti mă încumet să devoalez unele dunguri negre carmin ale țigului Pamuk (fie-mi iertat tentația... zoo). Miczul cărții **Mă numesc Roșu** destăinuie propunerea unei *reconcilii* dintre Est și Vest, dintre creștini

sulmani, dintre civilizații aflate într-un strat timp istoric, dar și dintre, - iar într-asta văd partea cea mai viabilă a demersului Pamuk, - două *moduri de a fi în cultură*. De-a lungul, de-a latul a 600 de pagini de artă, scriitorul sădește anecdote, teorii, detalii, dincoace și dincolo de care, pe rând, protagoniștii (inclusiv dobitoace sau concepte) susțin puncte de vedere reconciliabile. Pretextele sunt culese din contextul social al miniaturistilor/caligrafilor din perioada Otoman. Nota bene: suprafața de artă prinț strict geografică este una transcontinentală, probând faptul că autorul s-a doborât aprig, cam în genul unor Márquez sau Faulkner. Cumva în spiritul acelor neasemuite **noaptea și una de nopți**, Pamuk convoacă personaje și pilde și personaje (aproape) cunoscutibile istoric și le pune în pagină cu descrieri... miniaturistilor/caligrafilor trimiși, în timpul vacaturilor consumate arbitrar, să-și scrie teatrala ideologic-reconciliantă.

...Dacă vreodată Pamuk îl va însoți la cucerirea pe Norman Manea, am să-i fie un oasăz, ceremonios, acestui bodyguard de elită, să ne *recite*, turcește, măcar câteva *fraze*: "Îmi doream ca din ochii tăi să curgă sânge pe fețele cărții!... Acolo unde amintirile miniaturistului orb ajung la Dumnezeu, eu tăcerea absolută, întinericul fericit și sfârșirea paginii albe... După ce trudise să trăiască, marele maestru și-a pricinuit moartea pentru a nu-și întina propria artă cu cerințele vreunui alt atelier de

pictură ori ale vreunui alt șah... Eu cred că stilul este acel cusur care-l deosebește pe un miniaturist de altul; nu de personalitate este vorba, așa cum se laudă și spun unii... Lăsând la o parte faptul că, vreme de câteva zile după crimă, mi-au tremurat mâinile, de când l-am ucis pe netrebnicul ăla desenez mai bine, aștern culori mai luminoase și mai îndrăznețe și, ceea ce este cel mai important, văd că forța închipuirii mele săvârșește minuni. Dar câți oameni sunt în stare să prețuiască, la Istanbul, miracolele pe care le pictez eu?... Știi doar că poezia și pictura, culoarea și cuvântul sunt înfrățite... Dar cum se poate picta umbra?... Uite, uite, în ochii morții, omul nu de moarte se teme, ci de sălbăticia acestei dorințe de a fi nepereche, neasemenea, fără egal. Privește această pictură și scrie-i povestea! Fă moartea să vorbească! Poftim hârtia, cutia cu condeie și călimări! Am să-i dau pe dată caligrafului să copieze ceea ce vei scrie tu... Ginni, stafii, morți vii... Toate acestea vin odată cu vântul, intră în lucruri, îți grăiesc din tăcere. Fiecare lucru vorbește... N-a mai rămas nimic din inima cărții noastre, am zis eu. Poate că asta n-are însemnătate. Dar umblă zvonuri peste tot. Se spune că în chip învăluit am fi adus o ocară credinței noastre" (= în sens strict, *ocara* cu care se luptau/ pentru care luptau unii miniaturști, azi, pare o glumă, pe-atunci - nu; este vorba de adoptarea *perspectivei*, marele câștig pictural occidental, și de *semnarea* lucrărilor proprii, dimpreună cu redarea chipului uman în gros plan, chip

care nu aparține padișahului/sultanului - n. mea). "Se spune că nu am fi zămislit cartea dorită și așteptată de Padișahul Nostru, ci o carte pe potrivă gustului nostru, o carte care ne tăgăduiește credința, o abatere de la dreapta judecată care-i imită pe maestrii ghiauri. Unii spun de cartea noastră că l-ar înfrunza chiar și pe Diavol ca pe-o ființă plăcută. Se mai zice că, privind lumea de la înălțimea câinelui spurcat de pe stradă, pictând un tăun și o moschee de aceeași mărime - pe motiv că moscheea se află mai în spate -, am săvârșit cu gândul o blasfemie, că i-am batjocorit pe credincioșii care se duc la moschee. Nu pot să dorm noaptea cu gândul la toate astea... Poate omul să zămislească, fără să-și dea seama măcar, o pictură îndreptată chiar împotriva omului?... Oare miniaturistul trebuie sau nu trebuie să aibă un stil care să-l deosebească de ceilalți?... Dacă mi-ar fi pictat cineva tipătul, ar fi fost verde ca prazul. Am înțeles că nu va putea nimeni auzi această culoare în întinericul serii, pe străzile pustii, și că eram cu desăvârșire singur". Etc. Etc.

Dacă și Norman Manea va fi gestionat asemenea reflecții într-o scriere de ficțiune, nu-mi rămâne decât să-mi fac mea culpa. Sper din tot sufletul să nu fie necesar. La urma urmelor, dacă Beckett a primit Nobelul pentru Irlanda, iar Coetzee - pentru Africa de Sud, de ce nu l-ar accepta și Manea pentru România? Întreb, nu dau cu metafora.

Porți spre cultură

Lingvistică, literatură și etnologie
românească la Grenoble

În perioada 16-19 aprilie 2007, la Grenoble, în cadrul lectoratului de limbă română, a avut loc programul **Porți spre cultură**, organizat de Institutul Cultural Român.

Programul a cuprins trei conferințe pe teme românești, susținute de Liliana Bădescu-Ruxăndoiu (*La linguistique romaine actuelle: problemes, methodes, resultats, projets*), Ovidiu Verdeș (*Autobiographie dans le contexte de la Roumanie postcommuniste*) și Rodica Popescu (*La Roumanie chez soi: fetes et costumes, hier et aujourd'hui*), precum și o masă rotundă intitulată *La Roumanie - nouvelle destination culturelle (România, o nouă destinație culturală)*.

Film despre recluziune și psihodramă

Marti, 17 aprilie, ora 18.30, la Institutul Cultural Român (Aleea Alexandru 38, București) a avut loc premiera filmului documentar *A fi sau a nu fi*, de Anca Damian.

„Joi”, *ziua eliberării din închisoare*, este titlul psihodramei scrise, cu ajutorul unui actor profesionist, de un deținut (zis „Administratorul”) de la Penitenciarul de maximă siguranță Arad. Alături de el, alți 13 condamnați la ani grei. Împreună descoperă în teatru o formă de libertate. Una care le aduce o neașteptată recunoaștere și, totodată, invitații din partea unor instituții artistice „de afară”. A fi sau a nu fi (86 min), documentar tulburător despre penitență, scenă și viață, ne dezvăluie ce urmează atunci când ropotul aplauzelor se stinge.

Printre filmele regizate de Anca Damian se mai numără **Muzeul de la șosea** (2006, selecționat în secțiunea competitivă la International Festival of Films on Art - Montreal - 2007), **Călătorie în România** (2004, selecționat la Astra Film Fest și la Dakino), **PORTO FRANCO 2000** (2001, premiat la DAKINO, selecționat la FILMVIDEO 2001, Montecatini și la Festivalul de Film de artă de la Palazo Venezia - Roma), **Trecătorul Pământului-Ion Nicodim** (1998, Premiul special al juriului la Millennium Film Festival on Fine Arts-Szolnok) **Victor Brauner** (1993, Selecționat la Festivalul Filmului de la Sao Paolo).

Regizor, director de imagine, producător de film, Anca Damian este doctor în Cinematografie și Media și conferențiar universitar la U.N.A.T.C. "IL. Caragiale" București.

Cu arta la capătul lumii

Proiect cultural destinat românilor din spațiul ex-sovietic, la jumătatea parcursului

Proiectul "Artă și spiritualitate românească", demarat la 1 martie 2007 și destinat comunităților de români din spațiul ex-sovietic, a ajuns la jumătate.

Organizat de **Institutul Cultural Român** în parteneriat cu **Comisia Națională a României pentru UNESCO**,

fapte culturale

proiectul constă în itinerarea unei expoziții de artă plastică românească, careia i se asociază reuniuni, audiții muzicale, prezentări de documentare, donații de carte și publicații în zone de pe teritoriul fostei URSS în care au fost dislocați români. Au fost parcurse până acum orașele Alma-Ata, Karaganda, Astana (Kazahstan), Bishkek (Kârgâzstan), Sverdlovsk, Novosibirsk Krasnoiarisk, Irkutk și Habarovsk. Expediția culturală românească va mai poposi la Vladivostok - punctul cel mai estic al traseului, după care se va opri la Sankt-Petersburg și Moscova.

Un jurnal al proiectului semnat de Ștefana Mărmureanu - **Cu arta la capătul lumii** - poate fi citit pe site-ul Institutului Cultural Român.

mariana criș

Greu de răspuns la această întrebare. Unii cred că a fi democrat înseamnă că poți face tot ceea ce îți trece prin minte. Alții sunt de părere că a fi democrat trebuie să dezbină. Și uite așa, cum o dai, nu poți ajunge la un răspuns viabil, nu teoretic. Ceea ce se întâmplă acum la noi stă între talgerele balanței. Dacă faci un sondaj public - și s-a realizat imediat după suspendarea de către Parlament a președintelui Băsescu - nimeni nu știe, cu adevărat, ce înseamnă exercițiul democrației. Rămân la părerea mea, că nu era momentul ca Parlamentul să-și arate forța și să-l suspende pe președintele Băsescu. Nu asta era prioritatea noastră, când, de chin de vai, am fost admiși în marea familie europeană. Am citit de curiozitate reacțiile externe la ceea ce s-a întâmplat în România. Aproape toate agențiile de presă spun același lucru. Nu Dan Voiculescu era cel îndrăguit să propună suspendarea lui Traian Băsescu, atâta vreme când, se știe, are și el multe bube. Că președintele are o fire autoritară și inclinată spre a domina, este foarte adevărat. Dar, până la „dominația Băsescu“, cred că era drum lung. Că de trei ani suntem zilnic bombardați cu tot felul de mașinării puse la cale atât de Guvern, cât și de președinte, și asta e adevărat. Numai că lucrurile trebuiau rezolvate între cele două palate. Da, am vrut să arătăm Europei că suntem o republică parlamentară. Numai că Parlamentul nostru dacă îl iei la bani mărunți, cam scârțâie. Dacă ai curiozitatea să te uiți pe site-ul Parlamentului, nu numai că găsești nume de care nu ai auzit niciodată, dar sunt mulți deputați și senatori care nu au nicio activitate. Nu tu să aibă o intervenție, să propună vreo îmbunătățire a vreunei legi sau să aducă în fața colegilor realitățile zonei de unde provin. Sunt parlamentari de care nici oamenii din localitățile pe care le reprezintă nu au auzit. Și atunci, care este credibilitatea acestui Parlament? Mă întreb ca un cetățean al acestei țări. Mai țineți minte „cazul Norica Nicolai“, care și-a adus nepoata să voteze în locul ei? Dacă eram într-o țară cu o veche democrație, Norica Nicolai era imediat suspendată din Parlament. Nu, la noi nu s-a putut. Astăzi conduce ședința Senatului. De ce? Pentru că, atunci când s-a întâmplat, colegii ei au socotit că este nevinovată. Iar exemplele ar putea continua. O altă întrebare care îmi vine în minte este de ce onor parlamentarii noștri nu vor să aprobe Legea votului uninominal? Pentru că astfel cred că, mai mult de jumătate dintre deputați și senatori ar dispărea de pe scena politică. Oricum, situația în care ne aflăm acum mă duce cu gândul la abdicarea lui Cuza. Roata istoriei se întoarce. Cuza a fost alungat de partidele politice din acea vreme, de masonerie, iar Brătianu a fost nevoit să aducă un domn străin, care în 1881 a devenit Regele Carol I. Păstrând proporțiile de timp, situația este asemănătoare. Toate partidele noastre - atenție!

Cum este democrația?

-, care nu au o ideologie bine conturată, se bat între ele. Fie în vorbe, fie, după cum s-a văzut, în fapte. Când fac alianțe, când le desfac. Când se pun de acord, când sunt dușmani de moarte. Sigur un politolog mi-ar spune că așa este în politică. Numai că România nu este o țară care s-o ducă pe roze și atunci clasa politică să se bată în săbii după cum o taie capul. Dacă s-ar întâmpla cum era în perioada interbelică: parlamentarii nu erau plătiți. Astăzi, numai pentru o săptămână, dacă s-ar face un astfel de exercițiu, 90% dintre parlamentari s-ar lăsa de meserie. Nu le-ar păsa că România are de îndeplinit criterii clare în ceea ce privește existența ei în familia europeană și nu are timp să se țină de bătălii care din start sunt pierdute. Așa că referendumul la care s-a ajuns o să ne coste pe noi toți. Fiindcă trebuie organizate centre de vot, cabine ș.a.m.d. Nu mai punem la socoteală energiile care se cheltuiesc în zadar, doar pentru satisfacerea orgoliilor politice, în tot felul de emisiuni tv. La începutul acestei săptămâni, premierul Tăriceanu s-a dus să discute cu Cristian Tudor Popescu, președintele Clubului Român de Presă. Sigur, declarația era de ordinul că întâlnirea a avut loc pe teme de turism, cursul leului, colaborarea dintre miniștri cu presa, alegerile europarlamentare și, în ultimul rând, situația cu referendumul. Cine crede? Oare ne cred atât de naivi? Sunt convinsă că discuțiile s-au axat pe tema „Băsescu și referendumul“ și atât. Oare, de ce o mare parte din clasa politică este împotriva lui Băsescu? Eu nu cred că se gândește la faptul că

și unde mai există și schiopăteți. Un exemplu fi cortul improvizat, unde oamenii au stat în să urmărească un spectacol de teatru. Când plâns primarului, acesta le-a spus să se îmbă mai bine. Dacă ar fi vorba de subvenții pe revistele literare sau cărți, de acest domeniu ocupă AFCN. Parcă AFCN nu este în grăd Ministerului Culturii și Cultelor, ci în cea de Londra. Dar nu, acum avem Capitală Europe a Culturii, nu avem președinte, avem festivaluri multe de teatru și film, toate organizate Primăria Capitalei, nu avem bani de cărți, dar circ sigur că da. Cam așa arată România această primăvară. Românii n-au decât să plimbe în parcuri, pentru că la aceste festivaluri se duc oamenii de specialitate, în Capitală Culturală a Europei te duci dacă ai bani de cazare, de masă și de spectacole, iar clasa politică se bate cu Băsescu. Știu că poate nu vor fi de acord cu mine. Dar ar fi bine să primim mai aproape și să vedem că lucrurile cam așa stau. Nimeni nu-și pune problema toate faptele astea trec, iar noi nu rămânem mai nimic. Adică, dacă vrei să-ți publici o carte vii cu banii de acasă. Dacă vrei să mențineri o revistă literară, trebuie să bați la ușă și te umilești. Dacă vrei să te consideri un normal, trebuie să fii orb.

Dacă nu se întâmpla cu suspendarea președintelui Băsescu, voiam să scriu de dihonon existență în lumea literară. Numai realitatea politică și chiar existența noastră lume m-a abătut de la acest subiect. Mă referi doar la câteva întrebări pe care mi le

fonturi în fronturi

Băsescu este inclinat spre dictatură. Nu. Se gândește la ea. La faptul că Băsescu le-a reproșat că nu au promovat Legea votului uninominal și la faptul că s-ar putea, în zilele care îl susțin pe președintele suspendat, să fie date publicității câteva dosare compromițătoare. Și atunci fotoliul cald de la Parlament se clatină. „Trebuie tăiat în carne vie, pentru ca fotoliul nostru atât de cald în care putem dormi bine sau citi presa sau să navigăm pe Internet să nu fie amenințat“ - asta cred că și-au zis cei care se tem de președintele suspendat. Ce le pasă lor că România trebuie să-și rezolve reformele ce țin de justiție sau că sistemul sanitar este la pământ, cel din domeniul învățământului, la fel. Ca să nu mai vorbim că la Ministerul Apărării a fost numit un ministru care era bun la Externe. Toate acestea trec pe lângă ei, cum ar trece pașărea în zbor pe lângă o salcie plângătoare. Însă, în schimb, le pasă dacă găsesc un teren pe care să-l cumpere mai ieftin, pentru a-și construi o vilă, care, pe urmă, să fie vândută la un milion de euro sau au grijă de dividendele lor sau de mașinile de lux. În rest, ce-o da Dumnezeu sau mai nou fondurile de la UE. Ele trebuie să rezolve situația grea a infrastructurii în România. Am aflat că 60% din bugetul Ministerului Sănătății a mers spre cumpărarea mașinilor de lux. Motivația? Cei din minister au mult de umblat în teritoriu și nu o pot face cu Dacia Logan. Ce să mai vorbim de Ministerul Culturii și Cultelor, căruia îi pasă numai de Programul „Sibiu - Capitală Culturală a Europei“, unde se cheltuiesc mii și mii de euro.

observând ce se întâmplă în lumea noastră literară. De multe ori m-am întrebat folosește existența taberelor literare. Ater Ele nu sunt născute pe criterii estetice. Politic le întreține și pe ele. Numai în București e tot atâtea tabere, câte reviste literare. Adică, spre exemplu, tabăra „Observator cultural“ nici nu vrea să fie atentă la ce se întâmplă în jur, ci numai la autorii care fac parte din curtea ei. Ceilalți sunt minori. La fel se întâmplă și în celelalte tabere. Cui folosește această împărțire a lumii sciitoricești? Istoria literară, în nici un caz. Să fie un reflex al zisei democrații? S-ar putea. De ce un scriitor când a publicat o carte foarte bună și nu are destinația ei. Și dădea exemplu cu Silogismul amărăciunii. Când a publicat-o nu a avut nici un ecou. După 25 de ani, ea s-a vândut ca pe căldă. Oare un autor bun trebuie să aibă acest soartă? S-ar părea că da. Numai că Cioran a fost în Franța, iar noi în România anul 2007. Ușor funcționează prea puțin criteriul estetic și în multe orgoliile și afinitățile politice, ideologice. Pentru că noi nu avem așa ceva, ale partidului X sau Y. Este cu siguranță un reflex al mentalității comuniste, de care, se știe, nu ne-am debarasat nici în 17 ani. Probabil vor trebui să mai treacă încă 17 ca să putem respira normal. Dar, atunci, unii dintre noi vor bătrâni și cu forțele epuizate.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă toate opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.